

תוכנית לימודים

היסטוריה

כיתות ו'-ט'

לבתי הספר בחברה הערבית

2025 - תשפ"ה

2.....	תוכן
4.....	חברי וועדת כתיבת התוכנית
5.....	רציונל
6.....	מטרות
9.....	עקרונות התוכנית
15.....	תוכנית לכיתה ו'
15.....	א. מה היא היסטוריה?
18.....	ב. ההיסטוריה של יוון העתיקה- מהמאה השישית עד למאה הרביעית לפני הספירה
22.....	ג. עליית מקדוניה וההלניזם- המאה הרביעית לפני הספירה
24.....	ד. האימפריה הרומית- תולדות האימפריה הרומית 753 לפני הספירה עד למחצית הראשונה של המאה הראשונה לספירה
26.....	ה. המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי מהכניסה לארץ כנען ועד חורבן בית שני (עד 70 לספירה)
28.....	ו. הופעתה והתפשטותה של דת הנצרות מתחילת המאה הראשונה לספירה ועד תחילת המאה הרביעית לספירה
30.....	ז. הערבים בתקופת הג'אהליה משנת 500 לספירה עד 570 לספירה
32.....	ח. הולדת הנביא מוחמד ע"ה ועליית האסלאם עד סוף ח'ליפות הראשדון 661 לספירה
36.....	ט. יהודים ונוצרים במדינה האסלאמית- מימי הנביא מוחמד ע"ה ועידן הראשדון
38.....	מבוא לחטיבת הביניים
39.....	תוכנית לכיתה ז'
40.....	א. האימפריה האסלאמית בימי הביניים: המדינה האומיית, המדינה העבאסית והמדינה האומיית בספרד המוסלמית
49.....	ב. אירופה בימי הביניים
58.....	ג. מסעי הצלב – 1096- 1291 לספירה
60.....	ד. המדינות המוסלמיות בימי הביניים: המדינה הפאטימית, האיובית והמדינה הממלוכית
63.....	ה. הדרוזים
65.....	ו. היהודים בארצות האסלאם בימי הביניים

67.....	תוכנית לכיתה ח
68.....	א. זרמים אידיאולוגיים בעת החדשה (ההומניזם, הרנסנס, הרפורמציה הדתית)
72.....	ב. תגליות גיאוגרפיות - אמריקה, כף התקווה הטובה
74.....	ג. המהפכה הצרפתית והאימפריה של נפוליאון
79.....	ד. המדינה העות'מאנית עד לסוף המאה השמונה עשרה
84.....	תוכנית לכתה ט
85.....	א. אירופה והעולם מאז המהפכה התעשייתית ועד סיום מלחמת העולם הראשונה
98.....	ב. המזרח התיכון מהמאה ה-19 עד סוף מלחמת העולם הראשונה

תוכנית הלימודים בהיסטוריה לחברה הערבית מבוססת על תוכנית שנכתבה על ידי וועדת תוכנית בראשותו של ד"ר קאסם מפמ"ר היסטוריה הערבית עד שנת 2022.

בשנת 2022 מונתה וועדת תוכנית בראשותו של המפמ"ר מר מוחיי מורשד אלדין. תפקידה של וועדה זו היה לארגן מחדש את הנושאים שנכתבו על ידי הוועדה הקודמת ולהתאים את התוכנית למסמכי המדיניות החדשים של המשרד בעיקר למסמך המיומנויות והערכים.

חברי וועדת התוכנית

מר מוחיי מורשד אלדין- מפמ"ר היסטוריה לחברה הערבית משנת 2022
נינה בן-אהרון ממונה תוכנית לימודים באגף מורשת חברה ורוח, משרד החינוך
קיתי נויסר- קעואר מדריכה ארצית במקצוע ההיסטוריה בחברה ערבית
אביטל שלזינגר-הורן- מדריכה מרכזת ארצית

קריאה והערות

ד"ר אורנה כץ אתר, מפמ"ר היסטוריה ממלכתי
עינת אוחיון, מנהלת אגף מורשת חברה ורוח
פרופ' אייל זיסר, סגן הרקטור של אוניברסיטת תל אביב, מומחה בהיסטוריה המודרנית של סוריה ולבנון, הסכסוך הישראלי-ערבי והמערכת הבין-ערבית.

קראה העירה ואישרה

ד"ר טלי יניב, יו"ר המזכירות הפדגוגית

עריכה לשונית:

תרגום התוכנית לערבית: /עיצוב גרפי:

לימוד היסטוריה הוא ניסיון להבין את עצמנו ואת האחרים, את תולדות האנושות, דרכי התפתחותה ואת הסיבות לתהליכים ולאירועים השונים. הכרת העבר והבנתו הם כלי חיוני להבנת סדרי החברה, אמונות דעות ומושגים ולהבנת ההווה והעתיד. לימוד האירועים ההיסטוריים של העולם יוצר ידע וזיכרון משותף לכלל האנושות ומטפח את תחושת הזהות והשייכות של הלומד למורשתו, לתרבותו ולארצו.

לימוד היסטוריה מאפשר להבין כיצד חברות ותרבויות התפתחו לאורך זמן. הוא מספק הקשר לאירועים אקטואליים ועוזר להסביר, קונפליקטים בהווה על סמך האירועים בעבר. בנוסף, לימוד היסטוריה מטפח אמפתיה בכך שהוא מאפשר ללומדים ללמוד על נקודות המבט, החוויות והמאבקים של אנשים מתרבויות ותקופות זמן שונות.

התעמקות בהיסטוריה חיונית לצמיחה אישית ולגילוי עצמי. היא מאפשרת ללומדים ללמוד על חוויותיהם של אלו שבאו לפניהם ולקבל תחושה של פרספקטיבה על חייהם. היא מלמדת על המצב האנושי, על הניצחונות, הכשלונות והמאבקים של האנושות, על הלקחים שניתן ללמוד מהעבר. ומקדמת קבלת החלטות טובה יותר בהווה ובעתיד ומאפשרת פיתוח סקרנות בקרב הלומדים.

לימוד האירועים ההיסטוריים מטפח מיומנויות גנריות בסיסיות כגון אוריינות לשונית, אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית ועוד

יחד עם זאת להיסטוריה, כדיסציפלינה, יש מיומנויות ייחודיות. חקר ההיסטוריה מבוסס על עדויות שנגזרות משרידי העבר. הוא פרשני מטבעו, מקדם ויכוח ומעודד חשיבה על ערכים אנושיים, לרבות אתגרים בהווה ובעתיד. תהליך החקירה ההיסטורי מפתח מיומנויות כגון בחינת ההמשכיות והשינוי לאורך ההיסטוריה, מחקר וניתוח ראיות, בחינת הסיבות והתוצאות של אירועים היסטוריים, אבחנה בין עובדה לדעה, יכולת לחשוב בביקורתיות על מהימנות ואמינות מקורות. יכולת לבחון נקודות מבט והטיות היסטוריות שונות כדי להבין את המורכבות של אירועי העבר.

התוכנית מציעה מגוון רחב של אירועים חשובים לאורך ההיסטוריה, החל מהתקופה העתיקה של ימי יוון ורומא, ימי הביניים ועד העת החדשה.

התוכנית שמה דגש על אירועים היסטוריים בתולדות הערבים, כדי לאפשר ללומדים להכיר ולהבין את עברם, את תרבותם והתפתחותם במשך דורות, בעיקר באזור המזרח התיכון ובמדינת ישראל, כמו ראשית דת האסלאם והאימפריה העות'מאנית. העיסוק בתולדות הערבים לצד ההיסטוריה הכללית מחדד את הייחודי והשונה, לצד המשותף בינם לבין כלל האנושות.

מטרת על

- טיפוח עניין והנאה בלימוד על העבר ועל הכוחות המעצבים חברות, בהן החברה הערבית.
- הכרה של אירועים היסטוריים מרכזיים והבנה כי אירועים מקומיים מושפעים ומשפיעים על קשרים עולמיים היכולים ליצור מתחים בין מדינות, להוביל לקונפליקטים או לשינויים בתפיסות עולמיות וכן לגרום לשינויים גדולים במגמות כלכליות, פוליטיות וחברתיות ברחבי העולם.
- קידום מיומנויות ופיתוח חשיבה היסטורית: הסתמכות על ביסוס עובדתי, המשכיות ושינוי, סיבה ותוצאה, משמעות, פרספקטיבות היסטוריות, אמפתיה העומדים בבסיס כל חשיבה ולמידה בהיסטוריה.
- לאפשר ללומד להבין את ההתפתחות האנושית, כולל העם והאזור אליו הוא משתייך, ולפתח מודעות לתובנות ההיסטוריה על מקומו בחברה, תפקידיו והשינויים החברתיים לאורך הזמן.
- גיבוש זהות אישית, תרבותית וערכית.

מטרות התוכנית

הלומדים:

1. יכירו אירועים מרכזיים בהיסטוריה הכללית ובהיסטוריה של המזרח התיכון והעולם הערבי, יבחנו את הגורמים והתוצאות שלהם ואת חשיבותם והשפעתם של תהליכים היסטוריים רחבים בתולדות הערבים והאנושות.
2. יבחנו דמויות מרכזיות בעבר, את ההישגים והכישלונות שלהם ויסיקו מסקנות לגבי השפעתם על החברה ועל התהליכים ההיסטוריים.
3. יפתחו מודעות להשפעות גומלין בין עמים וחברות במהלך ההיסטוריה.
4. יבינו כי המציאות בהווה מושפעת מאירועים ותהליכים שהתרחשו בעבר ועוצבו בידי בני אדם, ושמעשי בני האדם בהווה משפיעים על עיצוב העתיד.
5. יבינו כי הפעולה האנושית מונעת על ידי גורמים שונים ומגוונים.
6. יבינו שהמחקר ההיסטורי מבטא את השקפת עולמו של ההיסטוריון, יחקרו ויעריכו נקודות ראות שונות לגבי כל נושא, אירוע או תהליך, הנובעים מהשקפת עולמם של בני התקופה ושל ההיסטוריונים החוקרים.
7. יבינו כי לצד השוני בין בני אדם בחברות שונות, קיים דמיון בסיסי בין בני האדם.
8. יבינו את עמדת האחר והערכת אנשים על פי מעשיהם ולא על פי השתייכותם הקבוצתית.
9. יטפחו כבוד וסובלנות כלפי מסורות ודרכי חיים של אנשים ושל חברות שונות.
10. יכירו פרקים מתולדות הערבים והאסלאם ויחזקו את הזיקה למורשת ולתרבות הערבית.
11. יכירו פרקים מתולדות עם ישראל (בארץ ובתפוצות).
12. יפתחו [מיומנויות גנריות](#) ודיסציפלינריות לתחום הדעת.

מיומנויות ייחודיות לתחום הדעת:

1. התמצאות בציר הזמן. פיתוח יכולת לזהות ולארגן את רצף האירועים על ציר הזמן.
2. הבנת המושגים: כרונולוגיה בדגש על התפתחות לאורך הזמן- מוקדם ומאוחר, ישן וחדש, לפני הספירה ולסה"נ.
3. יכולת להשתמש במושגים מתחום ההיסטוריה, להסביר אירועים היסטוריים ולנתח את הגורמים לאירועים ולתמורות ההיסטוריות שהתרחשו בתקופה הנלמדת.
4. איתור איסוף והפקת מידע מתוך מקורות מידע ראשוניים-כיצד ללמוד מאירועים אישיים ותמורות מתוך מקורות היסטוריים מגוונים ורלבנטיים (מסמכים, מקורות כתובים, מוזיקה, מבנים היסטוריים)
5. קריאה ביקורתית של מקורות המידע: ניתוח הטקסט (טקסטים – כתובים, חזותיים, שמע) וזיהוי הרעיונות המרכזיים; הבחנה בין עמדה לבין עובדה, טענה והשערה; הבחנה בין סיבות לבין תוצאות ומסקנות, זיהוי נקודת המבט של הכותב או השקפת עולמו.
6. הערכה של המידע שנאסף (רלוונטיות, אמינות – מהימנות, תקיפות – עדכנות): השוואה בין מידע שנאסף ממקורות שונים והצלבתו לצורך בדיקת אמינותו ועדכניותו של המידע.
7. הסקת מסקנות מבוססות ומנומקות היסטורית.
8. יכולת הכללה והרכבה -יכולת לארגן את העובדות ההיסטוריות, להציע קשרים ביניהם ולבנות תמונה.
9. ניסוח הסוגייה / התופעה / שאלת החקר/ טענה וביסוסה על סמך נימוקים מבוססי עובדות היסטוריות. נקיטת עמדה מנומקת.

רצף היסטורי וטכנולוגי

האירועים בתוכנית מוצגים באופן כרונולוגי. לימוד היסטוריה בצורה כרונולוגית חשוב משום שהוא מספק מסגרת להבנת התקדמות האירועים ההיסטוריים, מאפשר ללומדים לפתח תחושת הקשר ופרספקטיבה ומסייע להם ליצור קשרים בין תקופות ואירועים היסטוריים שונים כדי להבין את הסיבות וההשפעות של אירועים היסטוריים וכן להבין כיצד חברות ותרבויות שונות התפתחו לאורך זמן.

שילוב בין היסטוריה כללית להיסטוריה של תולדות הערבים

תולדות הערבים והאסלאם שלובים בתולדותיהם של כלל העמים (עמי אירופה ואמריקה) ותולדות עם ישראל, ולפיכך תעסוק תוכנית הלימודים גם בקשרי הגומלין בין העמים השונים.

הצגת הנושאים מנקודות מבט שונות

לימוד הנושאים מנקודות מבט שונות מבליט את הגישות והשקפות העולם השונות של ההיסטוריונים כפי שהם באים לידי ביטוי במקורות ההיסטוריים ומחדד בקרב הלומדים את הגישה הביקורתית.

רלוונטיות ומשמעות

הנושאים נבחרו בזיקה לתחום הדעת ובהתאמה ללומדים ולמורשתם. נושאים רלוונטיים לעולמם של הלומדים יכולים לסייע להם להבין את מקומם בעולם ובחברה ולפתח סקרנות לחקר ולימוד ההיסטוריה האנושית.

הדגשת ההיבט הערכי

בבחירת נושאי הלימוד הושם דגש על חשיפת הערכים שעמדו ביסוד פעילותם של יחידים וחברות. הנושאים מזמנים דיון בערכים בזיקה לנושאים הנלמדים.

שילוב היבטים ערכיים בהוראת ההיסטוריה מוסיף ללמידה ממד חינוכי ותרבותי, יוצר קשר עם חוויות החיים היומיומיות של הלומדים, ומסייע להם להתפתח כאנשים מבוססים, ערכיים ומשולבים בחברה.

ספירליות

לימוד באופן ספירלי מסייע בפיתוח היכולת לחשוב מחדש על האירועים ההיסטוריים שנלמדו בעבר.

חלק מהנושאים בתוכנית נלמדים בחטיבת הביניים ונלמדים שוב בחטיבה העליונה, מתוך הבנה, שהלומדים בשלב הזה מסוגלים להתמודד עם סוגיות ודילמות מורכבות יותר, להבין באופן מעמיק את האירועים ההיסטוריים, הסיבות וההשלכות וכן לדון בפרשנויות והמקורות ההיסטוריים השונים המוצגים בנקודות מבט שונות ולבחון אותם באופן ביקורתי.

הספירליות באה גם לידי ביטוי בהקניה ובפיתוח של מיומנויות גנריות וייחודיות לתחום הדעת על פי רמת הלומדים.

שילוב טכנולוגיה בלימודי היסטוריה

גישה למידע מגוון: הטכנולוגיה מאפשרת גישה למאגרי מידע מגוונים, הכוללים ארכיונים דיגיטליים, מסמכים היסטוריים, ותמונות המאפשרים לתת ללומד תמונה רחבה ומוחשית של האירועים ההיסטוריים והבנה מעמיקה של התקופות הקודמות.

מחקר וניתוח נתונים: הטכנולוגיה מאפשרת גישה למאגרי נתונים היסטוריים ומאפשרת לנתח נתונים ומגמות היסטוריות, לקשר בין מאורעות ולהבין טוב יותר את ההקשרים ההיסטוריים. כלים דיגיטליים יכולים לעזור ביצירת גרפים, תרשימים ומפות שממחישים נתונים היסטוריים בצורה ברורה.

אינטראקטיביות ומעורבות: התוכנית מציעה קישורים לכלים דיגיטליים כמו סרטונים חינוכיים, קישורים לאתרים וירטואליים -המובילים ללמידה חווייתית בקרב הלומדים ומסייעים להם להפנים ולהעמיק את הידע הנלמד - (מוזיאונים, ארכיונים, אתרים ארכיאולוגיים)

שילוב טכנולוגיה בהיסטוריה משדרג את איכות הלימוד, מגביר את העניין והמעורבות של התלמידים, ומספק כלים חדשים למחקר והבנה מעמיקה של אירועים היסטוריים.

שימוש בכלי הבינה המלאכותית בלימוד היסטוריה:

שילוב נכון של כלי הבינה המלאכותית בלימוד היסטוריה עשוי להעשיר את החוויה הלימודית ולהכין את התלמידים לעולם בו כלי הבינה המלאכותית יהיו חלק בלתי נפרד מהתנהלות היום יום שלנו.

שימוש בכלי הבינה המלאכותית מצמצם את זמן החיפוש של מידע מגוון הכולל מסמכים היסטוריים, תמונות, ומקורות ראשוניים בקלות ובמהירות. ומסייע ליצירת תמונה מקיפה ומאורגנת של האירועים ההיסטוריים.

השימוש בבינה המלאכותית מפתח בלומד את מיומנות החשיבה הביקורתית. הלומד נצרך לבחון את מהימנות המקורות, דיוקם ומגמתם.

הוא יכול לסייע ביצירת חוויית למידה מותאמת אישית, יצירת תוכן אינטראקטיבי כמו בניית סימולציות היסטוריות או יצירת תיעוד ויזואלי מתקשב לאירועים היסטוריים וזאת על מנת לשפר את ההבנה והערכה של האירועים ההיסטוריים.

בה בעת, אין להתעלם מהאתגרים שכלים אלה מציבים בפנינו. חשוב מאוד להנחות את התלמידים כיצד לעשות שימוש בכלים אלה, לסייע להם להבין שאין הם מחליפים את רכישת הידע ואת החשיבה הביקורתית. ואף יותר מכך - שימוש מושכל בכלים אלה מחייב ידע היסטורי ובדיקה מתמדת של התוצרים שהכלים מפיקים.

קישורים רלבנטיים לנושאים בתוכנית

התוכנית מקושרת למסמכי מדיניות: [מסמך תפיסת הלמידה המתחדשת](#), [מסמך הפרקטיקות](#),

ליחידות הוראה: [יחידות הוראה מתוקשבות](#).

לאתרים היסטוריים, למוזיאונים ולסרטונים

בינתחומיות

התוכנית מציעה הפניות לתחומי דעת שונים כמו שפה, ספרות, אומנות, ארכיאולוגיה, גיאוגרפיה ועוד, על מנת לסייע להבנה הוליסטית יותר של העבר מזוויות שונות. לדוגמא, ניתן להשתמש בתהליכים גיאוגרפיים להבנת השפעת המקום על התפתחות תרבויות במהלך ההיסטוריה. בנוסף, היכרות עם הכלכלה משמשת ככלי חשוב להבנת התהליכים ההיסטוריים, כגון סחר ומערכות פיננסיות בין תרבויות. גם הבנת תהליכים במערכות ממשל חשובה להבנת אירועים היסטוריים כמו מלחמות, תנועות פוליטיות וקרבות כוח. לצד זאת, התייחסות לאמנות, תרבות ומוסיקה מאפשרת ראייה מקיפה של האירועים ההיסטוריים ועל השפעתם על צורת חיי האדם בתקופות שונות.

התוכנית בנויה סביב ידע, ערכים ומיומנויות. נושאים אלה מהווים צירים מרכזיים לאורך כל ההוראה ומהם נגזרים מוקדי ההוראה והידע.

ידע, ערכים ומיומנויות

ידע: לידע מקום מרכזי בתוכנית, הן מצד עצמו והן בהיותו בסיס הכרחי לפיתוח חשיבה עצמאית וביקורתית ולגיבוש עמדה מנומקת המבוססת על התכנים והמושגים של תחום הדעת

דיון בערכים: ערכים הם המצפן המוסרי שבאמצעותו אנו בוחנים את העולם ובוחרים לפעול בו. גיבוש עמדות ותפיסת עולם ערכית מעצבים את זהותנו האישית והחברתית. ערכי הליבה בתוכנית זו נגזרים מחוק חינוך ממלכתי. המורים יכולים לבחור לדון בערכים המוצעים בתוכנית וכן בערכים נוספים.

מיומנויות: המיומנויות הן הכישורים שהתלמידים מפתחים לאורך זמן. התוכנית מציעה דוגמאות למיומנויות בזיקה לתכנים. עם זאת, למורה יש גמישות לבחור איזו מיומנות לטפח בזיקה לידע הנלמד, זאת בתנאי שהתלמיד יתנסה בכל המיומנויות המוצגות וירכוש כלים והרגלים לכולן.

דרכי ההוראה והלמידה-הצעות דידקטיות

התוכנית מציעה דרכי הוראה מגוונות המקדמות למידה מעמיקה ומשמעותית. המורה מוזמן לבחור דרכי הוראה נוספות על פי [מסמך הפרקטיקות](#).

למידה בדרך החקר

- למידה בדרך החקר בהיסטוריה מעודדת חשיבה ביקורתית ומיומנויות מחקר, שכן התלמידים לומדים לשאול שאלות היסטוריות, לבדוק מקורות היסטוריים ולנתח מידע היסטורי ולהציגו באופן ברור ומובן, מה שמוביל למעורבות פעילה והבנה מעמיקה של אירועים היסטוריים.

למידה בדרך החקר תשולב בהוראה בהיקפים שונים במהלך לימוד הנושאים המוצעים בתוכנית.

השיח הלימודי

- השיח הלימודי בהיסטוריה (דיונים במליאה, בימות דיון ועוד) מאפשר לתלמידים להחליף רעיונות ותובנות על אירועים היסטוריים, לפתח כישורי תקשורת, ולהיחשף למגוון נקודות מבט היסטוריות, מה שמעשיר את הבנתם של התהליכים ההיסטוריים הנלמדים.

סימולציות היסטוריות ומשחק תפקידים

- סימולציות ומשחקי תפקידים בהיסטוריה מאפשרים לתלמידים לחוות את ההיסטוריה באופן חוויתי, להבין את המניעים והבחירות של דמויות היסטוריות, ולעודד זיכרון והבנה מעמיקים של אירועים היסטוריים דרך חוויות מעשיות.

למידה חוץ כיתתית

- למידה חוץ כיתתית בהיסטוריה, כמו ביקורים באתרים היסטוריים ומוזיאונים, מקשרת בין התיאוריה למציאות ההיסטורית, מעמיקה את העניין והמעורבות של התלמידים בתהליכים היסטוריים, ומקדמת למידה אינטראקטיבית שמעשירה את חווית הלמידה ההיסטורית.

צפייה בסרטים

- צפייה בסרטים במהלך הוראת היסטוריה (סרטי תעודה, יומנים, יומני חדשות, סרטים עלילתיים ועוד) מאפשרת המחשה חיה של אירועים היסטוריים, מעודדת דיון וניתוח של דיוק היסטורי ונקודות מבט שונות, ומנגישה מידע היסטורי מורכב בצורה ויזואלית ומרתקת, המסייעת להבנת נושאים היסטוריים מסובכים.

צפייה מודרכת בסרט מזמנת שיח לימודי שבו הלומדים מגיבים ומנתחים את המידע, מתייחסים למסרים המובעים בסרט, ומעודדים צפייה ביקורתית מושכלת באמצעי התקשורת הויזואלית ומפתחים כלים להבנה וניתוח המידע המועבר באמצעים אלה.

משוב והערכה

חשוב להשתמש בשני סוגי [ההערכה](#). הערכה מעצבת והערכה מסכמת¹.

התוכנית מציעה דרכי הערכה שונות כגון חיבורים בכתב, מצגות, פודקאסט, דיבייט, משפט מבויס, ומשימות מחקר ועוד. המורים מוזמנים לבחור דרכי הערכה שונות בהתאמה ללומדים.

¹ מ' בירנבוים (1997) חלופות בהערכת הישגים, רמות, תל אביב
מ' בירנבוים (1999) (עורכת) הערכה מושכלת – מתאוריה למעשה, רמות, תל אביב
איך עושים את זה, מדריך מעשי לחלופות להערכת הישגים (תשס"ג). האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, מעלות, ירושלים.

מבוא

התוכנית מתחילה בלימוד האירועים המרכזיים בתרבויות יוון ורומא, שהשפעתן העשירה ניכרת עד היום. לאחר מכן, התלמידים ילמדו על היווצרותן של שלוש הדתות המונותאיסטיות: היהדות, הנצרות והאסלאם, תוך הבנת ההקשר ההיסטורי שבו התפתחו. התוכנית מתמקדת בהתפשטות הדתות הללו ובתהליכים והשינויים המרכזיים שהתרחשו בעקבותיהן לאורך ההיסטוריה.

נושאים העוסקים במורשת ובהיסטוריה של האסלאם נלמדים בכיתה ו' במטרה לחשוף את הלומדים למורשתם, למקורותיהם ולתרבותם, ולפתח זיקה אליהם.

בכיתה ו' נחשפים התלמידים לראשונה לתחום הדעת היסטוריה. תוכנית הלימודים מיועדת לספק לתלמידים את המיומנויות הראשוניות והבסיסיות לחשיבה היסטורית. במהלך ההוראה, התלמידים יעסקו בשאלות מפתח מרכזיות כמו: כיצד יודעים על העבר? מדוע חשוב ללמוד על העבר? כיצד התפתחו חברות קדומות? מה היו המאפיינים של תרבויות אלו (חברה, צבא, תרבות, ערכים)? וכיצד תרבויות אלו השפיעו על ההווה? תוכנית הלימודים מציעה התנסות במיומנויות בסיסיות בלמידת ההיסטוריה כמו הכרת מקורות ראשוניים ומשניים, חילוץ נתונים על העבר ממקורות ראשוניים, חשיבה ביקורתית והבנה שהתיאור ההיסטורי מבטא נקודת מבט של ההיסטוריון. מומלץ לפתוח כל נושא בהצגה, קריאה או בנייה של ציר זמן כדי להבין את הרצף הכרונולוגי של האירועים ולספק הקשר היסטורי רחב, מה שיסייע ללומדים להבין את רצף האירועים.

הערה: הנושאים המודגשים עם * וצבועים בצבע כתום הם בבחינת נושאי רשות

א. מה היא היסטוריה? (2 שעות)

נושא זה כולל, בראש ובראשונה, את הכרת ההגדרה הבסיסית להיסטוריה כחקירה ותיעוד הפעילות האנושית

נושא זה פותח בהגדרה הבסיסית של: מהי היסטוריה?

היחידה פותחת בחשיבותם של לימודי ההיסטוריה. הלומדים ירכשו מושגי יסוד לארגון הזמן (ציר זמן) וכן יכירו מקורות ראשוניים המשמשים את ההיסטוריונים כמו תעודות כתובות, שרידים ארכיאולוגיים ויבדילו בין מקור ראשוני למקור משני.

מטרות:

1. להבין שלימוד מאורעות העבר מקנה הקשר להבנת המציאות הנוכחית, ומאפשר לנתח תופעות עכשוויות על בסיס תובנות היסטוריות.
2. להכיר מושגי יסוד בהיסטוריה: ציר זמן, רצף אירועים, תקופות היסטוריות ומקורות ראשוניים ומשניים, כדי לפתח הבנה בסיסית של תהליכים היסטוריים ולקשר בין אירועים שונים.
3. להבחין בין מקורות ראשוניים למקורות משניים בהיסטוריה, כדי להקנות כלים להבנת תהליכים בבניית הידע ההיסטורי ואת ההשפעה של סוגי מקורות על הפרשנות ההיסטורית.
4. להבין את חשיבות לימוד ההיסטוריה והשפעתה על טיפוח ערך הזהות והשייכות, כדי לאפשר הכרה במורשת וחיזוק הקשר עם הקהילה.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
מהי היסטוריה? המקורות ללימוד ההיסטוריה -תקופות מרכזיות בהיסטוריה מושגי יסוד: היסטוריה, מקור ראשוני, מקור משני, מפות, ציר זמן	כיצד שימור הזיכרון הקולקטיבי תורם לטיפול ערכים כמו שייכות, זהות אישית וקבוצתית, וכבוד למורשת, ומהם היתרונות והאתגרים בכך?	אוריינות לשונית אוריינות מידע בניית ציר זמן: - ציר זמן משפחתי (עבודות שורשים) - תקופות מרכזיות בהיסטוריה אוריינות לשונית וחזותית -חילוץ מידע ממקורות היסטוריים ראשוניים מטבעות, ממצאים ארכיאולוגיים, אתרים ארכיאולוגיים, טקסטים היסטוריים, תמונות, כרזות, סרטים ועיתונים

ב. ההיסטוריה של יוון העתיקה- מהמאה השישית עד למאה הרביעית לפני הספירה (6 שעות)

לימוד על יוון העתיקה מעודד הבנה עמוקה על תהליכים היסטוריים והבנה שתהליכים פוליטיים וחברתיים באזור מסוים יכולים להשפיע על סביבה קרובה ורחוקה.

תרומתה של יוון העתיקה עד ימינו ניכרת בתחומים רבים כמו אמנות, ספרות, פילוסופיה, פוליטיקה ואדריכלות.

ביחידה זו הלומדים יעמדו על מאפייני המשטר הדמוקרטי באתונה, שהיוו את המקור לדמוקרטיה המערבית.

נושא זה מזמן עיסוק בערכים דמוקרטיים שהשפיעו על ההיסטוריה האנושית ועל החשיבה המודרנית.

לימוד על יוון מזמן גם התחקות ולו במעט על עבודתו של ההיסטוריון, ניתוח של מקורות ראשוניים כמו, טקסטים, מטבעות, פסלים וחפצים.

יחידה זו מזמנת גם למידה רב-תחומית כמו אומנות, ספרות ואדריכלות.

מטרות:

1. להכיר את חיי החברה והתרבות ביוון העתיקה, כדי להבין את השפעתם על התרבות המערבית המודרנית ולחזק את הידע על ערכים, רעיונות ומוסדות שצמחו בתקופה זו.
2. להבין את השפעת יחסי הגומלין בין הנתונים הגיאוגרפיים של יוון על חיי החברה, כדי לבחון את הקשרים בין הסביבה הפיזית להתפתחות התרבותית והחברתית.
3. להכיר את המאפיינים של הדמוקרטיה האתונאית ולבחון את ההבדלים בין המשטרים באתונה ובספרטה, כדי להבין את השפעתם על חיי האזרחים והמבנה החברתי של כל עיר מדינה.
4. לדון במושג דמוקרטיה ובערכים הדמוקרטיים כדי להבין את יסודות החברה המודרנית והשפעתם על חירות וזכויות הפרט.
5. להעריך את תרומתה של התרבות היוונית לאנושות בתחומים כגון דת, מערכת שלטון, אמנות וספורט, כדי להבין את ההשפעה ארוכת הטווח שלה על התרבות המערבית והערכים שהנחו את ההתפתחות החברתית והפוליטית.

6. להכיר ולהשתמש במקורות ראשוניים ומשניים, כתבים, פסלים וממצאים ארכיאולוגיים, כדי לחקור את תרבות יוון ולהבין את חיי החברה והערכים שלה.

מסמך

יֵדָע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
*מקורם של היוונים *התנאים הגיאוגרפים של יוון פני השטח הגיאוגרפים והשפעתם על האוכלוסייה, החברה והמשטר	כיצד התפיסות השונות לגבי מקומו של הפרט והמדינה בספרטה ובאתונה משקפות ערכים כמו חירות אישית, שייכות קבוצתית, אחריות חברתית ומשמעת? איך ניתן להבין את אי השוויון בפוליס בין התושבים דרך ערכים של שוויון, צדק חברתי ואחריות קהילתית בספרטה ובאתונה? כיצד המערכת הדמוקרטית מעצבת דרכי חיים וערכים כגון שוויון וחירות אישית?	אוריינות לשונית, מידע, חילוץ ואיסוף נתונים - קריאת מפה על מנת להכיר את האופי הגאוגרפי של יוון העתיקה -איסוף נתונים ממקורות היסטוריים שונים ומיזוגם -הסקת מסקנות לגבי השפעת התנאים הגיאוגרפיים על אופי החברה והמשטר חשיבה ביקורתית ויצירתית ייצוג המידע -השוואה בין ספרטה ואתונה (חברה, משטר, חינוך) - הצגה בתוצר חזותי: תרשים זרימה, קריקטורה, תמונות, פסלים חשיבה ביקורתית דיון, כתיבה מנקודות מבט שונות: אני אזרח, עבד, אישה, איש בספרטה או באתונה (תחושות, זכויות, חובות, קונפליקטים, אתגרים, אפשר בדיבייט, פאנל, כתיבה) חילוץ מידע בעקבות סיור באתרים ארכיאולוגיים, סיור וירטואלי (קיסריה, בית שאן, ציפורי, קלעת נמרוד) למידה רב-תחומית
ערי המדינה "הפוליס" ספרטה: החברה הספרטנית מבנה השלטון החינוך הצבאי אתונה: החברה האתונאית מוסדות השלטון חיי חברה ותרבות ביוון העתיקה מושגי יסוד: פוליס, דמוקרטיה, אתונה		

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
		איסוף מידע על חיי תרבות וחברה ביוון העתיקה וייצוג המידע בדרכים מגוונות -טקסטים, סרטונים, מחזות -אמנות (בנייה, פיסול, כתיבה) -אמונה (אמונה באלים רבים, סיפורי מיתולוגיה) -משחקים אולימפיים - הפילוסופיה

ג. עליית מקדוניה וההלניזם- המאה הרביעית לפני הספירה (3 שעות)

התקופה ההלניסטית מאופיינת במיזוג של תרבויות יוון ומזרח. מיזוג זה בא לידי ביטוי בתחומים רבים כמו אמנות, הגות ואדריכלות של התקופה. יחידה זו עוסקת במנהיגותו ובכיבושיו של אלכסנדר מוקדון שהרחיב אותה האימפריה בכל המזרח התיכון, ויצר יציבות פוליטית ותרבותית באזור. מסעותיו הצבאיים הפיצו את התרבות והרעיונות היווניים ברחבי האזור, והובילו ליצירת ממלכות הלניסטיות במצרים, מסופוטמיה ומרכז אסיה. הממלכות החדשות הללו הושפעו מאוד מהתרבות היוונית, ואימצו אלמנטים של אמנות, אדריכלות, פילוסופיה וממשל. בנוסף, כיבושיו של אלכסנדר הקלו על התפשטות המסחר והמפגש בין התרבויות גרם להשפעות הדדיות ביניהם. ביחידה זו הלומדים יעמדו על דמותו של אלכסנדר הגדול ועל מאפייני ההלניזם. נושא ההלניזם מזמן דיון בסוגיות ערכיות הנוגעות במיזוג של תרבויות והשפעתן על זהות הפרט. (טשטוש זהות וחיזוק זהות)

מטרות:

1. להכיר את דמותו של אלכסנדר הגדול, להעריך את גודל מנהיגותו ואת השפעתו על התרבות ההלניסטית
2. להבין את המאפיינים של התרבות ההלניסטית והשפעתה על עמי המזרח, כדי להעריך את תרומת התרבות הזו לעיצוב רעיונות, אמונות וערכים בתרבות המודרנית.
3. להבין שההלניזם יצר השפעות הדדיות בין תרבויות ולהעריך את התהליכים התרבותיים שתרמו לעיצוב התרבויות השונות.
4. לדון בסוגיות ערכיות כמו סובלנות, קונפליקט זהויות והשתלבות תרבותית במפגש בין תרבויות בתקופת ההלניזם, כדי להבין את השפעות המפגש התרבותי על עיצוב הזהות והערכים האנושיים.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
אלכסנדר מוקדון -תכונותיו כשליט - מסעות הכיבוש של אלכסנדר מוקדון גורמים להצלחתו בביסוס האימפריה הלניזם -מאפייני ההלניזם מושגי יסוד הלניזם אימפריה *-השפעת ההלניזם על עמי המזרח	הלניזם -מיזוג תרבויות, חיובי, שלילי? -מיזוג תרבויות: טשטוש הזהות, חיזוק הזהות? -מיזוג תרבויות: "חודיות התרבות שלי וכבוד לתרבויות אחרות	אוריינות לשונית/דיגיטלית -שימוש במפה היסטורית של כיבושי אלכסנדר הגדול והסקת מסקנות לגבי התפשטות האימפריה -איסוף נתונים ממקורות שונים על דמותו והישגיו של אלכסנדר הגדול -בחינה והערכה של אלכסנדר הגדול במקורות השונים חשיבה ביקורתית- טענה והבעת דעה: "אלכסנדר הגדול", האם ראוי להיקרא הגדול? אוריינות לשונית/ייצוג המידע בדרכים מגוונות -חילוץ מאפיינים של התקופה ההלניסטית ממקורות שונים כגון סרטונים, אתרים ארכיאולוגיים -ארגון הנושא (מצגת, פודקאסט) אוריינות מילולית וחזותית -החגים הדתיים ביוון העתיקה -אמנות ובניית מבנים (מקדשים משולבים מזרח ומערב- הפרתנון) -התפתחות המסחר- העיר אלכסנדריה -מוזיאונים וספריות -תרבות התיאטרון והמחזות -ענפי הספורט אולימפיאדה, מרתון

ד. האימפריה הרומית- תולדות האימפריה הרומית 753 לפני הספירה עד למחצית הראשונה של המאה הראשונה לספירה (6 שעות)

רומא משנת 753 לפנה"ס עד מחצית המאה הראשונה לספירה, הפכה לאימפריה בשל כוחה הצבאי, התשתיות המפותחות, מערכת משפט מבוססת, ממשל המתאפיין בסמכות מרכזית חזקה, יציבות כלכלית בעלת עושר במשאבים ואחידות תרבותית שסייעה ליצור תחושת אחדות וזהות בקרב אוכלוסייתיה המגוונות.

לאימפריה הרומית הייתה השפעה עמוקה ומתמשכת על ההיסטוריה העולמית. מערכת המשפט הרומית הניחה את היסודות למערכות המשפט המערביות המודרניות.

האימפריה הפיצה את שיטת הממשל, החוק וההנדסה הלטינית והרומית ברחבי אירופה והים התיכון. תרומתם של הרומאים הייתה משמעותית גם לארכיטקטורה, לספרות ולאמנות, וממשיכה להשפיע על התרבות המערבית גם כיום.

ביחידה זו הלומדים יבחנו את האתגרים השונים באימפריה הרומית, את מבנה השלטון, הכלכלה, הצבא ואת היכולת שלה לשלוט בטריטוריה רחבה. לימוד הנושא יעמיק בקרב הלומדים את ההבנה של אירועים היסטוריים בעבר ותרומתם להיסטוריה ולחברה האנושית.

מטרות:

1. לבחון את תהליך ההתפשטות של רומא לאימפריה, כדי להבין את השפעתה על התרבות, השלטון והחברה במזרח התיכון ואת השפעותיה על התפתחות התרבויות השונות.
2. להבין את מאפייני המשטר, הצבא והמנהיגות ברומא ולבחון את האסטרטגיות שאפשרו שליטה על האימפריה הרחבה, כדי להבין את השפעתן על יציבותה והתפתחותה לאורך ההיסטוריה.
3. להבין ולהעריך את השפעת המורשת התרבותית ומערכת המשפט הרומית, הישגי האמנות, האדריכלות והשפה, על העולם המערבי, כדי להבין את ההשפעות המתמשכות שלהן על עקרונות המשפט, המוסר והחברה לאורך ההיסטוריה.
4. לחקור את המבנה החברתי ברומא, המבוסס על אי שוויון, וההשפעה שלו על החברה והפוליטיקה, ולהבין את ההקשרים החברתיים שתרמו לעיצוב התרבות וההיסטוריה של האימפריה הרומית.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
*הגורמים להפיכתה של רומא מעיר מדינה לאימפריה מאפייני המשטר ברומא (מוסדות הרפובליקה) *הצבא הרומי יחס האימפריה לעמים הנשלטים שלטונם של הקיסרים (יוליוס, אוקטביוס, אוגוסטוס) מושגי יסוד: רפובליקה, אימפריה, קיסר, קולוסיאום, קליאופטרה, משטר דיקטטורי	ערכי הצבא הרומאי (נאמנות, צייתנות, שייכות, הזדהות, כשירות צבאית) עד כמה ערכים כמו אי שוויון, שייכות והזדהות בצבא הרומאי השפיעו על המבנה החברתי? ריבוד חברתי ברומא המבוסס על אי שוויון איך ערכים כמו נאמנות וצייתנות משפיעים על זכויות הפרט באימפריה? זכויות הפרט באימפריה: מעמד הילדים והנשים באימפריה הרומית כיצד האופן שבו ערכים כמו נאמנות וכשירות צבאית השפיעו על מעמדם החברתי של הילדים והנשים?	אוריינות דיגיטלית קריאת מפה היסטורית והסקת מסקנות: -התפשטות האימפריה הרומית אוריינות לשונית/דיגיטלית/מידע, איסוף נתונים, מיזוג מידע ממקורות שונים מיפוי הגורמים להפיכתה של רומא לאימפריה בהיבטים הבאים: צבא, תשתיות, מערכת המשפט, כלכלה והמיקום הגיאוגרפי ניתוח ואיסוף נתונים על התקופה ממקורות כתובים/חזותיים אדריכלות, ציורים, פסלים, כלי נגינה, כלים, צפייה בהצגות אוריינות לשונית: קריאה וניתוח טקסט היסטורי על הצבא הרומי (ארגון, ערכים) ארגון מידע והסקת מסקנות בניית תרשים זרימה המשקף את מבנה וסמכויות מוסדות המשטר והצבא ברומא ייצוג המידע באופן יצירתי משחק תפקידים: קבוצה אחת תושבי רומא וקבוצה שנייה תושבי הפרובינציות, פאנל, דיבייט, משפט מבויים העשרה: -איסוף נתונים מאתרים היסטוריים ארכיאולוגיים -סיור חינוכי או וירטואלי (קיסריה, אתרים ברומא, קלעת נמרוד, ציפורי) -סמל העיר רומא- סמל הזאבה המניקה סיפור הולדתה של רומא -לוח השנה הלועזי- יולי ואוגוסט על שם הקיסרים

ה. המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי מהכניסה לארץ כנען ועד חורבן בית שני (עז 70 לספירה) (5 שעות)

יחידה זו עוסקת במורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי מאז כניסתו לארץ כנען ועד חורבן בית שני בשנת 70 לספירה. בתקופה זו פיתח העם היהודי תרבות, חוקים ומסורות ייחודיים. תקופת דוד המלך ושלמה המלך מהווה שיא בתקופה זו. בית המקדש הראשון בירושלים נבנה בתקופתם כמרכז פולחן וסמל לזהותם הלאומית והדתית.

לאחר גלות בבל חזרו יהודים לארץ כנען ובנו מחדש את בית המקדש השני, שנותר מרכז פולחן יהודי עד לחורבנו על ידי הרומאים בשנת 70 לספירה. אירוע זה סימן נקודת מפנה בהיסטוריה היהודית והוביל לפיזור רוב העם היהודי ברחבי העולם. היהודים בגלות והיהודים שנשארו בארץ כנען התמודדו עם אורח חיים ואתגרים לא פשוטים כמו חירות מול שיעבוד וקנאות מול פשרות.

מטרות:

1. להבין את הקשר והשייכות של בני ישראל לארץ כנען.
2. להבין ולהעריך את הנסיבות שהובילו להופעתה ושגשוגה של ממלכת יהודה בתקופת שלטון דוד ושלמה. להבין ולהעריך את הנסיבות שהובילו להופעתה ושגשוגה של ממלכת יהודה בתקופת שלטון דוד ושלמה ולהבין את התהליכים ההיסטוריים שתרמו ליציבות ולפריחה של הממלכה והשפעתם על התרבות והחברה היהודית.
3. להבין ולהעריך את נסיבות חורבן הבית השני והשפעתו על החברה היהודית.
4. להבין את האתגרים הערכיים שעמדו בפני היהודים אחרי חורבן בית שני.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
-כניסתם של בני ישראל לארץ כנען גדולתה של ממלכת יהודה בימי דוד ושלמה - *נפילתה של ממלכת יהודה - *מלכי יהודה מורדים במלכות בבל, גלות בבל -חורבן בית המקדש הראשון (586 לפנה"ס) -*הגורמים להפיכת יהודה לפרובינציה רומית חורבן בית המקדש השני (70 לספירה) תוצאות והשלכות מושגי יסוד: מדינה עצמאית, מרכז דתי רוחני, דת מונותאיסטית כנען, הורדוס, ממלכת בבל, טיטוס עברי العبرانيون (אלעבראניון)	זהות ושייכות של עם לארצו כיצד משפיעה תחושת זהות ושייכות של עם לארצו על עמידתו מול איומים חיצוניים ועל שימור עצמאותו? אחדות בעם כגורם חיוני להצלחה איך ערכים כמו ביטחון, שוויון וזכויות אזרחים תורמים לאחדות זו, ומה המחיר כשאחדות זו מתערערת? מרכז דתי-כגורם מאחד בעם האם מרכז דתי יכול לשמש כגורם מאחד שמחזק את זהות העם ושומר על עצמאותו? מדינה מאבדת את עצמאותה (דיון בערכים כמו ביטחון, שוויון וזכויות אזרחים, ושימור תרבות לאומית ושפה.) (חורבן הבית וגלות ממלכת יהודה) -כיצד ערכים כמו ביטחון, שוויון ושימור התרבות והשפה יכולים למנוע את ההתפוררות הלאומית ואת הגלות?	אוריינות לשונית, ארגון מידע ארגון המאורעות החשובים על ציר הזמן מהכניסה לארץ כנען ועד חורבן בית שני איסוף נתונים ממפה והסקת מסקנות/אוריינות חזותית התפשטות הממלכה בימי דוד ושלמה אוריינות לשונית/דיגיטלית איסוף נתונים ממקורות שונים ומיזוגם : -מנהיגותם של: דוד, שלמה, אנטיוכוס, טיטוס, כורש -גורמים לעלייתה שגשוגה והצלחתה של הממלכה בימי דוד ושלמה - גורמים להפיכתה של ממלכת יהודה לפרובינציה רומית אוריינות לשונית/חשיבה ביקורתית הערכת פעולתו של המלך שלמה לביסוס ולהעצמת הממלכה (בניית המקדש, חלוקת הארץ למחוזות והעמדת נציב בראשן, קשרים עם עמי הסביבה). העשרה: -הפקת מידע על מקורם של החודשים בערבית ובעברית: אלול, תשרי, ניסן, אדר (מקורם בשפה הבבלית)

ו. הופעתה והתפשטותה של דת הנצרות מתחילת המאה הראשונה לספירה ועד תחילת המאה הרביעית לספירה (5שעות)

מייסד הנצרות ישוע נולד בבית לחם שביהודה לפני למעלה מ-2000 שנה. תורתו והמסר שלו מדגישים אהבה, חמלה וסליחה. ערכים אלו נשתמרו בברית החדשה ועיצבו את האמונות והמנהגים של נוצרים ברחבי העולם.

בתחילת דרכה הנצרות נרדפה ע"י הרומאים. הנצרות התפשטה ברחבי העולם על ידי השליחים והמיסיונרים הנוצרים. מערכת הדרכים ורשתות התקשורת של האימפריה הרומית סייעה להפצת דת הנצרות ברחבי האימפריה.

גם לכנסיות הנוצריות הקדומות היה תפקיד חשוב בהפצת הדת הנוצרית, והם סיפקו בסיס לאמונה והבטיחו את שימורה והעברתה לאורך מאות שנים.

ביחידה זו הלומדים ילמדו על התפשטות הנצרות והשפעתה על התרבות, הערכים והחברה בעידן הרומאי. כמו כן, יבינו את התהליכים והשינויים המרכזיים שחלו בעקבות הופעתה והתפשטותה של דת הנצרות במהלך ההיסטוריה.

מטרות:

1. להבין את העקרונות הבסיסיים של הדת הנוצרית והערכים המשתקפים בה, כדי להעריך את השפעתם על עיצוב החברה והתרבות במזרח התיכון ובעולם המערבי במשך ההיסטוריה.

2. להכיר את שלבי התפשטות הנצרות ולבחון את הגורמים שהשפיעו עליה, כדי להבין את השפעתה ברחבי העולם.

יָדַע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
ישוע כמייסד הדת הנוצרית -דמותו של ישוע - עיקרי מצוות הנצרות	חילוץ הערכים שביסוד דת הנצרות כיצד הערכים שביסוד דת הנצרות, כמו אהבה, חמלה וסליחה, משפיעים על עיצוב חברה צודקת ומוסרית?	אוריינות לשונית דיגיטלית , איתור מידע ומיזוג טקסטים, הבניית דמות היסטורית דמותו של ישוע
*התפשטות הדת הנוצרית -*שלבי התפשטות הדת הנוצרית -*גורמים שהשפיעו על התפשטות הדת	מפגש בין דתות -השלכות והשפעה הדדית מהן ההשלכות של מפגש בין דתות שונות, וכיצד מתפתחת השפעה הדדית ביניהן?(הפריה תרבותית/מתחים חברתיים)	חשיבה ביקורתית - הצגת רעיונות משותפים בין שתי הדתות.(נצרות ויהדות)
מושגי יסוד: נצרות, ישוע, כנסייה, אפיפיור, משיח, פאולוס, השליחים הברית הישנה והחדשה, מנזרים	אמונה כגורם מלכד קהילה האם אמונה משמשת כגורם מלכד בקהילה או כגורם מפלג?	אוריינות לשונית , איסוף נתונים ממפה והסקת מסקנות על התפשטות הנצרות
		אוריינות דיגיטלית - איסוף מידע על האתרים המקודשים -ארגון המידע בדרכים מגוונות (מפה, כרזה, מצגת)
		העשרה: סיור וירטואלי או סיור באתרים קדושים לנצרות

ז. הערבים בתקופת הג'אהליה משנת 500 לספירה עד 570 לספירה (6 שעות)

התקופה הפרה-אסלאמית, המכונה גם תקופת הג'אהליה, מתייחסת לתקופה שלפני הופעת האסלאם בחצי האי ערב, שהיווה ציר מרכזי ושימש למסחרו וחבר את חצי האי ערב לים התיכון (بلاد الشام-בלאד אל-שאם), לפרס ולהודו.

ביחידה זו הלומדים יעמדו על המאפיינים העיקריים של התקופה הפרה-אסלאמית בחצי האי ערב. תקופה שאופיינה בגיוון דתי כלומר, פוליתאיזם - פולחן של אלים ואלות מרובים. כמו כן יבחנו את החברה השבטית המאורגנת סביב שבטים והמאופיינת באי שוויון חברתי וכלכלי.

הלומדים ייחשפו לעושר התרבותי והספרותי שאפיין תקופה זו והשפיע על התרבות הערבית הפרה-אסלאמית.

ביחידה זו הלומדים יבינו את מרכזיותה של העיר מכה ששימשה מקום עליה לרגל בשל הימצאותה של הכעבה בה, וכן יבינו את מקור קדושתה כעיר הולדתו של הנביא מוחמד ע"ה.

נושא זה מזמן דיון בסוגיות ערכיות כמו אחריות פרטית וחברתית כפי שבאו לידי ביטוי במבנה החברה השבטית בתקופת הג'אהליה.

מטרות:

1. להבין את השפעת יחסי הגומלין בין הנתונים הגיאוגרפיים של חצי האי ערב על חיי החברה.
2. להכיר את הממלכות שהיו בחצי האי ערב לפני עליית האסלאם, לבחון את היחסים ביניהן ולהבין את התפתחות התרבות הערבית ותרומתה לעליית האסלאם.
3. להכיר את מאפייני החברה הערבית והמנהגים המרכזיים בתקופה הטרומ-אסלאמית, כדי להבין שהם מהווים בסיס תרבותי וחברתי אשר תרם להתפתחות האסלאם והשפעתו על החברה הערבית.
4. להכיר את הדתות שונות בחצי האי ערב שקדמו לדת האסלאם.
5. להעריך את מעמדה וחשיבותה של מכה מבחינה פוליטית, דתית וכלכלית בחצי האי ערב ולהבין את תפקידה המרכזי בעיצוב החברה הערבית והאסלאם ואת השפעתה על התפתחות האסלאם ככוח מאחד.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
תקופת הג'אהליה -מקור השם "ערבים"	מכה- מרכז רוחני דתי לאסלאם (איחוד וייחוד,אמונה) כיצד מכה, כמרכז רוחני ודתי לאסלאם, תורמת לאיחוד ולייחוד של הקהילה המוסלמית בעולם?	אוריינות לשונית/דיגיטלית -איתור מקומו של חצי האי ערב במפה -בחינת המיקום הגיאוגרפי והתנאים הגאוגרפים כמשפיעים על החברה בהיבטים חברתיים, כלכליים, דתיים
*-גיאוגרפיה ודמוגרפיה של חצי האי ערב *-ערים מרכזיות חד'אראת אלחג'אז *-מאפייני החברה הג'אהלית (מבנה חברתי מדיני, מוצא, שפה, מנהגים, מסורת) *-הדתות בתקופת הג'אהליה	הערכים המשתקפים בארגון ובמבנה השבטי של החברה הג'אהלית -באיזה אופן הערכים המשתקפים בארגון ובמבנה השבטי של החברה הג'אהלית, (קשרי קהילה, מורשת משותפת ומעמד חברתי) השפיעו על עיצוב החברה הערבית טרום האסלאם?	אוריינות לשונית, איסוף נתונים, הסקת מסקנות - מעמדה וחשיבותה של מכה לפני עליית האסלאם (כלכלי ודתי).
מעמדה של מכה (דת, פוליטיקה, מסחר, חברה) מיקומה של מכה והתעצמות שבט קוריש.	כיצד מבנה חברתי המבוסס על קשרי שבט וקהילה תורם לשימור מורשת משותפת וליצירת תחושת שייכות?	מודעות חברתית-רגישות חברתית-תרבותית -איסוף נתונים ממקורות שונים על שבט קוריש, שבטו של הנביא מחמד ע"ה -שבט של סוחרים שהשפיע על הנביא מחמד ע"ה -ארגון המידע בדרכים מגוונות (תוצר חזותי, דיביט, פרזנטציה)
מושגי יסוד: ג'אהל, כעבה, שבט, نسب -نسب, عصبية -عصبية, עצביה, קבליה, בדואי, חדר, مروءة – מורואה, רחלת אל-שתאא ואל-סיפ ח'דיג'ה, אלוחיי של המלאך גבראל	כיצד מבנה חברתי המבוסס על קשרי שבט וקהילה תורם לשימור מורשת משותפת וליצירת תחושת שייכות?	העשרה: קריאה מתוך טקסטים ספרותיים בתקופה הטרומ אסלאמית כמקור ללימוד אל-מידאניה(סיפור של פתגם) וניתוח של טקסט ספרותי שעוסק בתרבות בתקופת הג'אהליה וחילוץ הערכים מן הטקסט.
		יחידת הוראה

ח. הולדת הנביא מוחמד ע"ה ועליית האסלאם עד סוף ח'ליפות הראשידון 661 לספירה (21 שעות)

היחידה פותחת בסיפור הולדתו של הנביא ע"ה ובהתגלותו של המלאך ג'בריל לנביא מוחמד ע"ה במערת חירא בשנת 610 לספירה. כמו כן, היחידה עוסקת בחשיבות המושג אל-דעוה באסלאם.

הלומדים יעסקו ביחסים המורכבים בין מוחמד ע"ה לשבטו, קוריש. שבט קוריש התנגד לתורתו של מוחמד ע"ה ובשל כך היגר מוחמד ע"ה בשנת 622 לספירה (אלהיג'רה= השנה שבה מתחילה ספירת האסלאם) לית'רב שנקראה אחר כך אלמדינה אלמונארה. בשנת 630 לספירה, מוחמד ע"ה וקוריש חתמו על הסכם הידוע בשם "הסכם חודיביה", שקבע תקופת שלום ואפשר דו-קיום בין קוריש למוסלמים. בתקופתו של הנביא מוחמד ע"ה התפשט האסלאם בדרכים שונות:

הנביא מוחמד ע"ה וחסידיו שיתפו אנשים משבטים וקהילות שונות במסר שלהם על האסלאם במכה ובאלמדינה והזמינו אותם להצטרף לדת האסלאם.

אמצעי נוסף היה כאשר אנשים שמעו על האסלאם והחליטו לאמץ אותו כדת וכן אלפותוחאת, אלע'זוה ואלס'ירה.

היחידה עוסקת גם במעמדה של אלמדינה שנחשבת לעיר השנייה הקדושה באסלאם. באלמדינה שוכן מסגד הנביא, אחד האתרים הקדושים ביותר לאסלאם. במסגד קבור הנביא מוחמד ע"ה.

בהמשך הלומדים ילמדו על תקופת ארבעת הח'ליפים, הידועה גם בשם ח'ליפות ראשידון. זו הייתה תקופה משמעותית בתולדות האסלאם שנמשכה בין השנים 632 ל-661 לספירה. הח'ליפים הובילו את העם על פי מורשתו וערכיו של הנביא מוחמד ע"ה.

הלומדים יעמדו על המאפיינים המרכזיים בתקופה של ארבעת הח'ליפים כמו, אחדות בקהילה המוסלמית, התרחבות האימפריה האסלאמית, מערכת משפט ושיטת ממשל המקיפים את כל היבטי החיים.

היחידה עוסקת גם בחשיבותו של הקוראן, כטקסט דתי ומרכזי הקדוש ביותר באסלאם.

מטרות:

1. להכיר את סיפור הולדתו של הנביא מוחמד ע"ה ואת ההתגלות של המלאך ג'בריל אליו במערה ולהבין את השפעת האירועים הללו על היווצרות האסלאם ועל עיצובה של דת חדשה במזרח התיכון.
2. להכיר את יסודות אל-דעוה (الدعوة) האסלאמית בשני השלבים שלה: החסוי והגלוי ולהבין את תהליך התפשטות האסלאם והשפעתו על החברה הערבית והעולמית בתקופות שונות.

3. להכיר את מבנה הקוראן ואת חשיבותו לדת האסלאם ולהבין את תפקידו המרכזי בעיצוב האמונה והמנהגים של מוסלמים ובהשפעתו על התרבות וההיסטוריה של האסלאם.
4. להכיר את הערכים המשתקפים בדת האסלאם, כדי להבין את השפעתם על עיצוב זהותם של המוסלמים והחברה האסלאמית בהיסטוריה.
5. להבין את הגורמים להגירת מוסלמים לאלמדינה אל-מונוורה ולהעריך את החשיבות של הגירה ותפקידה בייצוב אל-דעוה (الدعوة) האסלאמית.
6. להעריך את המשמעות והמעמד של מכה באסלאם מאז ועד היום ולהבין את השפעתה על הזהות המוסלמית והקשרים החברתיים והדתיים בעולם המוסלמי.
7. להכיר את האירועים המרכזיים בתקופת הח'ליפים הראשונים ולהבין את מאפייני התקופה ולהבין את התהליכים הפוליטיים והחברתיים שהשפיעו על התפתחות האסלאם והחברה המוסלמית.

מיומנויות והצעות דידקטיות	דיון בערכים	ידע
אוריינות לשונית -קריאה של סורות מהקוראן ובחינת מבנה הקוראן -חילוץ ערכים מרכזיים מהסורות אוריינות לשונית / דיגיטלית איסוף נתונים ממפה היסטורית והסקת מסקנות: - התפשטות האסלאם בימי מוחמד ע"ה ובתקופת הח'ליפים אוריינות לשונית, איסוף נתונים וחשיבה ביקורתית: -ניתוח דמות היסטורית- בחירה של אחד הח'ליפים -ייצוג הנושא בדרכים מגוונות (פאנל, דיבייט)	ערכים המשתקפים בדת האסלאם כיצד הערכים המשתקפים בדת האסלאם עשויים לתרום לבניית חברה מוסרית וצודקת, מעצבים את זהות המאמינים, ומשפיעים על האיחוד והלכידות בקהילה המוסלמית? האתגרים בהפצת דת (האתגרים שעמדו בפני הנביא מוחמד ע"ה) כיצד ערכים כמו אמונה, אומץ, התמדה ושיתוף פעולה עשויים לסייע להתמודדות עם האתגרים בהפצת דת?	הולדת הנביא מוחמד ע"ה וראשית חייו תולדות חייו של הנביא מוחמד ע"ה, נישואיו לח'דיג'ה וחיו במכה עליית האסלאם: -הורדת ההתגלות -אל-דעוה الدعوة הסודית -אל-דעוה الدعوة הגלויה -האתגרים שעמדו בפני הנביא מוחמד ע"ה בהפצת הקריאה האיסלמית -חמש מצוות היסוד באסלאם(העדות, התפילה, הצדקה, הצום והעלייה לרגל) *הקוראן -*חשיבותו של הקוראן באסלאם והכרתו -*השפה הערבית וחשיבותה -*מבנה הקוראן -*סוגי הסורות -*החדית' וסוגיו התפשטות האסלאם בתקופת הנביא מוחמד ע"ה -הדרכים בהפצת האסלאם - הסיריא והע'זווא -פעילותו במכה *-ההגירה הראשונה של הצחאבה לחבשה וחשיבותה

העשרה: אמנות אסלאמית- ערבסקה, קליגרפיה עץ שורשים אישי- שושלת משפחתית - כמו اسناد בחדית'		ההגירה לית'ריב -אלמדינה 622 -הקמת המדינה האסלאמית הראשונה *-תפקידה העיקרי של ההגירה לית'ריב בבניית האומה והמדינה האסלאמית -העלייה לית'ריב כנקודת מפנה בהפצה וביסוס הקריאה האיסלמית - אלפתחאת בתקופת מחמד ע"ה: הגמל, ציפין, חרוב אלרדא הח'ליפים הראשידון משנת 632 ועד שנת 661 -אופן בחירתם -התפשטות אימפריית האסלאם -הפצת האסלאם על ידי הח'ליפים *-השנה ההג'רית והלוח השנה המוסלמי *-ארגון מדיני של האימפריה -אל-דואוין, אלבריד- הדואר *-ההתייחסות לתושבים הלא מוסלמים מושגי יסוד: הכעבה , שנת הפיל , אל-דעוה الدعوة, אלביעה, אלאוס אלח'זראג',אלאנצאר + אלמהג'רין = הצחאבא, עהד אלאומה, ספר אלעהדה אלעומוריה , עאם אלג'מאעה
--	--	--

ט. יהודים ונוצרים במדינה האסלאמית - מימי הנביא מוחמד ע"ה ועידן הראשידון (עד 661 לספירה) (6 שעות)

בתקופת הנביא מוחמד ע"ה ועידן הח'ליפים הראשידון, יהודים ונוצרים נחשבו ל"אנשי הספר", אהל אל-כיתאב, ובני חסות-אהל אלד'ימה וזכו למעמד מוגן במדינה האסלאמית. היה להם חופש דת, והם יכלו לשמור על מוסדות דתיים משלהם ולמלא אחר החוקים הדתיים שלהם.

עם זאת, הם נדרשו לשלם מס מיוחד, המכונה ג'יזיה כחלק מחוקי עומר. חוקי עומר מטרתם הייתה להדגיש את החובות והזכויות של אהל אל-כתאב.

לרוב היחסים בין מוסלמים, יהודים ונוצרים היו מבוססים על סובלנות דתית ושיתוף פעולה.

מטרות:

1. לבחון את האתגרים במערכת היחסים בין המוסלמים, היהודים והנוצרים בתקופת הנביא מוחמד ע"ה והח'ליפים ולהבין את השפעתם על יצירת הסדר החברתי והפוליטי במדינה האסלאמית.
2. להכיר את הערכים המשותפים לשלוש הדתות ולטפח סובלנות דתית ולהבין את התהליכים ההיסטוריים שהשפיעו על יחסי הגומלין ביניהן ולקדם חברה מכילה ומבינה.

יָדַע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
יהודים ונוצרים במדינה האסלאמית: בתקופת הנביא מוחמד ע"ה בהיבטים הבאים ד-ת' *מעמד כלכלי חברתי בתקופת הח'ליפים הראשיון -חובות וזכויות בחוקי עומר מושגי יסוד: בני חסות – אָהֶל אֶלְדִּ'מָּה אנשי הספר אָהֶל אֶל-כְּתָאב, מס גולגולת- ג'זיה ראש הגולה	ערכים משותפים לשלוש הדתות-יהדות נצרות אסלאם כיצד הערכים המשותפים לשלוש הדתות – יהדות, נצרות ואסלאם – כמו אמונה באל אחד, צדק, חמלה ושלום, תורמים לקידום חברה מתוקנת ומעודדים רגישות חברתית, שוויון וכבוד הדדי?	אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית - קריאת טקסטים העוסקים בשלוש הדתות המדגישים את הערכים המשותפים -חילוץ הערכים המשותפים אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית -קריאה בחוקי עומר -חילוץ הזכויות והחובות של בני החסות - כתיבת דעה מנומקת כתגובה על חוקי עומר העשרה: -קריאת טקסט מהביוגרפיה של הנביא ע"ה מאת אבן הישאם -מציאת ביטויים /פסוקים משותפים לשלוש הדתות -הסיפור של עומר בן אלח'טאב עם היהודים והנוצרים יחידת לימוד

בכיתה ו' , לומדים נושאים על העולם העתיק יוון ורומא ועל ראשית האסלאם.

בכיתה ז' לומדים על אירופה בימי הביניים, בהתהוותה של האימפריה האסלאמית ובמערכת היחסים בין הדתות השונות באימפריה.

בכיתה ח' , לומדים על העת החדשה בדגש על מהפכות, גילויים וזרמים אידיאולוגיים.

בכיתה ט' , לומדים על אירועים באירופה, ארצות הברית ובמזרח התיכון בדגש על תהליכים ושינויים בעקבות מהפכות, מלחמות והסדרי שלום ותופעת הלאומיות.

הנושאים שנבחרו עוסקים בהיסטוריה הכללית של ימי הביניים ובנושאים הקשורים באומה האסלאמית והשפעתה התרבותית עד היום.

נושאים אלה יסייעו ללומדים להבין את ההיסטוריה של האומה הערבית, להכיר את האזור הגיאוגרפי בו צמחה האומה ולטפח זהות ושייכות למקורות שלהם.

מומלץ לפתוח כל נושא בהצגה/קריאה/ בניה של ציר זמן כדי להבין את הרצף הכרונולוגי של האירועים ולספק הקשר היסטורי רחב כדי לסייע ללומדים להבין את רצף האירועים.

בחטיבת הביניים חשוב לטפח את האורייניות המרכזיות בלימוד ההיסטוריה, אוריינות ביקורתית. פרשנויות ונקודות מבט היסטוריות שונות , הטלת ספק וקריאה ביקורתית בנרטיבים היסטוריים, ניתוח הטיות והערכה של מהימנות המקורות והצדקה או הפרכה של טיעונים באמצעות עובדות היסטוריות.

מבוא

הנושאים בכיתה ז' עוסקים באירועים מרכזיים באירופה בימי הביניים, בנושאים העוסקים בגיבוש האומה האסלאמית והשפעתה התרבותית עד היום. נושאים אלה יסייעו ללומדים להבין את ההיסטוריה של האומה הערבית, להכיר את האזור הגיאוגרפי בו צמחה האומה ולטפח זהות ושייכות למקורות שלהם. בהמשך התוכנית נבחרו נושאים העוסקים בדתות השונות בימי הביניים, במסעי הצלב, היהודים תחת שלטון האסלאם והעדה הדרוזית. לימוד נושאים אלה יכול לסייע ללומדים לפתח הבנה היסטורית מקיפה ועל הרקע בו צמחה האימפריה והמדינות המוסלמיות.

הערה: הנושאים המודגשים עם * וצבועים בצבע כתום הם בבחינת נושאי רשות

א. האימפריה האסלאמית בימי הביניים: המדינה האומיית, המדינה העבאסית והמדינה האומיית בספרד המוסלמית (20 שעות)

נושא ראשון: האימפריה האומיית 661 לספירה עד 750 לספירה (7 שעות)

האימפריה האומיית (الدولة الأموية) קמה לאחר תום תקופת הח'ליפים הראשדון, אז החל שלב חדש בח'ליפות האסלאם. האימפריה האומיית התאפיינה במערכת שלטון שעברה בירושה, בסביבה פוליטית יציבה יחסית, שאפשרה צמיחה כלכלית ותרבותית. הישגים בולטים היו גם בתחום האדריכלות והאומנות כמו בניית המסגד הגדול של דמשק וכיפת הסלע בירושלים. הלימוד על התקופה האומיית מסייע ללומדים להבין את מקורות האסלאם והתפתחותו, את הגורמים והנסיבות לעלייתם והתבססותם של הח'ליפים השונים לבית אומיה וכן את ההיבטים הניהוליים, הארגוניים והחברתיים המאפיינים תקופה זו. הלומדים יעריכו את התרומה של בית אומיה לתרבות ולמסורת הערבית, לבניית חברה וגיבושה.

מטרות:

1. להבין את הגורמים והנסיבות שהובילו לשינוי השיטה לבחירת הח'ליפים לבית אומיה, ולדון בהשלכות השינוי על אופן העברת השלטון, כדי להעריך את השפעת השיטה על התפתחות האימפריה והיחסים הפוליטיים בתוך החברה.
2. להכיר את הח'ליפים לבית אומיה (מועאווייה בן אבי סופיאן, עבד אל מליכ בן מרוואן ועומר בן עבד אלעזיז ולבחון את תרומתם לחיזוק מעמדם של המוסלמים, כדי להבין את השפעתם על התפתחות האימפריה והשפעתם על החברה המוסלמית.
3. לבחון את תפקידם ותרומתם של הח'ליפים מבית אומיה להתגבשות התרבות והציוויליזציה הערבית-אסלאמית, תוך התמקדות במוסדות כמו משטרה, בניית ארמונות ומסגדים אומיים, ולהעריך את השפעתם על עיצוב התרבות והחברה בתקופה זו.
4. לבחון את המאפיינים של המנהל והארגון באימפריה האומיית ואת תרומתם להתבססות האימפריה.
5. להבין את מבנה החברה באימפריה האומיית ואת אופי היחסים בין הקבוצות השונות בחברה, ולבחון את תפקידיהם, זכויותיהם וחובותיהם, והשפעתם על יציבות האימפריה והקשרים החברתיים בה.
6. לפתח זהות ושייכות של הלומדים למקורותיהם על ידי לימוד על האימפריה העות'מאנית והשפעתה על ההיסטוריה והתרבות הערבית.

7. לחקור את הגורמים והנסיבות שהובילו לנפילתה של האימפריה האומיית ולהבין את השפעותיהם על ההתפתחות ההיסטורית של האזור.
8. לדון בערכים, באתגרים ובמתח שבין מסורת לחדשנות בהיבטים חברתיים, כלכליים, פוליטיים ותרבותיים בתקופה האומיית, תוך הבנת השפעתם על החברה והתרבות באותה תקופה.

מחזור

ידע	דין בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
האימפריה האומיית - נסיבות עליית בית אומיה לשלטון הח'ליפים: מנהיגותם ותרומתם לאימפריה ולחיזוק מעמדם של המוסלמים: - מועאווייה בן אבי סופיאן	מנהיגות נבחרת למול מנהיגות העוברת בירושה (בבית אומיה המנהיגות עוברת בירושה) כיצד משפיעה הבחירה בין מנהיגות נבחרת למנהיגות העוברת בירושה על ערכי הלגיטימיות והצדק בשלטון?	איסוף נתונים ממפה, השוואה והסקת מסקנות מפת גבולות המדינה הראשית ומפת גבולות המדינה האומיית אוריינות לשונית קריאה וניתוח טקסטים על מעמדם של הלא מוסלמים בתקופה האומיית. (דוגמאות למקורות: 1. محمد بن جرير الطبري، تاريخ الطبري " تاريخ الأمم والملوك"، بيروت: دار الكتب العلمية، 1422هـ-2001م. 2. عباس محمود العقاد، معاوية بن أبي سفيان في الميزان، ط3، بيروت: دار الكتاب العربي، 1966م.) אוריינות לשונית/אוריינות ביקורתית ניתוח של מקורות היסטוריים שונים על מדינת אומיה מנקודות מבט שונות (דוגמאות למקורות: 1. عبد الرحمن بن علي الجوزي، سيرة ومناقب عمر بن عبد العزيز الخليفة الزاهد، تحقيق: نعيم زرزور، بيروت: دار الكتب العلمية، 1984م. 2. شمس الدين بن عبد الله ابن قيم الجوزية، أحكام أهل الذمة، تحقيق: صبحي صالح، بيروت: دار العلم للملايين، د.ت.) אוריינות דיגיטלית ומידע- ניתוח מקורות חזותיים ומילוליים ללימוד ההיסטוריה - חיפוש תמונות מבנים ומונומנטים תרבותיים שנוצרו בתקופה האומיית - ארגון המידע באופן יצירתי (מצגת, פוסטר, בניית דגם) -הסקת מסקנות על התרבות האופיינית לתקופה האומיית העשרה: סיור פיזי או וירטואלי בארכיון ובמוזיאונים על המדינה האומיית (מוזיאון רוקפלר , מוזיאון האסלאם) יחידת הוראה
*עבד אל מליכ בן מרואן	חשיבותה של השפה בעיצוב הזהות (בית אומיה בחרו את השפה הערבית כשפת הממשל) באיזו מידה תרמה בחירת השפה הערבית כשפת הממשל בבית אומיה לעיצוב הזהות והאחדות של האימפריה, תוך שמירה על ערכים של שוויון וכבוד הדדי?	
- עומר בן עבד אלעזיז אופן בחירת הח'ליפים בתקופת האימפריה האומיית- מבחירה ישירה לירושה האתגרים שעמדו בפני שבט אומייה ההישגים של האימפריה האומיית: - קביעת השפה הערבית כשפת הממשל - הארגון המנהלי של בית אומיה - יצירת מטבעות ערביים לאימפריה האומיית	*התפתחות והתרחבות של האימפריה האומיית	
- התרומה התרבותית של בית אומיה מאפייני שלטון האימפריה האומיית הגורמים לנפילתה של האימפריה האומיית (חברתי, פוליטי)	בין מסורת לחדשנות חשיבות השמירה על המסורת לצד	

מיומנויות והצעות דידקטיות	דיון בערכים	ידע
	חשיבות הפתיחות לחדשנות. כיצד ניתן לשלב בין שמירה על מסורת לערכים של פתיחות וחדשנות תוך שמירה על זהות תרבותית? יחס הח'ליפים לאוכלוסייה הלא-מוסלמית בבית אומיה (קבלת האחר) כיצד ניתן לקדם חברה המכילה את השונה תוך שמירה על ערכים של שוויון וצדק אל מול שמירה על זהות הדתית השלטת?	מושגים: קרב קרבלא, אל-חגאג בין יוסף אל-ת'קפי שיעה, אלח'וארג', המוואלי

נושא שני: האימפריה העבאסית 750 לספירה - 1258 לספירה (7שעות)

הח'ליפים העבאסים תרמו תרומה משמעותית לציוויליזציה האסלאמית, כולל התקדמות במדע, באמנות, בספרות ובפילוסופיה. למידה על ההישגים התרבותיים שלהם יכולה לסייע להעריך ולהבין את העושר באימפריה העבאסית (الدولة العباسية) ששלטה על רוב העולם האסלאמי משנת 750 עד 1258 לספירה. תקופת הח'ליפות העבאסית הייתה משמעותית ביותר בהיסטוריה של האסלאם.

לימוד על האימפריה העבאסית יכול לספק תובנות חשובות לגבי ההיסטוריה, התרבות והפוליטיקה של העולם האסלאמי ולחזק בקרב הלומדים את השורשים ההיסטוריים שלהם.

מטרות:

1. להבין את ההתפתחויות הפוליטיות, החברתיות והכלכליות המאפיינות את התקופה העבאסית, ולבחון את השפעתן על תהליך התגבשות התרבות הערבית-אסלאמית
2. לבחון ולהעריך את תרומתה של התקופה העבאסית, המכונה "תור הזהב", להתפתחות האסלאם, תוך דגש על תחומים כמו מדע, תרבות ואומנות והשפעתם על החברה המוסלמית והעולם הרחב.
3. להבין את מפגש התרבויות השונות בתקופה העבאסית, ולהעריך את ההשפעות של תופעה זו על הפרט והחברה, תוך התמקדות בהיבטים תרבותיים, חברתיים וכלכליים.
4. להבין ולהעריך את הגורמים והתנאים שהובילו לחולשתה וקריסתה של האימפריה העבאסית, תוך דגש על השפעתם על החברה, הכלכלה והפוליטיקה של התקופה.
5. להשוות בין מאפייני הח'ליפות העבאסית לח'ליפות האומיית, ולנתח את ההבדלים והדמיון ביניהם, תוך הסקת מסקנות לגבי השפעתם על התפתחות האסלאם והחברה באותה תקופה.

יֵדָע	דִּין בְּעֵרִכִּים	מִיוֹמְנוּיּוֹת וְהַצְעוֹת דִּידֶקְטִיּוֹת
הַדְּעוּוֹה הָעֵבְאִסִּית וּתְפִקִּידָם שֶׁל אֶל-מוֹאֲלֵי בְּהַצְלַחַת הַדְּעוּוֹה הָעֵבְאִסִּית. - הַמִּיִּסָּד הַח' לִיִּף אֲבוּ ג'עֶפֶר אֶל-מִנְצוֹר - הַח' לִיִּף הָאֲרוֹן אֶל רֹאשִׁיד הַמוֹסָדוֹת שֶׁהוֹקְמוּ בִּימֵי בֵּית עֵבָאס חִסְבָּה - מוֹסָד הַשּׁוּק אֲלוֹזְאָרָה – יוֹעֵץ הַח' לִיִּפָּה קָאָדִי אֶלְמַזְאֵלִם -שׁוֹפֵט מוֹסֻלְמִי "תּוֹר הַזֶּהָב" בְּתִקּוּפָה הָעֵבְאִסִּית פִּיתוּחַ הַשָּׁפָה הָעֵרֶבִית, הַסְּפָרוֹת וְהַשִּׁירָה , הָאוֹמְנוֹת, הַמִּדְעָ וְהַפִּילוֹסוֹפִיָּה מֵאִפִּיִּנִי שֶׁלְטוֹן הָאִימְפֵּרִיָּה הָעֵבְאִסִּית	הַשְּׁפַעַת מוֹצָאוֹ שֶׁל הָאָדָם עַל מַעֲמָדוֹ הַחֲבֵרִתִּי וְהַשְּׁלָכוֹת עַל הַפֶּרֶט וְהַחֲבֵרָה הָאָם מוֹצָאוֹ שֶׁל הָאָדָם מִשְׁפִּיעַ עַל מַעֲמָדוֹ הַחֲבֵרִתִּי וּמֵהֵן הַשְּׁלָכוֹת שֶׁל חֲבֵרָה מַעֲמָדִית, הַמְּבֹסָסֶת מוֹצָא , עַל הַחֲבֵרָה? הָאֲתַגְרִים בַּמִּפְגֵּשׁ בֵּין תְּרַבּוּיּוֹת- הַהִשְׁלָכוֹת עַל הַחֲבֵרָה (הַתְּקוּפָה הָעֵבְאִסִּית מֵאִפִּיִּנִית בַּמִּפְגֵּשׁ בֵּין תְּרַבּוּיּוֹת) כִּיצַד נִיתֵן לִשְׁלֵב בֵּין שְׁמִירָה עַל זֵהוּת תְּרַבּוּתִית לְבֵין פְּתִיחוֹת וְהַטְמָעָה שֶׁל תְּרַבּוּיּוֹת אַחֲרוֹת? חֲשִׁיבוֹת הַמִּדְעָ בְּהַתְּקַדְמוֹת הַמִּדִּינָה וְהַחֲבֵרָה בְּאִיזָה אֹפֶן תּוֹרֵם הַמִּדְעָ לְהַתְּקַדְמוֹת הַמִּדִּינָה וְהַחֲבֵרָה, וְכִיצַד נִיתֵן לְהַעֲרִיךְ אֶת תְּרוֹמָתוֹ לְקִיּוֹמָם שֶׁל חֲדָשְׁנוֹת, שׁוּיוֹן וְהַתְּקַדְמוֹת בַּחֲבֵרָה מְגוּוֹנֶת?	אִיסוּף מִידְעָ מִמִּפְּה הַיִּסְטוֹרִית וְהַסֶּקֶת מִסְּקָנוֹת הַתְּפַשּׁוֹת מִדִּינַת בֵּית עֵבָאס אוֹרִיִּינוֹת לִשׁוֹנִית / אוֹרִיִּינוֹת בִּיקוֹרִתִּית בְּנִיַּת טִיעוֹן: בִּיסוֹס הַטְּעָנָה ע"י מְקוֹרוֹת הַיִּסְטוֹרִיִּים טְעָנָה: בֵּית עֵבָאס מְכֻנָּה תְּקוּפַת תּוֹר הַזֶּהָב אוֹרִיִּינוֹת לִשׁוֹנִית נִיתוּחַ מְקוֹרוֹת וּמִיזוּגָם הַיִּשְׁגִּים שׁוֹנִים בְּעֵדִין הָעֵבְאִסִּי : מִתְּמַטִּיקָה, רְפוּאָה, פִּילוֹסוֹפִיָּה, אוֹמְנוֹת. הַצָּגַת הַמִּידְעָ בְּדִרְכִּים מְגוּוֹנוֹת (מִצָּגָת, פּוֹסְטֵר) אוֹרִיִּינוֹת לִשׁוֹנִית אִיסוּף נִתּוּנִים דְּמוּת מַדְעִית אוֹ תְּרַבּוּתִית מֵהַצִּלְיוּנִיזְצִיָּה הָעֵרֶבִית הָאֶסְלָאמִית בְּעֵדִין הָעֵבְאִסִּי וְהַצָּגַת הַיִּשְׁגִּים שֶׁל הַדְּמוּת וְהַשְּׁפָעוּתִיהָ עַד יְמֵינוּ לְמִידָה רַב-תַּחְמוּמִית נִיתוּחַ מְקוֹרוֹת חֲזוֹתִיִּים וּמִיִּלּוּלִיִּים בְּתַחְמוּמֵי הָאֹמְנוֹת, מִדְעָ, אֲדִרְכָּלוֹת בְּתִקּוּפָה הָעֵבְאִסִּית. לְמִידָה חוּץ כִּתְתִּית (סִיּוֹר, סִיּוֹר וִירְטוּאֲלִי מוֹזִיאָן יִשְׂרָאֵל) -סִיּוֹרִים בְּמִבְנִים מוֹסֻלְמִים בְּנֵי הַתְּקוּפָה -זִיְהוּי סְמִלִים וּמוֹטִיבִים הַמֵּאִפִּיִּנִים תְּקוּפָה זוּ אוֹרִיִּינוֹת בִּיקוֹרִתִּית-הַשְּׁוֹאָה וְהַסֶּקֶת מִסְּקָנוֹת הַשְּׁוֹאָה בֵּין מֵאִפִּיִּנֵי הַח' לִיִּפּוֹת הָעֵבְאִסִּית לְבֵין מֵאִפִּיִּנֵי הַח' לִיִּפּוֹת הָאוֹמִיִּית.
*הַגּוֹרְמִים לְנִפְּלִית הָאִימְפֵּרִיָּה הָעֵבְאִסִּית. -*כִּלְכָּלִי חֲבֵרִתִּי -*פּוֹלִיטִי (שׁוֹשְׁלוֹת אֶלְבוּהִיִּין וְאֶל-סִלְאִגְקָה)		
מוֹשְׁגִים: דְּעוּוֹה, אֲבוּ גֵעֶפֶר אֶלְמִנְסוֹר, הָאֲרוֹן אֶל- רֹשִׁיד, אֶל-מוֹאֲלֵי, נִקְבַּת אֶל בְּרַמְכָּה, הַח' לִיִּפָּה אֶלְאֲמִין, הַח' לִיִּפָּה אֶלְמֵאֲמוֹן וְאֶלְמוֹעַתְצָם בְּאֵלְלָה		

נושא שלישי: האימפריה האומיית באנדלוסיה 756-1492 לספירה (6 שעות)

האימפריה האנדלוסית, הידועה גם בשם הח'ליפות האומיית של קורדובה, הייתה מדינה אסלאמית בולטת בחצי האי האיברי מהמאה ה-8 עד המאה ה-15. לימוד על האימפריה האנדלוסית יכול לספק תובנות לגבי ההיסטוריה של אירופה של ימי הביניים, היתרונות והאתגרים של רב-תרבותיות, התפתחות האמנות והאדריכלות, ותרומתם של חוקרי אסלאם למדע ולפילוסופיה. התוכנית מדגישה היבטים שונים בלימוד על האימפריה האנדלוסית שהייתה מעצמה פוליטית ותרבותית באירופה של ימי הביניים, ולמורשתה הייתה השפעה מתמשכת על ההיסטוריה של ספרד והעולם הים תיכוני הרחב. האימפריה האנדלוסית הייתה תערובת ייחודית של תרבויות אסלאמיות, יהודיות ונוצריות, שהביאה לפריחה של אמנות, מדע ופילוסופיה. היא אופיינה בהישגים הארכיטקטוניים שלה ובתקופה זו נבנו המסגד הגדול של קורדובה והאלהמברה. לימוד האמנות והאדריכלות של האימפריה האנדלוסית יכול לספק תובנות לגבי האמנות האסלאמית והשפעותיה על תרבויות אחרות. האימפריה האנדלוסית הייתה מרכז של למידה וחקירה אינטלקטואלית. חוקרים רבים תרמו באופן משמעותי להתפתחות תחומים כמו אסטרונומיה, מתמטיקה ורפואה.

מטרות:

1. לחקור את התנאים והנסיבות שהובילו להקמת האימפריה האומיית באנדלוסיה, תוך הבנת השפעתם על התרבות והחברה המקומית ועל יחסי הכוחות באזור באותה תקופה.
2. לחקור את הרב-תרבותיות שאפיינה את התקופה האומיית באנדלוסיה ולבחון את האתגרים החברתיים, הכלכליים והפוליטיים שעמדו בפני החברה הרב-תרבותית, תוך הבנת השפעתם על האימפריה.
3. לטפח יצירתיות בקרב הלומדים על ידי חשיפתם לאומנות, ארכיטקטורה ומדע שאפיינו את האימפריה האומיית באנדלוסיה, תוך הבנת השפעתם על התרבות והחברה בתקופה זו.
4. להכיר את מרכזי התרבות הערבית-אסלאמית באנדלוסיה ולהעריך את תרומתם של מרכזים אלה לפיתוח התרבות האנושית, תוך הבנת השפעתם על תחומים כמו מדע, אמנות וחינוך.

5. ניתוח הגורמים והנסיבות שהובילו לחולשתה ולנפילתה של מדינת אומיה באנדלוסיה, כדי להבין את השפעת האירועים ההיסטוריים הללו על התרבות הערבית-אסלאמית.

מחזור

י"ד	דיון בערכים	מיומנויות הצעות דידקטיות
*מייסד אימפריית בית אומיה באנדלוסיה *הח'ליפה עבד אל-רחמן אל-דאח'ל *הנסיבות והגורמים להקמת האימפריה האומיית באנדלוסיה *אימפריית בית אומייה באנדלוסיה ומאפייניה *גבולות המדינה *רנסנס אינטלקטואלי ותרבותי *חינוך-חינוך חינוך לעניים, ספרות, אוניברסיטאות *מסחר *קורדובה-בירת החליפות האנדלוסית *היהודים תחת שלטון האימפריה האומיית באנדלוסיה *שקיעתה של האימפריה האומיית באנדלוסיה *מושגים: הרמב"ם, מסגד אלהמברא, קסר קורדובה, אלמוואשאחא	אתגרים, השלכות והשפעות הדדיות במפגש בין תרבויות כיצד ניתן לשלב בין שמירה על זהות תרבותית לבין קיומן של השפעות הדדיות של תרבויות שונות כדי לקדם חברה מכילה ושיתופית? ערכי הפריחה התרבותית והשפעתם על הפרט והחברה מהי השפעתה של הפריחה התרבותית על קידום ערכים כמו קבלה ופתיחות, הערכה לזולת ושיתוף פעולה בין חברות, וכיצד מפגשי תרבויות משפיעים הדדית על הערכים החברתיים והתרבותיים?	איסוף נתונים ממפה היסטורית והסקת מסקנות התפתחות והתרחבות של האימפריה האומיית בחצי האי האיברי (מפה של האזור לפני תקופת האימפריה האומיית ובשיאה של תקופת האימפריה) אוריינות לשונית ניתוח דמות היסטורית ניתוח דמותו של הח'ליפה עבד אל-רחמן אל-דאח'ל (ביוגרפיה, גורמים לעליה לשלטון, הישגים, חולשות, אתגרים) אוריינות לשונית /אוריינות חזותית איסוף וניתוח של מקורות כתובים וחזותיים (בינתחומיות רב תחומיות)- מבנים ארכיטקטוניים שנבנו בתקופה (מסגד קורדובה, ארמון אלהמברא) -חילוץ מאפיינים בולטים מהמבנים . ייצוג מידע בדרכים מגוונות הישגים בתחומים השונים בעקבות הרנסנס התרבותי באימפריה האומיית (מצגת, סרטון, דגם, פודקאסט) איסוף נתונים ממקורות שונים זיהוי, ניתוח סיבות והסקת מסקנות לגבי הגורמים לנפילת האימפריה האומיית העשרה: השפעת השפה הערבית על השפה הספרדית ועל שמות מבנים עד היום השירה האנדלוסית -אלמוואשאחא

ב. אירופה בימי הביניים (המאה ה-5 עד המאה ה-15 בקירוב) (14 שעות)

היסטוריונים חלוקים לגבי קביעת מועד תחילת התקופה והגדרת מועד סופה של תקופת ימי הביניים, עם זאת, קיימת הכרה בכך שנפילת רומא בידי הגרמאניים בשנת 476 לספירה היא ראשית ימי הביניים ונפילת קונסטנטינופול בידי הסולטאן מחמד הכובש בשנת 1453 לספירה מציינת את סוף ימי הביניים.

לאחר נפילתה של האימפריה הרומית המערבית בשנת 476 לספירה, חלו תמורות שונות באירופה, והוקמו כמה ממלכות שהבולטות בהן הייתה הממלכה הפרנקית שהוקמה על ידי קלוביס והתאפיינה במיזוג בין הפרנקים לרומאים.

ממלכת הפרנקים הגרמאנית מהמאה ה-9 עד המאה ה-15. ממלכה זו מילאה תפקיד חשוב בהיסטוריה הפוליטית והתרבותית של מרכז אירופה. ממלכה זו הושפעה מהדת, מאחר והכנסייה הקתולית מילאה תפקיד משמעותי בחיים הפוליטיים והתרבותיים של האזור. לימוד תקופה זו יכול לסייע בהבנת השפעת הדת על הפוליטיקה, החברה והתרבות האירופית.

ממלכת הפרנקים עברה מספר התפתחויות, שהבולטת בהן הייתה שלטונו של קרל הגדול, שהפך את הממלכה לאימפריה גדולה במערב אירופה. עם זאת, יורשי קרל הגדול לא הצליחו לשמור על אחדותה של אימפריה זו. חולשת האימפריה והיחלשות הסמכות המרכזית הביאו להופעתה של המערכת הפיאודלית שהיא מערכת סוציו-פוליטית, כלכלית וצבאית אשר אפיינה את מערב אירופה בימי הביניים.

העידן הפיאודלי היה תקופה מורכבת בהיסטוריה האירופית, המאופיינת בפיצול פוליטי, אי שוויון חברתי, לוחמה, תלות חקלאית ופיתוח כלכלי מוגבל. בעוד שהפיאודליזם נעלם במידה רבה כמערכת חברתית וכלכלית, עדיין ניתן להרגיש את מורשתו בהיבטים רבים של החברה המודרנית.

במהלך ימי הביניים, גם צרפת וגם אנגליה עברו שינויים והתפתחויות משמעותיות שעזרו לעצב את זהותם המודרנית כמדינות לאום.

ממלכת צרפת הוקמה במאה ה-9 ומילאה תפקיד חשוב בהתפתחות מערב אירופה במהלך ימי הביניים.

השושלת הקפיטינגית, ששלטה בצרפת מהמאה ה-10 עד המאה ה-12, והשושלת הבורבונית ששלטה בצרפת מתחילת המאה ה-13 עד המאה ה-19 גיבשו בהדרגה את השלטון והרחיבו את שטחה של הממלכה באמצעות שילוב של כיבוש צבאי ודיפלומטיה.

ממלכת אנגליה הוקמה במאה ה-10 והתפתחה למדינת לאום רבת עוצמה ובעלת השפעה במהלך ימי הביניים. ויליאם הכובש החזיק את השלטון באנגליה, ואחר כך ריצ'ארד לב הארי. הם ייצבו את השלטון והפכו את אנגליה למעצמה.

נושאים אלה נבחרו כדי שהלומדים יבינו את השינויים הפוליטיים והתרבותיים שאפיינו תקופה זו ואת השפעתם על כל תחומי החיים.

לימוד על המבנה החברתי של הפיאודליזם והשלכותיו על הפרט והחברה מזמן דיונים ערכיים על ריבוד חברתי ומעמדות בחברת העבר והווה.

נושא ראשון: הופעת הממלכות הגרמאניות (3 שעות)

מטרות:

1. לנתח את השינויים שחלו באירופה בעקבות היחלשות האימפריה הרומית ולהעריך את השפעתם על התפתחותן של המדינות האירופיות בעידן שלאחר קריסת האימפריה.
2. לבחון את הנסיבות והגורמים להופעתן של הממלכות הגרמאניות בראשית ימי הביניים, ולהבין את השפעתן על התפתחות המבנה החברתי והפוליטי באירופה בתקופה זו.
3. להבין ולהעריך את הישגיהם של קלוביס וקרל הגדול ואת תרומתם להצלחת האימפריה הפרנקית, תוך כדי ניתוח ההשפעה של שלטונם על התפתחות אירופה בימי הביניים.
4. להבין את תפקידה המרכזי של הדת בתקופה הגרמאנית בימי הביניים והשפעתה על תחומי החיים השונים, ובחינת מקומה של הדת בכלל בחברה וחשיבותה בעיצוב הזהות והערכים בחברה.
5. לבחון את ההשפעות ההדדיות בין התרבויות הרומאית והפרנקית, ולהעריך כיצד אינטראקציות אלו עיצבו את התהליכים החברתיים, הפוליטיים והתרבותיים באירופה של ימי הביניים.

יֵדע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
שינוי המציאות באירופה בעקבות התפוררות האימפריה הרומית - נדידת העמים והשפעתה על היווצרות ממלכות אירופה תיחום תקופת ימי הביניים: גישות שונות לקביעת תחילתה וסופה של התקופה בהיסטוריה הכללית - ייחודיות והמשכיות בין העת העתיקה וימי הביניים	אחדות וארגון כבסיס להשגת כוח וגדולה (הקמת ממלכת הפרנקים) כיצד אחדות וארגון מהווים בסיס להשגת כוח וגדולה, כפי שנראה בהקמת ממלכת הפרנקים? זכויות הפרט באימפריה והיחס לבני הדתות השונות באיזו מידה יכול ממשל לקדם ערכים של סובלנות ושוויון, ולמנוע אפליה או דיכוי של קבוצות שונות באימפריה/במדינה/בקהילה? -חינוך והשכלה כמנוף להתפתחות חברה באיזה אופן חינוך והשכלה משמשים כמנוף להתפתחות חברה, וכיצד ניתן לקדם ערכים של שוויון, כבוד הדדי וחדשנות תוך שמירה על יציבות ושגשוג חברתי? מעמדה של הדת בחברה הפראנקית - כיצד הדת יכולה להשפיע על עיצוב זהות וערכים בחברה?	אוריינות לשונית / שימוש במפה היסטורית קריאה וחילוץ נתונים - הצגת מסלול הנדידה של העמים השונים ומקום מושבם של הפרנקים - התפתחות האימפריה של קרל הגדול אוריינות לשונית, קריאה ביקורתית / קריאה וניתוח טקסט היסטורי - חילוץ הרפורמות של קרל הגדול - הערכה והסקת מסקנות לגבי הרפורמות הפנימיות של קרל הגדול חשיבה ביקורתית-טענה והבעת דעה: הטענה: קרל הגדול- מלך פרנקי או קיסר רומאי
*הקמת ממלכת הפרנקים –הגרמאנים - *הנסיבות להופעת הפרנקים - *הישגים מרכזיים של ממלכת הפרנקים שהובילו להפיכתה לאימפריה -*ארגון מנהלי של האימפריה -*הקמת בתי ספר בעזרת בישופים ונזירים -*צבא חזק -*הגדלת שטחה של האימפריה *הסיבות לנפילתה של ממלכת הפרנקים על ידי יורשי קרל הגדול		
מושגים: פרנקים, קלוביס, קרל הגדול תיקוף (פריודיזציה) של ימי הביניים.		

נושא שני: המערכת הפיאודלית (4 שעות)

מטרות:

1. להכיר את מאפייני המערכת הפיאודלית, להבין את יחסי הגומלין בין המעמדות והשפעתם על תחומי החיים במערב אירופה בימי הביניים, וכן להבין את התהליכים ההיסטוריים המשמעותיים שעיצבו את המערכות החברתיות, הכלכליות והפוליטיות לאורך השנים.
2. לנתח את הנסיבות שהובילו להיחלשות המערכת הפיאודלית, תוך בחינת הגורמים הכלכליים, החברתיים והפוליטיים, ובינו ששינויים חברתיים וכלכליים משפיעים על מבנה החברה ומעצבים את העתיד.
3. לדון בערכים הבסיסיים של המערכת הפיאודלית, שהתאפיינה באי שוויון חברתי ובהיררכיה מעמדית, ויבחנו את השפעתם על המבנה החברתי והפוליטי של ימי הביניים, ויפתחו מודעות לערכים כמו צדק חברתי, שוויון, וסולידריות כדי לגבש תפיסה ביקורתית לגבי ערכים היסטוריים והשפעתם על החברה המודרנית.

·
·
·

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
התפתחות המשטר הפאודלי כמענה לשינויים שחלו באירופה עם התפוררות האימפריה הרומית - הגורמים להיווצרותו של המשטר הפאודלי - המשטר הפאודלי: מלוכה וכנסייה(מבנה ומאפיינים) - המבנה ההיררכי הפאודלי והכנסייתי -חלוקת התפקידים והסמכויות במבנה זה השפעת מבנה המשטר הפאודלי על החברה - חברה מעמדית של מתפללים, לוחמים, עמלים - תלות חוזית במערכת היחסים בן המעמדות בחברה הפאודלית (סניור, וסל) - חיי היום-יום בחברה פאודלית הסיבות והגורמים לדעיכתו של הפיאודליזם מושגים: פאודליזם, וסל, סניור צמית, אביר, היררכיה, מערכת סוסים, טירות וביצורים אחוזות אירופה בימי הביניים	חברה שוויונית לעומת חברה היררכית (מעמדות בחברה הפיאודלית) כיצד ניתן לשאוף לחברה שבה כל פרט מקבל יחס שווה, ללא קשר למעמדו הכלכלי או חברתי? מהם העקרונות שיש להחיל כדי לבנות חברה הוגנת שמכירה בזכויות כל שכבות האוכלוסייה? כיצד כבוד האדם נשמר בחברות שוויוניות לעומת חברות היררכיות?	אוריינות לשונית/ איסוף מידע ממקורות שונים חברה פאודלית- זכויות חובות בין הסניור לואסל בין האדון לאביר אוריינות לשונית/ איסוף מידע וייצוג המידע בדרכים מגוונות: תיאור המבנה החברתי ומערכת היחסים בין המעמדות השונים בחברה הפאודלית. (תרשים זרימה,) אוריינות לשונית השוואה וחשיבה ביקורתית: המעמדות השונים על פי אורח החיים ותנאי החיים חשיבה ביקורתית: טענה: המשטר הפאודלי היווה מענה לצורכי החברה חשיבה ביקורתית הערכה והסקת מסקנות לגבי המשטר הפיאודלי הערכה של יתרונות מול חסרונות אוריינות דיגיטלית -איתור תמונות וטקסטים חזותיים על התקופה -חילוץ מאפיינים בולטים לתקופה אוריינות לשונית - איתור, איסוף מידע ומיזוג מידע יום בחיי איכר, אציל, אביר העשרה: סרטים על תקופות האבירים סיורים: אולמות האבירים בעכו מנהגים שנשארו מתקופה זו - כריעת הברך בהצעת נישואין, טקס המלכת המלך הבריטי והענקת תארי אצולה/

נושא שלישי: הכנסייה והאפיפיורות (4 שעות)

מטרות:

1. להכיר את מבנה הכנסייה הקתולית, מעמדה ותפקידה המרכזי בחיי החברה, הפוליטיקה והדת במערב אירופה בימי הביניים ולנתח את מעורבותה והשפעתה על עיצוב התרבות והחיים החברתיים
2. להכיר את יסודות תנועת הנזירות והמנזר, ואת השפעתם על החיים הדתיים והחברתיים במערב אירופה במהלך ימי הביניים, וכן את השפעת הרעיונות הדתיים על חיינו כיום.
3. להבין את מורכבות היחסים בין השלטון החילוני של הקיסר לשלטון הדתי של האפיפיור, לנתח את השפעתם על החברה והחיים היומיומיים בימי הביניים ולדון ביחסים בין דת למדינה בהקשרים היסטוריים, תוך התמקדות בערכים של חופש דת, צדק חברתי ואחריות מוסרית.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות
הכנסייה והאפיפיורות - המבנה והארגון של הכנסייה הקתולית - מעמדה ותפקידה המרכזי של הכנסייה ומעורבותה בתחומי החיים השונים - *תנועת הנזירות והמנזר - אפיפיור וקיסר-מאבק בין מלוכה לכנסייה על עליונות ושליטה - *ההשפעה התרבותית של הדת הנוצרית מושגים: כנסייה, אפיפיור, מנזר, נזיר, אירוע קנוסה, סנט בנדיקטוס	בין דת למדינה שלטון הקיסר מול שלטון האפיפיור -כיצד ניתן להבטיח לכל פרט את הזכות לחופש דת ואמונה? -מה תפקידה של הדת ביצירת חברה צודקת? -כיצד אנשי הדת יכולים לפעול לקידום ערכים של צדק והוגנות בתוך קהילה מגוונת? -כיצד ניתן לאזן בין סמכות פוליטית לבין ערכים דתיים?	אוריינות לשונית קריאה ובנייה של ציר הזמן על מנת להבין את התקופה של הופעת האפיפיור והכנסייה. אוריינות לשונית / איסוף נתונים ממקורות שונים ומיזוגם -כתיבה על חיי היום יום במנזר - תפקיד הכנסייה והאפיפיורות בחיי החברה והמדינה בימי הביניים ניתוח מקורות חזותיים והפקת מידע (תמונות וציורים, פסלים, מקורות מידע, סרטונים) -חילוץ מאפיינים של הכנסייה והאפיפיור איסוף מידע מסוירים חוץ כיתתיים בכנסיות ומנזרים -ריאיון עם נזירים על תפקידם במנזר -כתיבה יצירתית על התרשמות בסיום בכנסיה ובמנזר יחידת הוראה

נושא רביעי: מלכים וממלכות במערב אירופה: אנגליה וצרפת (3 שעות)

מטרות:

1. להבין כי אנגליה וצרפת, כאימפריות קדומות, עיצבו את המערכות הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות במערב אירופה, והשפעתן נמשכת בתהליכים ההיסטוריים שהשפיעו על מערכות השלטון והחברה בעידן המודרני.
2. לדון בתפקידה המרכזי של הדת בקביעת ערכים חברתיים ומדיניים, להבין את השפעתה על תחומים שונים בחיים ולבחון את האיזון בין חירות הפרט לבין טובת הכלל, תוך התמקדות בשאלות ערכיות וחברתיות הנוגעות לקשר בין דת לחיי היומיום.
3. לחקור את הקשר בין השלטון המלוכני לדת בממלכות מערב אירופה, אנגליה וצרפת, ולבחון את השפעת הדת על סמכות המלוכה וחוקי החברה בהיבטים שונים.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
*צרפת: -משפחות האצולה קאפה ובורבון . *אנגליה : -ויליאם הכובש מחזיק את השלטון באנגליה *התפתחותה של אנגליה בימי הביניים ומאפייני משטר המלוכה באנגליה. *הקשר בין השלטון המלוכני לדת בממלכות מערב אירופה – צרפת ואנגליה *מושגים : שלטון מלוכותי, ריצארד הראשון (לב הארי)	מרכזיותה של הדת בכל תחומי החיים -כיצד ניתן לשמור על חירות הדת תוך כיבוד אמונות מגוונות בחברה, ולשלב את הדת כמקור ליציבות חברתית ומדינית מבלי לפגוע בזכויות הפרט ובחופש הבחירה?	אוריינות דיגיטלית ממקורות כתובים וחזותיים (סרטונים, טקסטים, תמונות) -איתור מאפיינים ייחודיים של מבנה הכנסייה הצגת המידע בדרכים מגוונות (דגם, מצגת) העשרה: איתור המאפיינים של התקופה על פי סיור וירטואלי בטאור של לונדון

ג. מסעי הצלב – 1096-1291 לספירה (6 שעות)

מסעי הצלב היו תופעה היסטורית ומשמעותית בהיסטוריה האנושית. הגורמים למסעי הצלב היו כלכליים, חברתיים, פוליטיים ודתיים. במהלך תקופה זו הצליחו הפרנקים הצלבניים להקים כמה ממלכות צלבניות, שהבולטת בהן הייתה הממלכה הצלבנית הראשונה בירושלים, ששלטה בחלקים מפלסטין (ארץ ישראל) ובאזורים הסמוכים לה. מהלך זה עודד את הצלבנים להמשיך במאבק ובמסעות שלהם בניסיון להרחיב את השפעתם ולשמר את שטחי השלטון שלהם. מסעות אלו הניעו את המוסלמים להגן על ארצם. מנהיגים מוסלמים התעמתו עם הצלבנים, כשהבולט שבהם היה צלאח אל-דין אל-איובי, שהביס את הצלבנים בקרב קרני חיטין בשנת 1187 לספירה והצליח לשחרר את ירושלים. מסעי הצלב המשיכו בניסיון לכבוש את ירושלים מחדש, עד שהסולטנים הממלוכים הצליחו לגרש את הצלבנים לצמיתות מארצות המזרח האסלאמי בשנת 1291 לספירה. המלחמות הללו השפיעו על מדינות המזרח האסלאמי ומערב אירופה.

לימוד נושא זה מסייע ללומדים להבין את הגורמים ותופעת מסעי הצלב ואת השפעתם על הסביבה ועל החיים היומיומיים של האוכלוסיות.

מטרות:

1. לנתח את הגורמים למסעי הצלב בהיבטים הכלכליים, חברתיים, פוליטיים ודתיים. לנתח את הגורמים למסעי הצלב, תוך בחינת ההשתלבות של מניעים דתיים עם אינטרסים כלכליים, חברתיים ופוליטיים, והשפעת שילוב זה על עיצוב תהליכים מרכזיים בהיסטוריה.
2. לנתח את שלבי העימות בין הפרנקים והמוסלמים ולבחון את הנסיבות שהובילו לאיחוד החזית האסלאמית
3. להעריך את תפקידם ותרומתם של המנהיגים האסלאמיים בתקופת מסעי הצלב, תוך הבנת תפקיד המנהיגות והשפעתה על אירועים היסטוריים.
4. להבין את השפעת מסעי הצלב על הדתות ואת היחסים שנוצרו בין המוסלמים לבין נוצרים ויהודים בעקבות מסעי הצלב.
5. לנתח את הגורמים והנסיבות שהובילו לכישלון מסעי הצלב, תוך הבנת ההשפעות הפוליטיות, החברתיות והצבאיות שתרמו לתוצאות המאבקים הללו.
6. להבין את השפעות מסעי הצלב על החברה, הדת והפוליטיקה, ולבחון את תפקידם בעיצוב תפיסות דתיות וחברתיות והשפעתם על יחסי דתות וערכים חברתיים.

מיומנויות והצעות דידקטיות	דיון בערכים	ידע
קריאת מפה היסטורית- התפשטות הממלכה הצלבנית בפלסטין (ארץ ישראל) ותיאור מסלול מסעי הצלב ממרכז אסיה לפרס, סוריה, מצרים, פלסטין (ארץ ישראל) אוריינות לשונית ניתוח מקורות כתובים -קריאה ועיון בנאום אורבן השני - חילוץ הטעוים של האפיפיור כדי לשכנע לצאת למסעי הצלב אוריינות לשונית, ניתוח מקורות כתובים והצגת המידע בדרכים מגוונות תיאור קרב קרני חיטין והצגת המידע באמצעים מגוונים(מצגת, סיור באתר) חשיבה ביקורתית- ניתוח אירוע "מסעי הצלב" מנקודות מבט שונות: מההיבט הכלכלי, החברתי, הדתי (דיבייט, פאנל) אוריינות לשונית ניתוח מקורות חזותיים -איתור שרידים מן התקופה הצלבנית שנתגלו בפלסטין (ארץ ישראל) (בעזרת תמונות, סרטים, סיורים) -ציון מאפיינים על חיי הצלבנים מתקופה זו	מפגש בין דתות – -כיצד ניתן לקדם סובלנות וכבוד בין דתות שונות ולשמור על ערכים של חירות דתית והבנה הדדית? -מהם האתגרים שנוצרים כאשר דת אחת מנסה להטיל את ערכיה על אנשים עם אמונות שונות, וכיצד ניתן למנוע זאת? -כיצד ניתן ליצור חברה שבה מתקיים דיאלוג פתוח ומכבד בין דתות שונות תוך שמירה על זכויות הפרט?	מסעי הצלב - מניעים ונסיבות למסעי הצלב (כלכלי, חברתי, דתי פוליטי) - *הקשיים בהם נתקלו הצלבנים - *ממלכת ירושלים הצלבנית - יחס הצלבנים למוסלמים, לנוצרים המקומיים וליהודים בפלסטין (ארץ ישראל) - מסע הצלב הראשון לירושלים - מסע הצלב השני לפלסטין (ארץ ישראל) - צלאח אל-דין אלאיובי ממשפחת אל-זנקי - קרב קרני חיטין - *התנאים והגורמים לסיום מסעי הצלב מושגים: צלאח אד-דין, קרב קרני חיטין , מסעי הצלב, ממלכת ירושלים

ד. המדינות המוסלמיות בימי הביניים: המדינה הפאטימית, האיובית והמדינה הממלוכית (9 שעות)

מדינות אסלאמיות הופיעו בימי הביניים, בנפרד מהמדינה העבאסית. מצרים הייתה אחד האזורים הבולטים שבהם התקיימו מדינות כאלה. בתוכנית יש התייחסות למדינה הפאטימית, למדינה האיובית ולמדינה הממלוכית.

המדינה הפאטימית הוקמה בתוניסיה בשנת 909 לספירה ולאחר מכן מרכז המדינה עבר למצרים, שם הוקמה העיר קהיר בשנת 969 לספירה. החליפות הפאטימית התקיימה עד נפילתה בשנת 1171 על ידי צלאח א-דין אל איובי. המדינה האיובית הוקמה לאחר מכן והצליחה לאחד את בלאד אל-שאם (לבנט) ואת מצרים תחת שלטונו של צלאח אל-דין אל איובי. כתוצאה מגורמים פנימיים וחיצוניים נחלשה המדינה האיובית והוקמה המדינה הממלוכית במצריים. שלטונם של הממלוכים התאפיין ברפורמות בתחומים שונים על ידי הסולטן בייברס. שלטונם של הממלוכים נמשך עד שהטורקים העות'מאניים הצליחו להפיל את שלטונם במערכת מרג' דבק בשנת 1516 לספירה ובמצרים בשנת 1517 לספירה.

חשיבותו של נושא זה היא שהלומדים יעריכו את חשיבותן של מדינות אלה ושל מנהיגיהם להתפתחות האסלאם בהיבטים פוליטיים, מדיניים, כלכליים וצבאיים.

כמו כן הלומדים יעריכו את ההישגים התרבותיים והאינטלקטואליים של כל תקופה. האדריכלות, אמנות, מדע, ספרות והיבטים אחרים של פריחה תרבותית בתקופת שלטונן של מדינות אלה.

נושאים אלה חשובים להבנת ההשפעה ארוכת הטווח של כל מדינה על אזור המזרח התיכון. ואת תרומתן של מדינות אלה לנוף ההיסטורי והתרבותי של האזור.

בלימוד נושאים אלה הלומדים יכולים לפתח הבנה מקיפה של ההקשר ההיסטורי, אירועים מרכזיים ותרומות משמעותיות של המדינות הפאטימית, האיובית והממלוכית בימי הביניים.

מטרות:

1. לבחון את הגורמים והנסיבות להופעתן של המדינות המוסלמיות ואת המאפיינים הייחודיים של כל מדינה, תוך פיתוח יכולת לנתח את השפעתן על ההיסטוריה והתרבות באזור.
2. להעריך את תפקידם של שליטי המדינות המוסלמיות ואת תרומתם לפיתוח כל מדינה, תוך פיתוח יכולת לנתח את השפעת ההנהגה על תהליכי שינוי ואירועים היסטוריים.
3. להעריך את חשיבות המדינות המוסלמיות בתולדות האסלאם והשפעתן על המזרח התיכון עד היום, תוך פיתוח יכולת לנתח את ההקשרים ההיסטוריים והשפעותיהם על התרבות והפוליטיקה באזור.
4. להעריך את ההישגים המדעיים והתרבותיים שאפיינו תקופה זו.
5. לבחון את הסיבות והנסיבות שהובילו לנפילת המדינות המוסלמיות, תוך פיתוח יכולת לנתח את השפעת הגורמים הפנימיים והחיצוניים על התהליכים ההיסטוריים.
6. לבחון את האתגרים שעמדו בפני אוכלוסייה בעלת מגוון תרבותי ודתי, ולנתח את האסטרטגיות שננקטו על ידי המנהיגים והתושבים בהתמודדות עם אתגרים אלה.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
המדינות האסלאמיות בימי הביניים : המדינה הפאטימית המדינה האיובית המדינה הממלוכית בהיבטים הבאים: - תחום שלטונה של כל אחת מהמדינות - *היבטים מדיניים, כלכליים, פוליטיים, חברתיים תרבותיים וצבאיים, של כל מדינה - חשיבותם של מדינות אלה בתולדות האסלאם - *גורמים פנימיים וחיצוניים לנפילתם של מדינות אלה דמויות ושליטים בולטים המדינה הפאטימית- עוביד אללה בן אל-חוסין אל-מהדי, אל-חאכם ב-אמר אללה המדינה האיובית – סלאח אל-דין אל-איובי, המלכה שג'ר אל-דור המדינה הממלוכית- הסולטן ביברס, קוטוז מושגים: הפאטימים, האיובים, הממלוכים, דאר אלחכמה, אוניברסיטת אלאזהר קרב חיטין, קרב עין ג'לוט, מסגדים בארץ מתקופת הממלכות האסלאמיות ממלוכים בחריה, ממלוכים בורג'ה	האתגרים באוכלוסייה המאופיינת במגוון תרבותי ודתי כיצד תורמת הדת לחיזוק תחושת השייכות, האחדות והקהילתיות בתוך אוכלוסייה מגוונת תרבותית ודתית, תוך שמירה על ערכים ומסורות תרבותיות? תפקידה של הדת בגיבוש חברה: מה הם האתגרים הנובעים מהמגוון הדתי והתרבותי, ומה תפקיד הדת בקידום סובלנות ושמירה על זהות תרבותית משותפת?	קריאת מפה היסטורית /הסקת מסקנות -זיהוי תחום שלטונה של כל מדינה אסלאמית אוריינות לשונית/ איסוף מידע התמורות המנהליות במדינות המוסלמיות השונות וייצוג המידע בדרכים מגוונות: מצגת , דגם, מטבע , ציור קריאה וניתוח מקורות כתובים / בניית דמות היסטורית: - דמותו והישגיו של אלחאכם באמר אללה. -דמותו והישגיו של צלאח אל דין -דמותו והישגיו של סולטן ביברס אוריינות דיגיטלית/ איסוף נתונים על התקופה וחילוץ מוטיבים ייחודיים סיור באתרים / סיור ווירטואלי לאזורים: קרני חיטין, בית שאן יחידת הוראה

ה. הדרוזים (4 שעות)

יחידה זו עוסקת בהתהוותה של העדה הדרוזית בתקופה הפאטימית במצרים. השליטים המרכזיים בתקופה זו הם השליט אלחאכם באמר אללה ומחמד אבן אסמאעיל אל-דרוזי.

נושא זה חשוב ללומדים כדי להכיר את החברה הדרוזית שהיא חלק מאזרחי המדינה ולהרחיב את ההבנה שלהם לגבי הדרוזים המהווים קבוצה דתית בעלת מורשת ייחודית.

מטרות:

1. להכיר את תולדות העדה הדרוזית ואת השליטים המרכזיים בתקופה הפאטימית, ולנתח את השפעתם על ההיסטוריה המקומית והאזורית.
2. לטפח ערכים של סקרנות, פתיחות, סובלנות ואמפטיה כלפי תרבות הדרוזים, תוך פיתוח יכולת להבין את ערכיה ומסורותיה והשפעתם על החברה הישראלית.
3. להבין את חשיבות השמירה על ערכי המורשת והתרבות הדרוזית ואת תפקידם בקידום קשרים בין דורות ולנתח את השפעתם על שמירת זהות קהילתית ועקרונות תרבותיים.

יָדַע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
הדרוזים בתקופה הפאטימית התהוות העדה הדרוזית (מוצאם, מקום התהוותם) *-תפיסת העולם הדתית-תרבותית הייחודית של הדרוזים מנהיגים ושליטים דרוזים מרכזיים בתקופה הפאטימית אלחכים באמר אללה מוחמד בן אסמאעיל א-דרזי מושגים: ג'אמע אלאזהאר	מחויבות העדה הדרוזית לערכי המורשת והתרבות כיצד תורמת המחויבות לערכי המורשת והתרבות הדרוזית לשימור הזהות הקהילתית ולחיזוק הקשרים בין דורות בתוך העדה הדרוזית?	איסוף נתונים ממקורות שונים על העדה הדרוזית - זיהוי הגורמים והנסיבות להתפתחות העדה הדרוזית (ראיונות אישיים סרטונים). ארגון המידע בדרכים מגוונות-מצגת, תרשים זרימה

ו. היהודים בארצות האסלאם בימי הביניים (7 שעות)

בתקופה האומיית ובפרט בספרד התפתחו מרכזי אוכלוסייה יהודיים רבים. לרוב, היהודים זכו ליחס של כבוד וסובלנות דתית מטעם הח'ליפים המוסלמיים. היהודים מימשו את חיהם ואמונותיהם בחופש יחסי, שמרו על מנהגיהם ומסורותיהם וזכו למעמד של "ד'ימה"-בני חסות.

היחידה עוסקת גם בדמויות בולטות בתקופה זו בקרב היהודים, הרמב"ם וחסדאי אבן שפרוט.

היהודים והמוסלמים ניהלו חיים משותפים עד גירושם מאנדלוסיה (ספרד) בשנת 1492.

לימוד נושא זה מסייע ללומדים להבין שיש קשרים היסטוריים בין האוכלוסייה היהודית והאוכלוסייה המוסלמית ולקשרים אלה יש השפעה הדדית על התרבות והחברה.

מטרות:

1. להכיר את מרכזי התיישבות היהודים במדינת האסלאם, בדגש על ספרד, ולנתח את הסיבות לבחירת מוקדים אלה, ולבחון את השפעתם של גורמים פוליטיים, כלכליים וחברתיים על התפתחות הקהילות היהודיות באזור.
2. לבחון את היחסים בין היהודים והמוסלמים בארצות האסלאם בימי הביניים, ולנתח את ההיבטים החברתיים והתרבותיים ששלטו בתקופה זו והשפעתם על חיי הקהילות היהודיות.
3. להבין ולהעריך את הגורל המשותף של המוסלמים והיהודים בגירוש מאנדלוסיה ולנתח את ההשפעות ההיסטוריות של האירוע על שתי הקהילות.
4. להעריך את התרומה ההדדית וההשלכות במפגש בין התרבויות של יהודים ומוסלמים, תוך טיפוח חשיבה ביקורתית לגבי ההשפעות ההדדיות של רעיונות, אמונות וערכים בין שתי התרבויות.
5. להבין את הקשר בין סובלנות דתית להתפתחות תרבותית ולבחון את השפעת הסובלנות על קידום ערכים חיוביים בחברה ולהעריך את החשיבות של סובלנות במפגשים בין תרבויות שונות בהיסטוריה.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
מרכזי היישוב היהודיים בארצות האסלאם מעמדם של היהודים-זכויות וחובות מוסדות והארגון החברתי של היהודים התרבות והמורשת היהודית תחת שלטון האסלאם *גירוש היהודים מספרד ב-1492 מושגים: אשכנזים-ספרדים, חסדאי אבן שפרוט, הרמב"ם, نظام الملة - הזכויות שניתנו ליהודים ולנוצרים בימי השלטון העות'מאני	סובלנות דתית מסייעת לפריחה תרבותית: כיצד סובלנות דתית תורמת לשיתוף רעיונות ולהעשרת המורשת התרבותית, תוך טיפוח ערכים כמו כבוד, צדק וחמלה?	שימוש במפה - מוקדים מרכזיים של היהודים בספרד לפני הגירוש אוריינות לשונית -ניתוח מקורות היסטוריים וזיהוי החובות והזכויות של היהודים תחת השלטון המוסלמי -הבעת עמדה על היחס כלפי היהודים בתקופת האסלאם אוריינות לשונית /ניתוח דמות היסטורית דמות מרכזית המאפיינת תקופה זו (ביוגרפיה, הישגים, תרומה)

מבוא

בכיתה ח' הלומדים ילמדו ארבעה נושאים העוסקים בעת החדשה עד לסוף המאה ה-18. נושאים אלה מטרתם להבין את התמורות האידיאולוגיות המשמעותיות במעבר מימי הביניים לראשית העת החדשה ואת השפעתם על אירופה ועל החברה המודרנית עד היום.

נושא ראשון: זרמים אידיאולוגיים בעת החדשה (הרנסנס וההומניזם, הרפורמה הדתית).

נושא שני: גילויים גיאוגרפיים: אמריקה – כף התקווה הטובה.

נושא שלישי: המהפכה הצרפתית והאימפריה של נפוליון.

נושא רביעי: המדינה העותומאנית עד לסוף המאה השמונה עשרה.

הערה: הנושאים המודגשים עם * וצבועים בצבע כתום הם בבחינת נושאי רשות

א. זרמים אידיאולוגיים בעת החדשה (ההומניזם, הרנסנס, הרפורמציה הדתית) (17 שעות)

תמורות אידיאולוגיות משמעותיות הובילו למעבר מימי הביניים לעת החדשה.

דפוסי החשיבה והקיום האנושי באירופה השתנו. האות המבשר על שינויים אלו החל באיטליה במאה ה-14, עם תקופת הרנסנס – 'התחיה', ועם תקופת ההומניזם. שדגלו בעיקר בשיבה לערכים התרבותיים של העולם הקלאסי והתמקדו בפוטנציאל האנושי ובאינדיבידואליזם. בעקבות זאת פשטה האמונה ביכולתו של האדם להבין את עולמו באופן רציונאלי ולערער על מוסכמות ודוגמות בנות מאות אלפי שנים.

הרפורמציה של מרטין לותר ערערה את מבני הסמכות בעולם הנוצרי, שהושתת על עליונות הכנסייה הקתולית וממסד האפיפיורות.

מהפכת הדפוס תרמה רבות להפצתם המהירה של רעיונות וערכים פורצי דרך אלו, והביאה לשינויים מהירים בכל תחומי המחשבה. מוסדות ותפיסות ותיקים התאימו את עצמם לעולם הערכים החדש, תוך מאמץ לשמור על זהותם.

במוקד הוראת היחידה עומד הרעיון שהצבת האדם במרכז מובילה לפיתוח הידע האנושי ולהרחבתו.

נושאים אלה נבחרו כדי שהלומדים יכירו את תקופת הרנסנס ואת השפעתה הרבה על התרבות האירופית ועל החברה המודרנית עד היום.

הלומדים יכירו את המקורות של ערכים מודרניים כמו חירות אישית, התמקדות באדם כפרט, והתקדמות חברתית וכלכלית שאפיינו את תקופת ההומניזם.

בלימוד נושא הרפורמציה הדתית הלומדים יבינו את ההשפעה של הדת על חיי היומיום אז והיום.

נושא זה מזמן דיון בערכים על מקומו המרכזי של האדם בחברה.

מטרות:

1. לבחון את הגורמים להיווצרות הזרמים האידיאולוגיים, לחקור את מאפייניהם ולבחון את השפעתם על החברה והפוליטיקה עד ימינו אלה.
2. להבין את השינויים בתפיסת האדם ובגילוי התרבות הקלאסית בתקופת הרנסנס, כדי להעריך את השפעתם על התפתחות רעיונות אנושיים ואמנותיים.
3. להכיר דמויות מרכזיות בתקופת הרנסנס ולבחון את רעיונותיהם, כדי להבין את כוחם בעיצוב ההיסטוריה והתרבות.
4. לבחון את הערכים שביסוד החידושים המרכזיים של תקופת הרנסנס בהיבט התרבותי והדתי ואת השפעתם עד היום.
5. לבחון את האתגרים הקיימים במתח בין קדמה לבין שינויים טכנולוגיים והשפעתם על החברה (מהפכת הדפוס).

נושא ראשון: ההומניזם (5 שעות)

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
ההומניזם *-המניעים להופעת ההומניזם -מאפיינים ויתרונות של ההומניזם *-השפעת ההומניזם על אירופה מושגים: הומניזם, מאקייאולי	הטענה "המטרה מקדשת את האמצעים", שמזוהה עם ניקולו מקיאוולי, מעלה סוגיות עמוקות ביחס לאתיקה ומוסריות בהשגת מטרות - אילו אמות מידה אתיות יש לקבוע כדי להבטיח שמטרות מושגות מבלי לערער על עקרונות מוסריים? הומניזם: ערכים של האדם וייחודו -כיצד תורם ההומניזם לעיצוב תפיסות ערכיות של כבוד ושוויון האדם, ואילו אתגרים נובעים מהמעבר מדגש על ערכים דתיים לתפיסות המודרניות באדם וביכולותיו?	אוריינות לשונית ניתוח טקסט, נאום על כבוד האדם (פיקו דלה מירנדולה) אוריינות לשונית דיגיטלית ניתוח מקורות כתובים וחזותיים והסקת מסקנות -איסוף נתונים ממקורות שונים המבטאים את התפיסה ההומניסטית את האדם והעולם. -כתיבה והצגת המידע בדרכים מגוונות- הייד פארק (נאום אישי)

נושא שני: הרנסנס המאה ה-14 עד המאה ה-17 (7 שעות)

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
הרנסנס "תחייה מחדש" מאפייני הרנסנס -מהפכת הדפוס -אמנות ואדריכלות -פילוסופיה וספרות הגורמים לעליית הרנסנס באיטליה -מרכזים עירוניים באיטליה בתקופת הרנסנס וחשיבותם -החברה העירונית ואורח חיה *השפעת הרנסנס על אירופה - *חידושים באומנות ובאדריכלות (מיכלאנג'לו, ליאונרדו דה וינצ'י, בוטיצ'לי) מושגים: רנסנס, פירנצה, בית מדיצ'י, דנטה אליגיירי, לאונרדו דה וינצ'י, "איש אשכולות"	ערכי הרנסנס וההומניזם והשפעתם על החברה: -כיצד תרמו הערכים של חינוך, אמנות, צדק חברתי ושיפוט אתי בתקופת הרנסנס וההומניזם לשיפור החברה אז והיום? האתגרים הקיימים בשינויים הטכנולוגיים והשפעתם על הפרט ועל החברה (מהפכת הדפוס) -מהם האתגרים שנוצרו כתוצאה משינויים טכנולוגיים כמו מהפכת הדפוס, ואילו השפעות היו להם על ערכים כמו פרטיות, שוויון גישה למידע וצדק חברתי? הרנסנס: חדשנות מול מסורת באיזו מידה הרנסנס, כתקופת חדשנות ושינוי תרבותי, יצר מתחים בין ערכים מסורתיים לערכים חדשניים, וכיצד ניתן להבין את השפעתו על החברה והתרבות המודרנית?	אוריינות לשונית, איסוף נתונים והצגת מידע על ציר הזמן שינויים מדיניים, חברתיים, דתיים וטכנולוגים מהעת העתיקה עד לרנסנס אוריינות מידעית והסקת מסקנות קריאת מפה - התפשטות הרנסנס באירופה אוריינות לשונית טענה: הרנסנס "תחייה מחדש" (מה השינוי התרבותי? השפעתו על האדם והחברה) ביסוס הטענה ממקורות שונים אוריינות דיגיטלית -סיור ווירטואלי למוזיאונים בהם מוצגות יצירות אומנות של אומני הרנסנס. -צפייה בסרטונים על התקופה -איסוף מידע על יצירות אומנות מתקופת הרנסנס -זיהוי המאפיינים הבולטים של הרנסנס ביצירות -איתור הערכים המשתקפים ביצירות איתור, איסוף ומיזוג מידע -הבניית דמות היסטורית: עבודת חקר על הוגים, אומנים ומדענים מהתקופה -הצגת המידע בדרכים מגוונות (מצגת, פודקאסט)

נושא שלישי: הרפורמציה הדתית (5 שעות)

יָדַע	דִּין בְּעֵרָכִים	מִיוֹמָנוּיּוֹת וְהַצָּעוֹת דִּדְקָטִיּוֹת
*הרפורמציה הדתית *-הסיבות לרפורמציה השינויים בחברה בעקבות הרפורמה *-התנועה הלותרנית והחלוקה הדתית *-התנועה הרפורמית- קלווין, תפיסתה והשלכותיה מושגים: מרטין לותר, רפורמה, פרוטסטנטים	הרפורמציה הדתית: חופש דת מול אחדות דתית כיצד השפיעה הרפורמציה הדתית על ערכים של חופש דת והפרדה בין דת למדינה, וכיצד התמודדה עם אתגרים של אחדות דתית ומעברים בין זרמים דתיים שונים?	אוריינות לשונית, איתור מידע והסקת מסקנות -קריאת מפות בנושא התפשטות הרפורמציה -חלוקת אירופה בין קתולים ופרוטסטנטים בתקופת הרפורמציה אוריינות לשונית חילוץ תפיסתו של מרטין לותר ממקורות שונים.

ב. תגליות גיאוגרפיות - אמריקה, כף התקווה הטובה (8 שעות)

הרצון לדעת ולהבין את תעלומות היקום היה אחד המניעים לתגליות הגיאוגרפיות שביצעו נוסעים ומגלים אירופאים בתחילת העידן המודרני. אירופאים הגיעו למחוזות חדשים ותיעדו קשר בין חלקי העולם, והדבר הביא למפגשים תרבותיים בין אירופאים לתרבויות אחרות באסיה והעולם החדש. בין המגלים והתושבים המקומיים התקיימו מפגשים בין תרבויות שמצד אחד היפרו זו את זו בתחומים שונים ומצד שני המפגש בין התרבויות גרם להכחדת תרבויות עתיקות. ההכחדה הייתה באמצעות שעבודן וגזילת רכושן ובין אם באמצעות הדבקה שלהם במחלות שלא היו מוכרות להן.

התחרות שהתפתחה בין המדינות האירופאית נבעה לא רק מסקרנות וחיפוש אחר מידע חדש, אלא גם מרצון להשיג כוח, השפעה ורווחים כלכליים. נושאים אלה נבחרו כדי לאפשר ללומדים להכיר את האזורים הגיאוגרפיים, את ההיסטוריה ששינתה את פני העולם, את התפקיד המרכזי של גילויים אלה על תרבויות אחרות ואת השפעתן על העולם שלנו כיום. נושאים אלה מזמנים דיון בערכים ובאתגרים שנוצרו בעקבות המפגשים של המגלים עם האוכלוסיות המקומיות.

מטרות:

1. להבין ולנתח את הנסיבות והמניעים שהובילו לגילוי אזורים חדשים מעבר לים, כדי להעריך את השפעתם על ההיסטוריה, הכלכלה והתרבות העולמית.
2. לבחון את אופי המפגשים בין המקומיים למגלים, ולהעריך את השפעתם על התרבות המקומית, תוך השוואת נקודות מבט שונות כדי להבין את התהליכים התרבותיים שהתרחשו בעקבות המפגשים הללו.
3. להבין את האתגרים שבחיפוש אחר מקומות ואזורים חדשים, לנתח את השפעותיהם על המגלים והתרבויות המקומיות, ולהעריך את המורכבות של אינטראקציות בין תרבויות והשפעותיהן ארוכות הטווח על החברה.
4. לדון בערכים של יוזמה, תעוזה, אומץ לב וסקרנות כמניעים לגילויים והמצאות, לצד התייחסות לערכים של ניצול החלש והתמים מול שמירה על כבודו ולהבין את ההשפעות המוסריות והחברתיות של ההיסטוריה על תרבויות שונות.
5. להבין ולהעריך את ההשפעות של התגליות לקידום האנושות בהיבטים שונים במהלך ההיסטוריה.

יֵדַע	דִּיּוֹן בְּעֵרְכִים	מִיּוֹמְנוּיּוֹת וְהַצְעוֹת דִּידֻקְטִיּוֹת
הַמְּנִיעִים לַתְּגִלּוֹת הַגְּאוֹגְרָפִיּוֹת (דְּתִיִּים, כִּלְכִּלִּים, חֲבֵרִתִּים). הַקְּשִׁיִּים וְהַאֲתַגְרִים שֶׁעֲמָדוּ בְּפָנֵי הַמַּגְלִים גִּילּוֹי אַמְרִיקָה וְכֶף הַתְּקוּוֹה הַטּוֹבָה הַשְּׁפָעָה הַדְּדִית שֶׁל תְּרַבּוּיּוֹת- הַיִּבְטִים חִיּוּבִיִּים וְשִׁלִּילִים (חֻקְלָאוֹת, בְּעֵלֵי חַיִּים, מִזּוֹן, מִנְהָגִים, עֲבָדוֹת, נִיצוֹל הַחֻלְשׁ). *דְּמוּיּוֹת מִרְכְּזִיּוֹת מִרְקוּ פּוֹלֹ, קוֹלוּמְבוֹס, וְאַסְקוּ דֵּה גֶאֱמָה מוֹשָׁגִים: כֶּף הַתְּקוּוֹה הַטּוֹבָה, מִצֵּפֶן וְאַסְטְרוֹלֵב	גִּילּוּיִים וְהַמְצָאוֹת- יוֹזְמָה תְּעוּזָה, אֹמֵץ לֵב וְסֻקְרָנוֹת כְּמִנִּיעִים לַהֲרַחֲבֵת הַיֵּדַע -כִּיצַד תּוֹרְמִים עֵרְכִים שֶׁל יוֹזְמָה, תְּעוּזָה וְאֹמֵץ לֵב לַהֲרַחֲבֵת הַיֵּדַע וּלְפִיתוּחַ גִּילּוּיִים וְהַמְצָאוֹת, וְאִילוֹ הַשְּׁפָעוֹת יֵשׁ לְעֵרְכִים אֵלּוּ עַל הַתְּקַדְמוֹת חֲבֵרִתִּית וּמַדְעִית? מִפְגֵּשׁ בֵּין תְּרַבּוּיּוֹת -כִּיצַד מִפְגֵּשׁ בֵּין תְּרַבּוּיּוֹת מִתְּבַטָּא בְּמִיּוֹזֵג, קִבְלָה וְהַפְרִיָּה הַדְּדִית, וְאִילוֹ תִּהְיוּכִים נִדְרָשִׁים כְּדֵי לְקַדֵּם עֵרְכִים שֶׁל סוֹבְלָנוּת, דוּ-קִיּוֹם וְכִבּוּד הַדְּדִי בֵּין תְּרַבּוּיּוֹת שׁוֹנוֹת?	אִיסוֹף נְתוּנִים מִמִּפָּה הַשְּׁוֹאָה וְהַסֵּקֶת מִסֻּקְנוֹת - הַשְּׁוֹאָה בֵּין שְׁתֵּי מִפּוֹת מִדִּינִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, אַחַת מִתְּקוּפַת יְמֵי הַבִּינִיִּים וְהָאַחֶרֶת הַמְּצִיגָה אֶת תְּמוֹנַת הָעוֹלָם לְאַחַר הַגִּילּוּיִים הַגִּיאוגְרָפִים -צִיּוֹן מוֹצֵאִים שֶׁל הַמַּגְלִים וְהַמְסָלוֹל שֶׁעָבְרוּ מֵאַרְץ מוֹצֵאִים עַד לְאַרְצוֹת וְלִיבְשׁוֹת הַחֲדָשׁוֹת אוֹרִיִּינוֹת לְשׁוֹנִית, אִיסוֹף נְתוּנִים מִמִּקְוֹת שׁוֹנִים וּמִיּוֹזֵג כְּתִיבָה בְּעֻקְבוֹת: הַמַּהֲפָכָה שֶׁנוֹצְרָה מִגִּילּוֹי יִבְשֵׁת אַמְרִיקָה. אוֹרִיִּינוֹת גְּלוּבִלִּית/אוֹרִיִּינוֹת דִּיגִיטָלִית חִילוּץ מִיֵּדַע עַל תְּרַבּוּיּוֹת אוֹתָן פָּגְשׁוּ הַמַּגְלִים הַשׁוֹנִים וְאַרְגוֹן הַמִּידַע בְּאוֹפְנִים שׁוֹנִים (מִצְגָּת, דָּגָם, כְּרִזָּה) הַעֲשֵׂרָה: תְּגִלּוֹת מַדְעִיּוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לְמַסְעוֹת הַיִּמִּיִּים- בִּיקוּר בְּמוֹזִיאַוִּנִים הַקְּשׁוּרִים לְהִיסְטוֹרִיָּה שֶׁל הַיָּם (הַמְּצָגָה בְּנַחְשׁוּלִים, מוֹזִיאַוִּן בְּקִיסְרִיָּה)

ג. המהפכה הצרפתית והאימפריה של נפוליאון (15 שעות)

נושא ראשון: המהפכה הצרפתית (9 שעות)

המהפכה הצרפתית נחשבת לאירוע רב משמעות בהיסטוריה, בזכות רעיונותיה סמליה וערכיה האוניברסליים.

המהפכה גרמה לשינוי במבנה הפוליטי, הדתי, החברתי והמחשבתי, היא דגלה ברעיונות של חופש ושוויון כדי לאפשר לאנשים להתקדם ולשפר את מעמדם הכלכלי והחברתי. אך לא תמיד רעיונות אלה באו לידי ביטוי במציאות.

הצהרת זכויות האדם שפורסמה בצרפת כמה שבועות לאחר תחילת האירועים המהפכניים באוגוסט, (1789) הפכה ל"אני מאמין" של העולם הדמוקרטי. נקבע בה כי כל בני האדם נולדו שווים וחופשיים, וכי הזכויות הטבעיות של כל בני האדם - הזכות לחיים, הזכות לחירות והזכות לקניין - אינן ניתנות לביטול.

ביחידה זו הלומדים יעמדו על ייחודה של המהפכה כאירוע מכונן בהיסטוריה והשפעתו על החברה המודרנית עד ימינו.

נושא זה מזמן דיון בערכים ובזכויות הנובעות מהזכויות: הטבעיות שוויון לפני החוק, חופש דת, חופש ביטוי, והגנה על החיים ועל הרכוש.

מטרות:

1. להבין את הגורמים לפרוץ המהפכה הצרפתית, כדי לזהות ולהעריך את ההשפעות החברתיות, פוליטיות וכלכליות שתרמו לתהליך זה.
2. להבין את משמעות המושג "מהפכה" ולבחון את הצדקת כינוי המהפכה הצרפתית כמהפכה, תוך יכולת להשוות בין מהפכות שונות לאורך ההיסטוריה ולהעריך את השפעתם על החברה.
3. להבין את המשמעות וההשלכות של המהפכה והשפעתה על היחיד והחברה.
4. לבחון את המהפכה הצרפתית כאירוע מכונן בהיסטוריה ולהעריך את השפעותיה על העולם המערבי, הן בהיבט ההיסטורי והן בהקשר המודרני.
5. לדון בערכי המהפכה הצרפתית – חירות, שוויון ואחוזה – ולהעריך את תרומתם לקיום חברה הוגנת, תוך הבנה של השפעת אי השוויון החברתי על הפרט והחברה, ולהבין כיצד ערכים אלו ממשיכים להשפיע על תפיסות מודרניות של צדק חברתי.

מיומנויות והצעות דידקטיות	דיון בערכים	ידע
אוריינות לשונית -ניתוח טקסט של החוקה של 1791 אוריינות לשונית /אוריינות מידע/ חשיבה ביקורתית ניתוח מקורות: איתור ההבדלים בין המשטר הישן והחדש והסקת מסקנות לגבי השינוי המהפכני בתפיסת האדם והחברה כתוצאה מהמהפכה הצרפתית. אוריינות לשונית /חשיבה ביקורתית ניתוח אירוע היסטורי מנקודות מבט שונות: המהפכה הצרפתית בעיני האציל, האיכר, הפילוסופים (מומלץ להציג בדיבייט, פאנל, משפט מבויס) אוריינות לשונית /מידע/ דיגיטלית מקורות כתובים, מנועי חיפוש אינטרנטיים משמעות המושג מהפכה. טענה: הצדקת הטענה שאירועי 1789 הם מהפיכה. (הנימוקים להצדקה זו) העשרה: -השוואה בין הפילוסופים השונים שעיצבו את ערכי המהפכה. (רוסו, מונטסקייה, וולטייר) -סמלים בעקבות המהפכה: דגל, המנון וחגים 1. יחידת הוראה 2. יחידת הוראה	אי שוויון חברתי-ההשלכות על הפרט בחברה -כיצד השפיעה המהפכה הצרפתית והאימפריה של נפוליאון על אי השוויון החברתי וההשלכות שלו על הפרט בחברה? חופש, שוויון ואחווה כבסיס לשלטון הוגן -כיצד ערכי החופש, השוויון ואחווה שנוסחו במהלך המהפכה הצרפתית תרמו ליצירת שלטון הוגן, ואילו אתגרים עמדו בפני השלטון הנפוליאוני בנוגע למימוש ערכים אלה? הערכים המשתקפים בחוקה חזון: מול מציאות -מה הם ההבדלים בין הערכים המוצהרים בחוקות המהפכה הצרפתית לבין יישומם בפועל, וכיצד משפיעים פערים אלו על החזון החברתי והפוליטי של המהפכה והאימפריה של נפוליאון?	המהפכה הצרפתית -הגורמים והנסיבות לפרוץ המהפכה -המשטר הישן והמשטר החדש -הצהרת זכויות האדם והאזרח: ("חירות, שוויון ואחווה") -משטר הטרור *דמויות מרכזיות במהפכה המרכזית, רובספייר, רוסו, מרי אנטואנט, וולטייר, לואי ה-16 מושגים: הבסטיליה, מהפכה, חוקה, חוקת 1791, דיקטטורה, רפובליקה, אמנציפציה

נושא שני: האימפריה של נפוליאון (6 שעות)

נפוליאון נחשב לאחד האישים המשפיעים ביותר שפעלו בהיסטוריה. כישוריו המנהיגותיים הפכו אותו לדמות כריזמטית בעלת השפעה רבה בתחומים שונים בצרפת ומחוצה לה.

נפוליאון הוביל את הצבא הצרפתי לניצחונות רבים אך גם לכשלונות צורבים. הוא חולל תמורות פוליטיות והשפיע על החקיקה והתרבות המערבית. לכיבושיו הצבאיים ולהשפעתו הפוליטית של נפוליאון הייתה השפעה משמעותית על אירופה. מאמציו להרחיב את השטח הצרפתי הובילו לשרטוט מחדש של גבולות לאומיים ולהפצת רעיונות מהפכניים צרפתיים. שלטונו של נפוליאון ומלחמות נפוליאון חוללו תמורות פוליטיות ברחבי היבשת. שלטונו של נפוליאון סימן תקופה של רפורמות פוליטיות ומנהליות משמעותיות בצרפת. הוא ריכז את הכוח, חוקק את קוד נפוליאון (קוד משפט אזרחי שהשפיע על מערכות משפט ברחבי העולם), שינה את החינוך, יזם רפורמות שנועדו לבסס את כוחה של צרפת ולקדם יעילות מנהלתית. הבנת הרפורמות של נפוליאון מסייעת בהבנת המורכבות של הממשל והאתגרים של איזון ריכוזיות וחירויות הפרט. ההשפעה והמורשת של נפוליאון ממשיכות לעמוד למבחן ההיסטוריה על ידי היסטוריונים. יש הרואים בו איש חזון שקידם את אירופה, בעוד שאחרים מבקרים את נטיותיו הסמכותיות ואת המחיר האנושי של מסעותיו. לימוד על דמותו של נפוליאון מאפשר ללומדים לבחון את ההיבטים הרב-גוניים של מנהיגותו ואת השפעתו של נפוליאון על העולם המודרני ומעודד חשיבה ביקורתית וניתוח של דמויות היסטוריות מורכבות.

מטרות:

1. לבחון את כישורי המנהיגות של נפוליאון ואת השפעתם על הצלחותיו ההיסטוריות, תוך דגש על אסטרטגיות ניהול, קבלת החלטות והשפעה על מהלך ההיסטוריה האירופית.
2. לנתח את הפרשנויות השונות להערכת דמותו של נפוליאון, בהיבטים חיוביים ושליליים, על מנת לפתח חשיבה ביקורתית וניתוח דמויות היסטוריות באופן מעמיק ומורכב.
3. לדון בערכים חירות שוויון ואחווה ובנחיצותם כדי לקיים חברה מתקדמת איכותית.

יֵדָע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
הופעתו ועלייתו לשלטון של נפוליאון נסיבות עלייתו לשלטון מדיניות הפנים של נפוליאון (היבטים כלכליים מדיניים דתיים חברתיים וערכיים) האימפריה של נפוליאון והריבונות הצרפתית באירופה *מלחמות נפוליאון *-מסע נפוליאון במצרים *-כיבושה של אירופה והכתרתו לקיסר *-קרב ווטרלו *-קרב טרפלגר *שקיעתה ונפילתה של האימפריה של נפוליאון *-התבוסה ברוסיה	חירות, שוויון ואחוזה: חזון -מול מציאות במדיניות של נפוליאון - כיצד ערכי החירות, השוויון ואחוזה, שנוסחו במהלך המהפכה הצרפתית, התבטאו במדיניות של נפוליאון, ומהם הפערים בין החזון הערכי לבין המציאות שהתקיימה תחת שלטונו? הדואליות המאפיינת את משטר נפוליאון: מצד אחד מנהיג דמוקרטי מצד שני עריץ. -כיצד מתבטאת הדואליות שבמשטר נפוליאון, המשלבת סממנים דמוקרטיים עם סממנים עריצים, בהשוואה לערכים של חירות, שוויון ואחוזה שנוסחו במהלך המהפכה הצרפתית? "בלתי אפשרי הוא מונח הנמצא רק במילון של כסילים" (נפוליאון)	אוריינות לשונית בניית דמות היסטורית -דמותו של נפוליאון -איסוף נתונים ממקורות כתובים, חזותיים(קריקטורה, דיוקנות), סרטונים - הערכת אישיותו של נפוליאון בהיבטים שונים (מנהיגותו, יכולות, הישגים בתחומים שונים) -ארגון והפקת המידע בדרכים שונות (מצגת, כרזה, פוסטר, סרטון, פודקאסט עיתון היסטורי) אוריינות לשונית: קריאת מפה כיבושי נפוליאון הסקת מסקנות על התרחבות האימפריה אוריינות לשונית -קריאה וניתוח טקסטים על הסכמים , קוד נפוליאון, נאום נפוליון -ארגון המידע בדרכים מגוונות אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית טענה: נפוליאון אחד האישים המשפיעים ביותר שפעלו בהיסטוריה נימוקים ממקורות שונים לביסוס הטענה אוריינות לשונית חשיבה ביקורתית גיבוש עמדה והסקת מסקנות:

יָדַע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
מושגים : שלטון ריכוזי, "קוד נפוליאון" משטרה חשאית, הפרדת הדת מהמדינה, ההפיכה של ברמר, קרב הפירמידות, קרב אבו קיר(קרב הנילוס), דיקטטורה, משאל העם, מדיניות אדמה חרוכה, קרב האומות, שלטון מאה הימים	-כיצד רעיון ההתמודדות עם האתגרים באופן נחרץ, כפי שביטא נפוליאון באמרתו מתיישב עם הערכים של חירות, שוויון ואחוזה שנוסחו במהלך המהפכה הצרפתית? - מה הקשר בין יוזמה אישית, ערכים חברתיים ופוליטיים ויכולת התמודדות עם האתגרים?	נפוליאון, ממשיך המהפכה ומשחרר עמים בשמה, מעורר תופעת הלאומיות, או מחסל המהפכה ופוגע בריבונות ובחירות של עמי אירופה 1. יחידת הוראה 2. יחידת הוראה

ד. המדינה העות'מאנית עד לסוף המאה השמונה עשרה. (20 שעות)

האימפריה העות'מאנית הייתה אחת מהאימפריות המשפיעות בהיסטוריה. היא השתרעה על אזורים נרחבים כולל טורקיה של ימינו, הבלקן, המזרח התיכון וצפון אפריקה. האימפריה העות'מאנית התאפיינה באוכלוסייתה המגוונת, שכללה מוסלמים, נוצרים, יהודים וקבוצות דתיות ואתניות אחרות. תופעה זו אילצה את האימפריה להתמודד עם אתגרים. מצד אחד, לנסות לאפשר מדיניות של פלורליזם דתי ותרבותי, המאפשרת לקהילות שונות לקיים את הדתות שלהן ולשמור על המסורות התרבותיות שלהן. ומצד שני הטלת מיסים שונים והגבלות על קבוצות לא מוסלמיות.

לאימפריה העות'מאנית היה מבנה פוליטי ומנהלי ייחודי, שכלל מערכת היררכית עם סולטן בראשה, מושלים מחוזיים ובירוקרטיה ענפה. לאימפריה העות'מאנית היה כוח צבאי אדיר וניצחונות צבאיים משמעותיים.

האימפריה העות'מאנית תרמה תרומה משמעותית לאמנות, אדריכלות, ספרות, מוזיקה וקולינריה.

מורשתה של האימפריה העות'מאנית ממשיכה לעצב את הנוף הפוליטי, התרבותי והחברתי של האזורים שבהם שלטה בעבר. הבנת ההיסטוריה של האימפריה מסייעת להבין סוגיות ודינמיקה עכשוויות במדינות שהיו חלק מהאימפריה העות'מאנית, כמו טורקיה והבלקן.

לימוד על האימפריה העות'מאנית, מעמיק את ההבנה של הכוחות ההיסטוריים שעיצבו את עולמנו. הוא מקדם מודעות תרבותית, סובלנות והערכה לחברות מגוונות. בנוסף, הוא מאפשר להפיק לקחים מההצלחות והכישלונות של האימפריה, ומספק תובנות לגבי ממשל, דיפלומטיה והאתגרים של ניהול אימפריות רב-תרבותיות.

למידה על האימפריה העות'מאנית מזמנת עיסוק בטיפוח ערכים של סובלנות, רב-תרבותיות ודו-קיום של קהילות מגוונות.

מטרות:

1. לחקור את תהליך הפיכתה של המדינה העות'מאנית לאחת המעצמות הגדולות באזורנו, תוך בדיקת הגורמים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים שהובילו לשינוי זה, והשפעתם על האזור והעולם.
2. להעריך את תרומתה של האימפריה העות'מאנית באמנות, באדריכלות, בספרות, במוזיקה.
3. להבין את החשיבות של יחסי גומלין בין התרבויות השונות באימפריה העות'מאנית והשפעתם על ההתפתחויות הפוליטיות, הכלכליות, הדתיות והתרבותיות באזור, כדי להעריך את המורכבויות של אינטראקציות בין תרבויות לאורך ההיסטוריה.

4. לבחון את שיטות הממשל של האימפריה העות'מאנית ואופן הניהול של שטחים נרחבים ומגוונים, כדי להבין את המורכבויות של תהליכי הניהול והשלטון באימפריה והשפעתם על הקהילות השונות שהיו תחת שלטונה.

5. לטפח ערכים של פלורליזם, סובלנות, רב-תרבותיות ודו-קיום של קהילות מגוונות, באמצעות בחינת הדינמיקה החברתית והתרבותית באימפריה העות'מאנית והשפעתה על הקשרים בין העמים השונים השוכנים תחת שלטונה.

6. לבחון את הערכים הדרושים ליישוב סכסוכים ולשימור יחסים תקינים בין מדינות, תוך התמקדות בהיסטוריה של האימפריה העות'מאנית והאופן שבו נוהלו הקשרים בין העמים השונים בה.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
האימפריה העות'מנית מקורם של העות'מניים והקמת המדינה העות'מאנית התפשטות האימפריה העות'מנית *שליטים בולטים באימפריה העות'מאנית: אורהאן, עות'מאן הראשון, סלים הראשון, סולימן הראשון מערכת הממשל והמנהל באימפריה העות'מנית היחסים בין השלטון המרכזי והשלטון המקומי לאוכלוסייה במדינות האימפריה *אתגרים פנימיים וחיצוניים של האימפריה	מעמדם של הפרט והחברה במדינה בה מקור כל סמכויות המדינה בידי הסולטן - כיצד השפיע ריכוז כל סמכויות המדינה בידיו של הסולטן על מעמדם של הפרט והחברה באימפריה העות'מאנית? -מהם הערכים שנדרשים כדי להתמודד עם אתגרים של שלטון ריכוזי? דיפלומטיה כאמצעי לפתרון סכסוכים - כיצד הערכים של שיתוף פעולה, כבוד הדדי וצדק מסייעים לקידום פתרונות דיפלומטיים יעילים? מפגש בין תרבויות -כיצד ערכים, כמו פלורליזם, סובלנות וכבוד הדדי, יכולים לסייע בשימור יחסים תקינים	קריאת מפה היסטורית -התפשטות האימפריה -השיקולים להתפשטות באזורים אלה אוריינות לשונית ניתוח מקורות והסקת מסקנות -מעמד הנתינים באימפריה העות'מאנית -חוק נמה במהלך תקופת שלטונו של סולימאן המפואר אוריינות לשונית חשיבה ביקורתית(טענה והצדקת הטענה) טענה: תקופת שלטונו של סולימאן המפואר נחשבת כעידן תור הזהב של האימפריה העות'מנית אוריינות לשונית/איסוף נתונים ממקורות שונים והסקת מסקנות -ארגון הממשל העות'מאני -כתיבה -הארגון כמסייע להצלחת הממשל העות'מאני להשתלט על המרחבים העצומים בשנותיה הראשונות חשיבה ביקורתית היבטים חיוביים ושליליים של האימפריה העות'מאנית אוריינות לשונית/דיגיטלית ניתוח מקורות כתובים וחזותיים -השגי האימפריה העות'מאנית -הצגת המידע בדרכים מגוונות (מצגת, דגם, אדריכלות , מפעלי בנייה של סולימאן הגדול

יֵדַע	דִּיּוֹן בְּעֵרְכִים	מִיּוֹמְנוּיּוֹת וְהַצָּעוֹת דִּידֶקְטִיּוֹת
הישגים של האימפריה (אדריכלות, מפעלי בנייה תשתיות, מדע -כיבוש קונסטנטינופול -מדינות ערב תחת שלטון עות'מני -מעמדם של היהודים באימפריה העות'מנית *התמוטטות האימפריה העות'מנית - *תבוסות צבאיות - *שחיתות במוסדות המדינה והחברה - *תנועות בדלניות באימפריה העות'מנית. מושגים: מוחמד אל פאתח, צבא היניצ'רים, קרב מרג' דאבק, קרב אל-רידאניה, ממלוכים, קאנון נאמה- זיכיונות זרים, אל-סדר אל-אעט'ם, שיח' אלסלאם, אלסבאהייה, אל- וולאיה (אלה), הסנג'אק (חבל ארץ), הסכם שלום של קוצ'וק כינארג'י 1774, התנועה הוואהבית, פח'ר אל- דין אלמעני השני,	ושיתוף פעולה בין קהילות מגוונות,	אוריינות לשונית/דיגיטלית והצגת המידע בדרכים שונות וחשיבה יצירתית -בניית דמויות היסטוריות: מנהיגים מרכזיים בתקופה העות'מאנית -תיאור קרבות ואירועים מרכזיים בתקופה העות'מאנית (מצגת, פודקאסט, עיתון תקופתי) אוריינות לשונית/חשיבה ביקורתית טענה: כישורי מנהיגים כמשפיעים על מהלכים מכריעים במהלך ההיסטוריה (נר עמדה) אוריינות לשונית חשיבה ביקורתית – השוואה והסקת מסקנות -הסכמים שונים בתקופה העות'מאנית. אוריינות חזותית/ ביקורים וסיורים -ביקור בעכו במסגד אלג'זאר -ביקור בחומות ירושלים שבנה סולימן הראשון -חילוץ מאפיינים עות'מאניים בעקבות הסיור יחידת הוראה

מיומנויות והצעות דידקטיות	דיון בערכים	ידע
		ד'אהר אל-עומר אל זיידאני, אחמד פאשה אל-ג'זאר, שיטת המילת

מבוא

בתוכנית הלימודים לכיתה ט' יש שני נושאים מרכזיים:

נושא ראשון: אירופה, המזרח התיכון והעולם מאז המהפכה התעשייתית ועד סוף מלחמת העולם הראשונה והסדרי השלום 1919 (29 שעות)

נושא שני: המזרח התיכון מהמאה ה-19 עד סוף מלחמת העולם הראשונה (27 שעות)

הערה: הנושאים המודגשים עם * וצבועים בצבע כתום הם בבחינת נושאי רשות

א. אירופה והעולם מאז המהפכה התעשייתית ועד סיום מלחמת העולם הראשונה (22 שעות)

נושא ראשון: המהפכה התעשייתית באירופה (3 שעות)

המהפכה התעשייתית התחילה באנגליה מסוף המאה ה-18 ובמחצית המאה ה-19. לאחר מכן התפשטה גם למדינות אירופה וארצות הברית ובמאה ה-20 ולמדינות נוספות אחרות. המהפכה התעשייתית היא תהליך עוצמתי ששינה את החברה האנושית. היא חוללה שינויים פורצי דרך בתחומי חיים רבים: המצאות רבות שהתבססו על מנוע הקיטור אפשרו את התיעוש הגדול; שינויים בחקלאות והתפתחות טכנולוגית מהירה השפיעו על אופיו של הייצור הכלכלי בעולם ושינו את אורח החיים של עשרות מיליוני בני אדם. מספר הערים גדל, וכך גם האוכלוסייה שחיה בהן, ולכן גבר הביקוש במסחר. הייצור שהתפתח בערים קידם את הכלכלה. המהפכה התעשייתית העצימה את כוחם של בעלי אמצעי הייצור ביחס לחסרי הכול. כתוצאה מכך התפתחו מעמדות חברתיים כמו הבורגנות ומעמד הפועלים (הפרולטריון). המהפכה היטיבה עם חלק קטן בחברה, במחיר סבל גדול לרובה. תהליך זה לווה בפעילות אינטלקטואלית ופוליטית בנושא זכויותיהם וחובותיהם של המעמדות ואופי היחסים ביניהם. ביחידה זו הלומדים יבחנו את השינויים בעקבות המהפכה התעשייתית בהיבטים חברתיים וכלכליים ואת השלכותיה אז והיום. נושא המהפכה התעשייתית מזמן דיון בשאלות ערכיות מורכבות העוסקות בשינויים בתנאי העבודה ובזכויות העובד, בהשפעת הטכנולוגיה על המוסר והאתיקה, על איזון בין התפתחות כלכלית לבין השמירה על הסביבה, על השוויון והצדק בחברה החדשה שנוצרה עקב המהפכה התעשייתית וכיצד ניתן לשפר את החיים וזכויות האדם והחברה.

מטרות:

1. להבין את הגורמים להתפתחות המהפכה התעשייתית בבריטניה ולהכיר את תהליך התפשטותה למדינות אחרות באירופה, תוך הבנת השפעתם של תהליכים היסטוריים רחבים.
2. להבין ולהעריך את השלכותיה של המהפכה התעשייתית בתחומים שונים אז ועד היום, תוך פיתוח חשיבה ביקורתית על ההשפעות ארוכות הטווח של תהליכים היסטוריים.
3. להסביר את ההשפעה של המהפכה התעשייתית על כל היבטי החיים, תוך הדגשת היקף השינויים הכלכליים, החברתיים והטכנולוגיים שהובילה, ולהבין שמדובר במהפכה בשל השינוי העמוק והמקיף שחוללה בחברה ובאורחות החיים.
4. לבחון את האתגרים והסוגיות הערכיות, כגון שוויון, צדק חברתי, כבוד למסורת, חדשנות ואחריות, שעמדו בפני הפרט והחברה בעידן המהפכה התעשייתית, תוך פיתוח חשיבה ערכית ביקורתית ויכולת ליישם תובנות היסטוריות על סוגיות אקטואליות.

יֵדָע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
אנגליה – חלוצת המהפכה התעשייתית- הגורמים להיווצרותה של המהפכה באנגליה תחומי התיעוש: המעבר מכלכלה חקלאית לכלכלה תעשייתית -קייטור כמקור לאנרגיה -שינוי בדרכי הייצור השפעת המהפכה על חיי היחיד והחברה -קפיטליזם כשיטה כלכלית -תהליכי עיור, ההגירה מהכפר אל העיר -בניית תשתיות-מסילת ברזל: הגברת הניידות ברחבי העולם וקיצור מרחקים -פיתוח בתחומי התרבות, הרפואה(חיסונים), המדע, הטכנולוגיה והטלגרף -יצירת חברה המושתתת על מעמדות חדשים: פרולטריון-פועלי תעשיה, קפיטליסטים-בעלי הון	קידמה מול מסורת כיצד השפיעה המהפכה התעשייתית על המתח בין קידמה טכנולוגית, שמירה על ערכים של שוויון, צדק חברתי וכבוד לבין מסורת, ומה ניתן ללמוד מהתקופה על אחריות חברתית וסביבתית בעת קידום חדשנות? העלאת רמת החיים של כלל האוכלוסייה לצד הגדלת הפערים החברתיים כיצד תהליך העלאת רמת החיים במהלך המהפכה התעשייתית תרם להגדלת הפערים החברתיים, ואילו פתרונות חברתיים וכלכליים ניתן היה ליישם כדי לשמור על ערכים של צדק ושוויון?	אוריינות לשונית (איסוף מידע ממפות היסטוריות) והסקת מסקנות -קריאת מפה – מפת אירופה המציגה את התשתיות לפני המהפכה ומפה המציגה את התשתיות אחרי המהפכה התעשייתית -השפעתה של המהפכה על התקשורת והנגישות בין מדינות אירופה אוריינות לשונית , חשיבה ביקורתית איסוף נתונים ממקורות שונים והסקת מסקנות -השפעות חיוביות ושליליות של המהפכה התעשייתית על היחיד והחברה (מומלצת כתיבת ניר עמדה בנושא) -עולם ישן ועולם חדש השוואה בין החיים לפני המהפכה והחיים אחריה אוריינות לשונית וייצוג מידע בדרכים שונות- (דיבייט, פאנל, מצגת, כרזה המהפכה התעשייתית מנקודות מבט שונות פועלים, נשים, ילדים בורגנים) אוריינות לשונית/חשיבה ביקורתית -חילוץ יסודות הסוציאליזם מתוך המניפסט הקומוניסטי של מרקס ואנגלס -חילוץ הערכים המשתקפים ביסודות הסוציאליזם אוריינות לשונית/ ביקורתית כתיבת ניר עמדה המצדיק את הטענה: "צמיחה כלכלית מלווה ברווח והפסד " -העלאת רמת החיים: (ייצור המוני, הגברת הפריון החקלאי) הגברת הפערים החברתיים, פגיעה באיכות הסביבה, -ניצול ילדים ונשים - זיהום ושינויי אקלים אוריינות דיגיטלית ביקור במוזיאון וירטואלי והתבוננות בתמונות ויצירות על מהפכה התעשייתית

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
תנאי החיים של הפועלים, עבודת נשים וילדים המאבק לצדק חברתי מאבק הפועלים לקבלת זכויות -ייסוד מפלגות פועלים ואיגודים מקצועיים מושגים: קפיטליזם, סוציאליזם, עיור, ריבוד חברתי, קרל מרקס		ייצוג המידע בעקבות הביקור -המהפכה התעשייתית ועבודת ילדים ב-אתר גלים אוריינות לשונית/ הצגת מידע בדרכים מגוונות -ניתוח נתונים דמוגרפיים לגבי המעבר מהכפר לעיר באנגליה באותה תקופה -בניית דגם בדגש על ההבדלים עיר מול כפר העשרה: הסופר צ'ארלס דיקנס-וספרו דיוויד קופרפילד יחידת לימוד

נושא שני: הפיכות אביב העמים והתפתחות התנועות הלאומיות באירופה. (4 שעות)

במאה ה-19 שטף את אירופה גל של לאומיות. גל זה נולד מרעיונות ההשכלה: התנועה הרומנטית, האירועים הפוליטיים (כולל המהפכה התעשייתית) והחידושים הטכנולוגיים.

כיבושי נפוליאון הובילו את העמים שנכבשו על ידו לפתח את הלאומיות העצמאית שלהם.

התנועות הלאומיות שהחלו להתעורר התמקדו גם בהדגשת המשותף לבני העם – ההיסטוריה המשותפת, השפה, הדת, התרבות. התהליך הוביל להבלטת הייחוד של העם אל מול עמים אחרים. תנועות לאומיות שונות פיתחו את תרבותן הלאומית באמצעים כמו חינוך, הוראת היסטוריה, וטיפול סמלים כמו דגל והימנון.

גל המהפכות ב-1848 זכה לכינוי "אביב העמים". כינוי זה מתייחס להתקוממויות שפרצו ברחבי אירופה. המהפכות זכו בתחילה להצלחות וברוב המקומות הישגיהם לא האריכו ימים.

הושג איחוד של חלקי האומה במדינות גרמניה (1870) וביטליה (1871).

למרות הכישלונות של רוב מלחמות השחרור בשלב הזה, רעיון הלאומיות הלך והתפשט בעולם.

ביחידה זו הלומדים יבחנו את רעיון הלאומיות וילמדו על מהפכות "אביב העמים". הלומדים יבינו את הגורמים להתפתחויות היסטוריות, פוליטיות, חברתיות ותרבותיות, שממשיכות להשפיע על העולם גם כיום.

בהוראת נושא הלאומיות יעסקו הלומדים בסוגיות ערכיות ובהשלכותיהם של רעיונות אלה על החברה. סוגיות הנוגעות לקשר בין זהות לאומית ושייכות תרבותית, לשאלות העוסקות בשמירה על זהות תרבותית אל מול תהליכים גלובליים ועל האתגרים החיוביים והשליליים שמציבה תופעת הלאומיות.

מטרות:

1. להבין את המושג לאומיות והשפעתו על ההיסטוריה והחברה עד ימינו, תוך פיתוח חשיבה ביקורתית על זהות, תרבות וריבונות מדינית.
2. להבין את התהליכים והנסיבות ההיסטוריות שהובילו לאיחוד המדינות, ולנתח את ההשפעות על המפה האירופית המודרנית.
3. לנתח את השפעות אביב העמים על הסדר העולמי ועל המדינות והעמים, ולהכיר את הקשרים ההיסטוריים שנוצרו בעקבות האירועים הללו.

4. לבחון את ההיבטים המורכבים של הלאומיות והשפעותיה על החברה והפוליטיקה ולהעריך את ההשלכות של רעיונות לאומיים על תהליכים היסטוריים ובין-לאומיים.

5. להבין שהתנועות המהפכניות הונעו על ידי קריאות לזכויות אזרח, חירויות הפרט וצדק חברתי והשפעתם על עיצוב החברה והפוליטיקה במדינות שונות.

6. להבין את הקונפליקטים בין אינדיבידואלים לקבוצות לאומיות, ואת השפעתם של תהליכי מחאה על התפתחות דמוקרטיה, ובכך להעריך את המשמעות של חירות הפרט במסגרת חברתית ופוליטית.

יָדַע	דִּיּוֹן בְּעֵרְכִים	מִיוֹמְנוּיּוֹת וְהַצָּעוֹת דִּידְקָטִיּוֹת
עלייתו של הרעיון הלאומי -מהי לאומיות? - תנועות לאומיות בעידן המודרני -היסודות המשותפים לאומה : טריטוריה, דת, שפה, דגל, סמל, המנון, תרבות, מורשת והיסטוריה. גורמים לצמיחת תנועת הלאומיות באירופה - המהפכה הצרפתית - המהפכה התעשייתית - הליברליזם - התפשטות הדמוקרטיה באירופה	מפגש בין זהויות: פרט וקהילה כיצד השפיעו הפיכות אביב העמים והתפתחות התנועות הלאומיות באירופה על הזהות האישית של הפרט בתוך הקהילה הלאומית, וכיצד ערכים של שייכות, חירות וסולידריות התעוררו בעקבות המאבק לעצמאות ולחירות? -החופש למחות- חופש הביטוי כיצד בא לידי ביטוי חופש הביטוי במהלך הפיכות אביב העמים והתפתחות התנועות הלאומיות באירופה, ומה היו ההשפעות של זכות המחאה על עיצוב זהות לאומית ועל ערכים כמו חירות ודמוקרטיה?	אוריינות חזותית/ אוריינות דיגיטלית -ניתוח סמלים לאומיים של מדינות שונות (סמל דגל המנון) -גילוי הקשר בין הסמלים למדינה הלאומית אוריינות מידע -בירור המושג לאומיות -חילוץ מושגים המאפיינים את תנועת הלאומיות חשיבה ביקורתית החוב והשלילה ברעיון הלאומיות (הצגת הנושא בדיבייט בפאנל בפודקאסט, עיתון , משחק תפקידים) יחידת הוראה
*השפעות כיבושי נפוליאון *המאבק לשחרור לאומי -מהפכת "אביב העמים" *השלבים העיקריים במאבק לאיחוד גרמניה ולאיחוד איטליה		
מושגים: מטרניך, מציני, מולדת, פטריוטיות		

נושא שלישי: האימפריאליזם בעת החדשה, הקולוניאליזם האירופאי. (3 שעות)

המהפיכה התעשייתית והתגבשותם של רעיונות לאומיים באירופה, במהלך המאה התשע-עשרה, השפיעו רבות על מדיניותן של כמה מדינות באירופה. הן האמינו כי כוחה וגדולתה של המדינה נמדדים בעושרה ובמספר המושבות עליהן היא שולטת. התפתחויות אלה הניעו כמה מדינות אירופיות להתפשטות אזורית מעבר לים, במיוחד ביבשות אסיה ואפריקה. המניעים המרכזיים להתפשטות היו חיפוש אחר חומרי גלם, שווקים ושליטה בקרקע.

הקולוניאליזם והאימפריאליזם הובילו לסכסוך בין המדינות הקולוניאליות לבין האוכלוסייה המקומית מצד אחד, ולעימות בין המדינות האירופיות הקולוניאליות לבין עצמן מצד שני.

ביחידה זו הלומדים יבחנו את התהליכים הכלכליים והחברתיים שהתרחשו כתוצאה מהקולוניאליזם, ואת השפעתו על הקהילות המקומיות והבינלאומיות. נושא זה מזמן שאלות ערכיות מוסריות כמו שאלות על זכויות האדם והעבדות, שימוש בכוח במטרה לשלוט, שימור התרבות המקומית והשפעת השלטון הזר עליה.

מטרות:

1. להבין את הגורמים להיווצרות הקולוניאליזם ואת ההשלכות החברתיות והפוליטיות, ובכך להעריך את השפעתם על עמים ותרבויות.
2. לבחון ולהשוות בין הקולוניאליזם והאימפריאליזם באסיה ובאפריקה, ולהעריך את ההשפעות ארוכות הטווח של תהליכים אלו על תרבויות שונות, תוך פיתוח יכולת ניתוח ביקורתית לגבי סוגיות של עוצמה, חירות וזהות.
3. להבין ולנתח את השפעת הפעילות הקולוניאלית על היחסים בין מדינות אירופה ולהעריך את ההשלכות של פעילות זו על יחסים גלובליים והיסטוריים.
4. להבין את זכויות האדם של תושב המדינה הקולוניאלית מול השלטון הזר, ולהעריך את הפערים בזכויות ובחובות בין התושבים לשלטון, תוך פיתוח רגישות לנושאים של צדק חברתי וזכויות אדם בהקשרים היסטוריים.
5. לחקור את השפעת הקולוניאליזם האירופי על הקשרים בין תרבויות שונות, כולל היתרונות הכלכליים והטכנולוגיים לצד הנזקים התרבותיים והחברתיים, ולהעריך את הערכים של צדק, סובלנות והגנה על תרבות שניתן ללמוד מהשפעות אלו.

יֵדַע	דִּין בְּעֵרְכִים	מִיּוֹמָנוּת וְהַצָּעוֹת דִּידִקְטִיּוֹת
הַמְּנִיעִים לַאִי־מִפְּרִיאֲלִיזִם וְהַקּוֹלוֹנִיאֲלִיזִם -כִּלְכִּלִּים, חֲבֵרִתִּים, פּוֹלִיטִיִּים הַשְׁתַּלְטוֹת מְדִינוֹת אִירוּפָּה עַל אִפְרִיקָה וְהַמְזַרְח הָרְחוֹק: אֲסִיָּה מֵאִפִּינִי הַאִי־מִפְּרִיאֲלִיזִם הַמַּעֲרָבִי בִּסְטִין וּבִיפִן -הַשְּׁלֹכּוֹת הַאִי־מִפְּרִיאֲלִיזִם עַל סִין וִיפִן אִפְרִיקָה -שְׁלִיטִים אִירוּפָּאִים אֶל מוֹל יִלִּידִים: נִיצוֹל כִּלְכִּלִּי, כִּיבוּשׁ וּדִיכוּי פּוֹלִיטִי, מִיסִיוֹן נוֹצָרִי, וּכְפִיָּה תְּרַבּוּתִית וְדָתִית -הַשְּׁפָעַת עַל הַיַּחֲדִיד וְהַחֲבֵרָה בִּאִפְרִיקָה מוֹשְׁגִים: אִי־מִפְּרִיאֲלִיזִם קוֹלוֹנִיאֲלִיזִם, תִּקְרִית פְּשׁוּדָה, מִלְחַמַת הַבּוֹרִים	הַשְּׁלֹכּוֹת חַיּוּבִיּוֹת וְשִׁלְיִלוּת לַאִי־מִפְּרִיאֲלִיזִם: כִּיצַד נִיתֵן לֵאזֵן בֵּין הִיתְרוֹנוֹת הַכִּלְכִּלִּים וְהַטִּכְנוֹלוֹגִיִּים שֶׁהֵבִיָּאָה עִמָּה הַהֲשַׁפָּעָה הַקּוֹלוֹנִיאֲלִית לְבֵין הַפְּגִיעוֹת הַתְּרַבּוּתִיּוֹת וְהַחֲבֵרִתִּיּוֹת שֶׁנִּגְרְמוּ לַחֲבֵרֹת הַמִּקְוִמִּיּוֹת, וְכִיצַד עֵרְכִים שֶׁל אַחֲוָה, שׁוּוִיוֹן וְכִבּוּד לְמוֹרֶשֶׁת נִיתֵן לַהֲפִיק מִתּוֹךְ חֻקְר הַשְּׁפָעוֹת אֵלּוּ? -מִפְּגֵשׁ בֵּין תְּרַבּוּתִי- קִבְּלָה מוֹל דַּחִיָּה -כִּיצַד הַשְּׁפִיעַ הַקּוֹלוֹנִיאֲלִיזִם הָאִירוּפִי בַּעַת הַחֲדָשָׁה עַל הַדִּינְמִיקָה בֵּין תְּרַבּוּתִיּוֹת שׁוֹנוֹת? - מֵה הָיוּ הַהֲתַנַּגְשׁוּיּוֹת הַתְּרַבּוּתִיִּים שֶׁהִתְרַחְשׁוּ בַּעֲקֻבוֹת זֹאת וְכִיצַד עֵרְכִים שֶׁל סוֹבִלְנוֹת וְכִבּוּד נִיתֵן לַהֲפִיק מִהַמִּפְּגֵשׁ הַתְּרַבּוּתִי שֶׁנוֹצָר? שְׁמִירָה עַל זְכוּיּוֹת הָאָדָם בַּמִּפְּגֵשׁ בֵּין הַשְּׁלִיטִים הָאִירוּפָּאִים לִילִידִים כִּיצַד פָּגַע הַקּוֹלוֹנִיאֲלִיזִם הָאִירוּפִי בַּזְכוּיּוֹת הָאָדָם שֶׁל הִילִידִים בַּמַּהֲלָךְ הַמִּפְּגֵשׁ עִם הַשְּׁלִיטִים הָאִירוּפָּאִים, וּמֵהֵן הַדְּרָכִים בָּהֵן נִיתֵן הִיָּה לַהֲגֵן עַל זְכוּיּוֹת הָאָדָם וּלְשִׁמּוֹר עַל צֶדֶק בַּמַּהֲלָךְ תִּקּוּפָה זֶה?	אֲוִרִיּוֹנוֹת לְשׁוֹנִית /חֲשִׁיבָה בִּיקוֹרֶתִית הַשׁוּוָּאָה וְהַסִּקָּת מַסְקָנוֹת -הַשׁוּוָּאָה בֵּין הַאִי־מִפְּרִיאֲלִיזִם (הַקּוֹלוֹנִיאֲלִיזִם) בִּסְטִין, יִפֵּן וְאִפְרִיקָה -כְּתִיבַת מֵאִמֵּר עֲמָדָה לְגַבִּי כָּל דָּגָם שֶׁל קוֹלוֹנִיאֲלִיזִם

נושא רביעי: אירועים מרכזיים בהיסטוריה של ארה"ב. (4 שעות)

האירועים ההיסטוריים בארצות הברית במהלך המאות ה-18 וה-19 השפיעו על התפתחויות רבות בזירה הבינלאומית. בעקבות המהפכה האמריקנית התרחבה ארצות הברית ונוספו מדינות חדשות לברית. כתוצאה מהמחלוקת בין הצפון והדרום התפתחה מלחמת האזרחים האמריקנית. המלחמה הסתיימה בניצחון מדינות הצפון וביטול העבדות. ארצות הברית הגיעה להישגים כלכליים נרחבים וכוחה עלה בזירה הבינלאומית. יחידה זו מזמנת למורים דיונים על ערך שוויון האדם כאדם; על מלחמת אזרחים ומחירה, על מאבקים חברתיים ומוסריים ועל ערכים כמו חופש, שוויון וזכויות האדם.

מטרות:

1. להכיר את מאפייני הממשל והחברה האמריקאית במהלך המאה התשע עשרה ולהבין את השפעתם על התפתחות המדינה וערכיה.
2. לחקור את המחלוקות והקונפליקטים בחברה האמריקאית בסוגיית העבדות ולנתח את השפעתם על פרוץ מלחמת האזרחים האמריקנית.
3. להבין ולהעריך את ההשלכות של מלחמת האזרחים האמריקנית על החברה האמריקאית ולנתח את השפעות המלחמה על תהליכים של שוויון, זכויות אזרח ודו-קיום, ולבחון כיצד המאבקים ההיסטוריים הללו עיצבו את החברה האמריקאית המודרנית ואת הערכים שהיא מייצגת.
4. לחקור את הגורמים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים שתורמו להתפתחותה של ארצות הברית כמעצמה.
5. לחקור את האירועים המרכזיים בהיסטוריה של ארצות הברית ואת השפעתם על חיזוק עקרונות החירות והשוויון בתהליך הפיתוח הדמוקרטי ולבחון את הסתירה בתופעת העבדות וערכי זכויות האדם.
6. לחקור את ההשפעות החברתיות, הכלכליות והפוליטיות של העבדות, ובכך לפתח הבנה מעמיקה לגבי החשיבות של זכויות האדם וחירותו, ולהבין את השפעת העבר על המאבקים הנוכחיים למען צדק ושוויון.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
התגבשות המדיניות של ארה"ב וההתרחבות הטריטוריאלית במהלך המאה התשע עשרה. בעיית העבדות ומלחמת האזרחים בארצות הברית, 1861-1865 לספירה.	החירות והשוויון מחזקים את הגישה הדמוקרטית כיצד השפיעו אירועים מרכזיים בהיסטוריה של ארה"ב על חיזוק עקרונות החירות והשוויון? חירותו של אחד לעיתים קרובות כרוכה בשלילת זכויותיו של אחר מהו האיזון הנכון בהתנגשות בין זכויות הפרט לזכויות הקבוצה?	אוריינות דיגיטלית: - יצירת ציר זמן בעזרת כלים דיגיטליים (קישור) ליצירת ציר זמן בעזרת כלים דיגיטליים (אירועים מרכזיים בתולדות ארצות הברית במאה ה-19. מיומנויות לשונית: - ניתוח מקורות מתוך החוקה האמריקנית ובמיוחד 10 התיקונים המצורפים אליה. - חילוץ של הערכים של הדמוקרטיה בארצות הברית .
*שגשוג כלכלי בארצות הברית ועליית כוחה של ארצות הברית בזירה הבינלאומית	דיון בציטוט המיוחס לאברהם לינקולן: "עבדות מבוססת על האנוכיות שבטבע האדם. ההתנגדות לה על אהבתו לצדק".	חשיבה ביקורתית כתיבת מאמר לעיתון בנושא צדק חברתי וסולידריות חברתית על רקע מלחמת האזרחים בארצות הברית.
מושגים: שלטון פדרלי, קונגרס, אברהם לינקולן, מלחמת האזרחים בארצות הברית קולומבוס, מסיבת התה בבוסטון, פסל החירות	עבדות וחופש הפרט דיון בסוגיית העבדות כתופעה העומדת בסתירה לערכי זכויות האדם וחירותו כיצד תופעת העבדות בהיסטוריה האמריקאית עומדת בסתירה לערכי זכויות האדם וחירות הפרט, ואילו מאמצים נעשו כדי להתמודד עם הקונפליקט שבין חירותו של אחד לבין שלילת זכויותיו של אחר, ולחזק את עקרונות השוויון והכבוד לכל אדם?	אוריינות לשונית/ אוריינות מידע איתור איסוף ומיזוג מידע: - הצגת מידע על מלחמת האזרחים בארצות הברית (מצגת, פודקאסט, דגם) . העשרה: הערכת מידע באופן ביקורתי ניתוח תמונות מהתקופה של מסיבת התה בבוסטון

נושא חמישי: מלחמת העולם הראשונה והסדרי השלום לאחר המלחמה (8 שעות)

ההתפתחויות שאירופה חוותה במיוחד במחצית השנייה של המאה התשע עשרה ותחילת המאה העשרים, השפיעו רבות על הזירה הבינלאומית.

הן גרמו לפרוץ מלחמת העולם הראשונה, שמאפייניה הבולטים היו: מלחמת עולם טוטאלית, מרכזיות העורף במלחמה, מלחמת החפירות ומותם של מיליוני חיילים בחזית וטכנולוגיה חדישה בשדה הקרב כמו הטנק, המטוס והפצצות.

עם תום מלחמת העולם הראשונה נחתמו הסכמי שלום עם כל מדינה ומדינה בנפרד החוזה המרכזי והמשמעותי ביותר נחתם עם גרמניה וקרוי חוזה ורסאי. הסכמים אלה גרמו לשינוי במפת אירופה והמזרח התיכון. כמו כן הופיעו כמה מדינות חדשות על המפה הפוליטית האירופית.

ביחידה זו הלומדים יעמדו על משמעותה של מלחמת העולם הראשונה ועל השינויים המרכזיים שקרו בעולם בעקבותיה. השינויים בכלכלה, במפת הגבולות ובפוליטיקה. הלומדים יעריכו את משמעות הסכם ורסאי - המטרות לעומת הביצוע וההשלכות של החוזה על פרוץ מלחמת העולם השנייה.

הוראת הנושא מזמנת דיון בשאלות ערכיות מורכבות, שדרך ניתן להתייחס להשלכות המוסריות והאתיות של מלחמה בכלל ומלחמת העולם הראשונה בפרט.

כמו כן הלומדים ידונו בחשיבות הסכמי השלום שנחתמו ובכלל בערך השלום בתהליך מדיני שנותן פתרון לסכסוכים ואתגרים בעקבות מלחמה, והשפעתו על הציבור והמדינה.

מטרות:

1. להכיר את המדינות שלקחו חלק במלחמת העולם הראשונה כדי להבין את המורכבות של הקונפליקטים הבינלאומיים והשפעתן על תוצאות המלחמה וההיסטוריה העולמית.

2. לבחון את הגורמים שהובילו לפרוץ מלחמת העולם הראשונה כדי להבין את הדינמיקה הפוליטית, החברתית והכלכלית שתרמה להיווצרות קונפליקטים עולמיים, ולפתח הבנה מעמיקה של תהליכים גיאופוליטיים.

3. להכיר ולהבין את שלבי מלחמת העולם הראשונה ואת מאפייניה הייחודיים כדי להבין את השפעות המלחמה על החברה, הכלכלה והפוליטיקה של המדינות המעורבות, וכיצד אלו עיצבו את ההיסטוריה העולמית בשנים שלאחר מכן.

4. להבין את הסדרי השלום שאושרו לאחר תום מלחמת העולם הראשונה והשפעתם על הזירה הבינלאומית, כדי להעריך את השפעתם על יחסי הכוחות בין המדינות.

5. להעריך את חשיבות שיתוף הפעולה בין מדינות להשגת ניצחון או מטרה, כדי להבין את תפקידן של בריתות והשפעתן על ההיסטוריה הבינלאומית.

6. לדון בערך השלום כפתרון מדיני בין עמים ולהעריך את תפקידו בקידום שיתוף פעולה ופתרון קונפליקטים בהיסטוריה.

יָדַע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
הגורמים והאירועים לפרוץ מלחמת העולם הראשונה בהיבטים פוליטיים כלכליים לאומיים -הריגת יורש העצר האוסטרי -החימוש באירופה -הלאומיות באירופה -הסכמים ובריתות בין מדינות -האימפריאליזם הצדדים הלוחמים מעצמות המרכז: (הקיסרות הגרמנית, האימפריה האוסטרו הונגרית, האימפריה העות'מנית, ממלכת בולגריה) מדינות ההסכמה: האימפריה הבריטית, הרפובליקה הצרפתית, האימפריה הרוסית, ממלכת איטליה, ארה"ב, יפן	ערכים המשתקפים ב-14 הנקודות של וילסון: חזון -מול מציאות כיצד הערכים של צדק, שיתוף פעולה ושלום שביטא וילסון ב-14 הנקודות השפיעו על הסדרי השלום לאחר מלחמת העולם הראשונה, ואילו אתגרים ומציאות עיכבו את יישום הערכים הללו בפועל? - שיתוף פעולה על מנת להשיג ניצחון או מטרה כיצד השפיע שיתוף הפעולה בין המדינות במהלך מלחמת העולם הראשונה ובעקבות הסכמי ורסאי על השגת ניצחון ומטרות פוליטיות, וכיצד ערכים של סולידריות, מנהיגות וניהול קונפליקטים באים לידי ביטוי מהשפעת שיתוף פעולה זה?	קריאת מפה השוואה והסקת מסקנות מלחמת העולם הראשונה : -מפת הגושים הנלחמים -השוואה: מפת אירופה לפני המלחמה ומפת אירופה אחרי המלחמה (אחרי הסכמי ורסאי) אוריינות לשונית והסקת מסקנות -ניתוח מקורות על הסכמי השלום -ההשלכות של ההסכמים על היחסים הבינלאומיים של מדינות בעולם -כתיבה (הבעת עמדה) בעקבות ניתוח המקורות, 14 הנקודות של וילסון אוריינות לשונית/חילוץ מידע ממקורות חזותיים וכתובים על מלחמת העולם הראשונה והסקת מסקנות -קריאת מפות על הקרבות השונים . -ניתוח סרטים על מלחמת העולם הראשונה. -ניתוח התעמולה בקריקטורות. -ניתוח נאומים -ניתוח טבלאות ודיאגרמות (מאזן הכוחות, מרוץ החימוש, הוצאות המלחמה)

יֵדָע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
*שלבי מלחמת העולם הראשונה *קרבות ואירועים מרכזיים *מלחמת החפירות *מהפכת הסוציאליזם ויציאת רוסיה מהמלחמה *הצטרפות ארה"ב למלחמה *מאפייני המלחמה *מלחמה טוטאלית *מרכזיות העורף במלחמה *מלחמת החפירות *טכנולוגיה חדישה	השלום כפתרון לסכסוך בין מדינות - שמירה על זכויות אזרחים במהלך המלחמה. כיצד השפיעו הסכמי השלום לאחר מלחמת העולם הראשונה על פתרון הסכסוכים בין המדינות, ואילו אמצעים ננקטו לשמירה על זכויות האזרחים במהלך המלחמה?	אוריינות ביקורתית -השוואה והסקת מסקנות בין הפתרונות השונים שהוצעו לאחר המלחמה.(כתיבת ניר עמדה) איתור איסוף ומיזוג מידע והצגת המידע בדרכים מגוונות -הצגת מידע על מלחמת העולם הראשונה (מצגת, פודקאסט, דגם, כרזות) . -יצירת מפה רגילה או מצוירת מאוירת 1. יחידת הוראה על מלחמת העולם הראשונה 2. יחידת הוראה על מלחמת העולם הראשונה
סיום המלחמה והסדרי השלום -מדינות "שנעלמו" ומדינות חדשות קמות -מרכז הכוח עובר מאירופה לארה"ב -הסדרי השלום והשלכותיהם -14 הנקודות של וילסון -החלטות ועידת ורסאי מושגים: חבר הלאומים		

ב. המזרח התיכון מהמאה ה-19 עד סוף מלחמת העולם הראשונה (38 שעות)

נושא ראשון: האימפריה העות'מאנית ומצרים (6 שעות)

נפוליאון בונפרטה, השליט הצרפתי, פתח במערכה צבאית נגד מצרים והלבנט כחלק מהסכסוך והמלחמה שלו עם בריטניה וכניסיון לשלוט במצרים ובעושרה.

שינויים פוליטיים שנבעו מהמערכה של נפוליאון נגד מצרים סללו את הדרך לעלייתו של מוחמד עלי פאשה. הוא הנהיג רפורמות בתחומים רבים כמו מנהל, צבא וחקלאות שהובילו להישגים נרחבים בימיו.

ביחידה זו הלומדים יעמדו על ההשלכות של מסע נפוליאון לאזור ועל השינויים ההיסטוריים הכלכליים והפוליטיים באותה תקופה. כמו כן יעמיקו בסוגיות ערכיות חשובות שקשורות לתהליכי הכיבוש, התרבות והשפעתו של נפוליאון על מצרים והאזור.

הלומדים יבחנו את ההשפעה העמוקה של האימפריה העות'מאנית באזור ויעריכו את דמותו של מוחמד עלי והשפעתו על התהליכים ההיסטוריים באזור.

מטרות:

1. להבין את חשיבותה האסטרטגית, ההיסטורית והתרבותית של מצרים בתוך הקשר רחב יותר של האימפריה העות'מאנית, תוך פיתוח יכולת לנתח את השפעת מיקומה הגיאוגרפי ומעמדה התרבותי על התפתחויות היסטוריות באזור, וכן להבין את התהליכים שהובילו לשינוי מעמדה במסגרת האימפריה.
2. לבחון את המניעים של נפוליאון למסעו למצרים ולהעריך את חשיבותו והשפעתו של המסע על ההתפתחויות הפוליטיות.
3. לנתח את הרפורמות החברתיות והכלכליות שהנהיג מוחמד עלי במצרים, ולהעריך את השפעתן על מעמדות שונים בחברה, תוך התמקדות בהיבטים שונים והשפעתם על הפרט והקהילה בתקופת שלטונו.
4. לדון על השפעתן של רפורמות במדינה על חיי הפרט והחברה, ולהבין את השפעת השינויים על ערכים כמו שוויון, צדק חברתי וקדמה.

יָדַע	דִּיּוֹן בְּעֵרְכִים	מִיוֹמְנוּיּוֹת וְהַצָּעוֹת דִּידֶקְטִיּוֹת
*מסע נפוליאון למצרים וללבנט (الشّام) שיקולים לכיבוש מצרים מִיְקוֹמָה הָאֶסְטֶרְטִגִּי-מִצְרִים תַּחַת שְׁלֹטוֹן הָאֵימְפֵּרִיָּה הָעוֹת'מִנִּית הַמִּתְפּוֹרֶרֶת -חֶקֶר הַמַּדַּע וְהַתְּרַבּוֹת *נסיבות וגורמים לתבוסת נפוליאון במצרים *שלטונו של מוחמד עלי במצרים נִסְיָנוּת עֲלִייתו לִשְׁלֹטוֹן -בִּיסוֹס שְׁלֹטוֹנוֹ שֶׁל מוֹחַמַד עָלִי -הִישָׁגִים וּרְפוּרְמוֹת :מִנְהַל, צָבָא וְחֻקְלָאוֹת	השפעת ערכי המערב על תרבות המזרח התיכון כִּיצַד הַשְּׁפִיעַ מִסַּע נְפּוֹלִיאוֹן לִמִּצְרַיִם עַל הַתְּרַבּוֹת וְהַחֲבֵרָה בַּמִּזְרָח הַתִּיכוֹן, וְאִילוּ שִׁנּוּיִים נִיכְרוּ בַּעֲקֻבּוֹת הַשְּׁפַעַת הָעֵרֻכִים הַמַּעֲרָבִיִּים, כְּמוֹ רִצְיוֹנְלִיזְם, מוֹדֵרְנִיזְצִיָּה וְחִינוּךְ, עַל הַתְּרַבּוֹת הַמִּקְוִיָּתָ? כִּיצַד בָּאָה לִידֵי בִּטּוֹי הַהִתְנַגְּדוֹת וְהַהִתְמוּדְדוֹת שֶׁל הַתְּרַבּוֹת הַמִּקְוִיָּתָ עִם הַשְּׁפַעוֹת אֵלּוּ?	אוריינות לשונית/ אוריינות מרחבית/אוריינות דיגיטלית מפה היסטורית והסקת מסקנות קְרִיאַת מִפָּה -מִיְקוֹמָה הָאֶסְטֶרְטִגִּי שֶׁל מִצְרַיִם (חִיבּוֹר בֵּין יָמִים וִיבְשׁוֹת) -הַמִּקְוִמוֹת שֶׁנְפּוֹלִיאוֹן כָּבַשׁ אוריינות לשונית , אוריינות מידע איסוף נתונים ממקורות שונים ומיזוגן -הַתְּרוּמָה שֶׁל הַחוֹקֵרִים וְהַמַּדְעִיִּים לַחֶקֶר הַמַּדַּע (מִשְׁלַחַת הַמַּדְעִיִּים שֶׁהַתְּלוּוָתָה לַצָּבָא נְפּוֹלִיאוֹן) -אַרְגּוֹן הַמִּידַע בְּדֵרֻכִים מְגוּוֹנוֹת (עֲבוּדַת חֶקֶר, כְּרֻזוֹת, פּוֹדֶקְאֶסֶט עֵיתוֹן) אוריינות לשונית/ אוריינות מידע/חשיבה ביקורתית -נִיתּוּחַ דְּמוּתוֹ שֶׁל מוֹחַמַד עָלִי מִמִּקְוֹרֹת שׁוֹנִים אוריינות לשונית/ אוריינות מידע/חשיבה ביקורתית -טֶקְסְטִים הִיסְטוֹרִיִּים מְנַקְּדוֹת מִבֶּט שׁוֹנוֹת לַגִּבִּי הַמִּנִּיעִים שֶׁל נְפּוֹלִיאוֹן לִיצִיאָה לַמִּסַּע לַמִּצְרַיִם. -אַרְגּוֹן וּמִיּוֹן שֶׁל הַשִּׁיקוּלִים (כִּלְכִּלִּי, פּוֹלִיטִי, חֲבֵרֵתִי) אוריינות לשונית , אוריינות מידע איסוף נתונים ממקורות שונים ומיזוגן וחשיבה ביקורתית -נִקְדּוֹת מִבֶּט שׁוֹנוֹת שֶׁל הִיסְטוֹרִיּוֹנִים עַל אֹפִי בִּיסוֹס שְׁלֹטוֹנוֹ שֶׁל מוֹחַמַד עָלִי -הִיבֵטִים חִיבּוּיִים וְהִיבֵטִים שְׁלִילִיִּים בְּרְפוּרְמָה שֶׁל מוֹחַמַד עָלִי

מיומנויות והצעות דידקטיות	דיון בערכים	ידע
ארגון המידע בדרכים שונות (פאנל, דיבייט, כתבה לעיתון) יחידת הוראה		מושגים: קרב אהראם, מונפול, שלטון אבסולוטי, מודרניזציה

נושא שני: ניסיונות רפורמה באימפריה העות'מאנית ובעידן הטנזימאט (8 שעות)

האימפריה העות'מאנית נחלשה ולכן מנהיגיה החלו ליזום תהליך של רפורמה בניסיון לבנותה מחדש . ניסיונות הרפורמה החלו בסוף המאה השמונה עשרה ותחילת המאה התשע עשרה. הסולטאן סלים השלישי והסולטאן מחמוד השני היו הראשונים בקידום תהליך הרפורמה. תהליך הרפורמה נתקל במספר מכשולים פנימיים וחיצוניים. ביחידה זו הלומדים יבחנו את הרפורמות והארגון מחדש בתחומים השונים , את ההישגים ואת ההשפעה שלהם על מדינות ערב בסהר הפורה. בהמשך היחידה הלומדים יבחנו את ההתערבות האירופית בענייני האימפריה העות'מאנית ואת השפעתה של התערבות זו על עתידה וגורלה של האימפריה העות'מאנית במאות התשע עשרה ותחילת המאה העשרים. הוראת הנושא מאפשרת ללומדים להעמיק את ההבנה שלהם לגבי תהליכי השינוי, התפתחות והמאבקים הפוליטיים והחברתיים שקרו בתקופה זו באימפריה העות'מאנית. כמו כן יעמדו על האתגרים שעמדו בפני האימפריה ביחס למימוש השינויים והרפורמות. הנושא מזמן דיון בסוגיות ערכיות כמו השפעת הרפורמות על זכויות האדם, הדת, התרבות, החינוך, והשינוי החברתי בתקופה זו.

מטרות:

1. לנתח את המניעים לרפורמות באימפריה העות'מאנית ולהבין את הקשרים ביניהם לבין התהליכים החברתיים, הכלכליים והפוליטיים של התקופה.
2. להעריך את ההתפתחויות החברתיות, הכלכליות והפוליטיות שהתרחשו במדינות ערב בתקופת הרפורמות, תוך התמקדות בהשפעתן על החברה והפרט.
3. לנתח את היחסים בין האימפריה העות'מאנית למדינות אירופה במאה התשע עשרה ולהעריך את השפעתן על גורלה של האימפריה, תוך זיהוי גורמים פוליטיים, כלכליים ותרבותיים.
4. לנתח את הערכים המובאים במסמך הפירמאן ולבחון את מידת ההגשמה שלהם במציאות, תוך שימוש במקורות היסטוריים ודיון בהשלכות החברתיות והפוליטיות שלהם.
5. לדון בהשלכות של רפורמות על זכויות האדם, הדת והחינוך.

ידיע	דיין בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
*גורמים לרפורמה (חיצוניים ופנימיים) (צבאי, כלכלי, פוליטי, טכנולוגי ותרבותי)	אתגרים בהתמודדות של החברה ושל הפרט עם שינויים ורפורמות כיצד הרפורמות השפיעו על עקרונות השוויון והקידמה בחברה העות'מאנית, ומה היו התגובות והשפעות הרפורמות על המבנה החברתי והמוסדות הפוליטיים של האימפריה?	אוריינות לשונית/ מידע איסוף נתונים והצגת מידע על ציר הזמן: אירועים מרכזיים בהתפתחות האימפריה העות'מאנית (מ--1500 1850) אוריינות לשונית/ מידע וחשיבה ביקורתית-איסוף נתונים ממפה היסטורית השוואה והסקת מסקנות מפת האימפריה העות'מאנית בשיאה מפה המתארת את האימפריה בשקיעתה
השפעת הרפורמות -מודרניזציה באימפריה העות'מאנית - *מדינות ערב בסהר הפורה בעידן הרפורמה	חזון מול מציאות: קיומם של הערכים המשתקפים בפירמאן הלכה למעשה באיזו מידה הצליחו הרפורמות לשלב עקרונות כמו חופש דת, שוויון בפני החוק והפחתת השפעת המעמדות, ומה היו הפערים בין החזון המוצהר למציאות שהתקמה בפועל באימפריה העות'מאנית?	אוריינות לשונית, אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית -איסוף נתונים ממקורות שונים : התיקונים והרפורמה - הצגת הרפורמה מנקודות מבט מגוונות (מוסלמי, לא מוסלמי, איש צבא... אפשר בפאנל בדיביט במצגת)
*התערבות אירופית בענייני האימפריה העות'מאנית.		אוריינות לשונית- הצדקה או הפרכת הטענה: מטרת הצהרת הטנזימאט "להביא את יתרונות הממשל התקין לרחבי האימפריה באמצעות הקמתם של מוסדות חדשים". (הסולטאן אבדילמג'יט הראשון)
מושגים: פירמאן, יניצ'רים, קו שריף ג'לחנה, קו הומאיון, מלחמת קרים 1853, מלחמת רוסיה-עות'מאנית 1877, השאלה המזרח תיכונית, עקרון איזון הכוחות הבינלאומי		אוריינות לשונית, אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית איסוף מידע ממקורות שונים - דמויות מפתח (הסולטן סלים השלישי ומחמוד השני) - רפורמות בולטות (בחינוך, בתשתיות ועוד) והצגת החיובי והשלילי ברפורמות אלה.

נושא שלישי: האימפריה העות'מאנית בתקופת שלטונו של הסולטאן עבדול חמיד השני (6 שעות)

תקופת שלטונו של הסולטאן עבדול חמיד השני היא אחת התקופות הבולטות בתולדות האימפריה העות'מאנית בעידן המודרני. בתקופתו הנהיג רפורמות שהשפיעו על חיי היומיום.

הרפורמות שהוביל גרמו לתנועות האופוזיציה להתנגד לו. הבולטת בהן הייתה תנועת "הטורקים הצעירים". התנועה הוקמה על ידי סטודנטים ובהמשך היו בה גם קציני צבא. וגרמה להפיכה נגד הסולטאן עבדול חמיד השני בשנת 1908 ולנפילתו של הסולטאן.

הלומדים יבחנו את ההשפעה העמוקה של הסולטן עבד אלחמיד השני על הפוליטיקה, החברה והתרבות באימפריה העות'מאנית.

כמו כן יעמדו על המאבקים הפנימיים של קבוצות שונות על רקע שינויי השלטון והשינויים החברתיים.

נושא זה מזמן דיון בהשפעה עמוקה של הדת האסלאמית על החיים היומיומיים והתרבות באימפריה בתקופת הסולטאן.

מטרות:

1. לחקור את הגורמים והאירועים שהובילו לעלייתו של הסולטאן עבדול חמיד השני לשלטון, ולהבין את השפעתם על מבנה השלטון והחברה באימפריה העות'מאנית.
2. לנתח את המעשים, ההישגים והרפורמות של הסולטאן עבדול חמיד השני, ולהעריך את השפעתם על האימפריה העות'מאנית תוך כדי דיון על השקפות שונות של היסטוריונים בנוגע לתקופת שלטונו ומדיניותו.
3. לבחון את הגורמים והאירועים שהובילו להופעתם של "הטורקים הצעירים" ולהבין את השפעתם על ההפיכה נגד שלטונו של הסולטאן, תוך כדי התמקדות באסטרטגיות ובמטרות של התנועה.
4. לנתח את המושג "טורקיפיקציה" ולהבין את השפעתו על זכויות הפרט והחברה, תוך כדי דיון בהשלכות התרבותיות והחברתיות שהיו כתוצאה מתהליך זה.
5. לבחון את השפעת כוחו ואישיותו של מנהיג על קביעת מדיניות האימפריה, תוך בדיקה של האסטרטגיות וההחלטות שהשפיעו על האירועים ההיסטוריים בתקופת שלטונו.

ידיע	דיין בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
שלטון של עבדול חמיד השני -נסיבות עלייתו לשלטון *-מדיניות הפנים *-מדיניות חוץ *-הרפורמות שהנהיג (חינוך, חברה, כלכלה, תקשורת, משפט) והשלכותיהן על החברה *-השלטון האוטוקרטי של עבדול חמיד והרפורמות הרעיון של הליגה האסלאמית *מהפכת "הטורקים הצעירים" הסיבות למהפכה והשלכותיה *נפילתו של הסולטאן עבדול חמיד השני מושגים: חוקת מדינת פאשה, ג'מאל אלדין אלפאג'אני, מדיניות הטורקיפיקציה	הגבלת חופש הביטוי בתקופת שלטון של הסולטאן וההשלכות על החברה אילו השלכות נגרמות ממדיניות של הגבלת חופש הביטוי על חיי הפרט והחברה? טורקיפיקציה וההשלכות שלה על החברה מה היו ההשלכות של מדיניות הטורקיפיקציה על האחדות והסדר החברתי באימפריה העות'מאנית? כיצד השפיעה המדיניות על שוויון הזכויות, זכויות הקבוצות השונות וכבוד למגוון התרבותי של האימפריה?	אוריינות לשונית, אתור מידע, השוואה וחשיבה ביקורתית -דמותו של עבדול חמיד בראי ההיסטוריה (טקסטים המדגישים נקודות מבט שונות על שלטון של הסולטאן ומדיניותו והשוואה ביניהם). אוריינות דיגיטלית-לשונית אתור, איסוף ומיזוג מידע -הרפורמה של עבד אלחמיד (הצגת המידע בדרכים מגוונות מצגת, פודקאסט, דגם) העשרה : אוריינות חזותית טורה/טוגרא - طغراء -למידה על הטורה, קליגרפיה ויצירת חותמת קליגרפית אישית של כל תלמיד בנייני השעון על שם עבדול חמיד השני: יפו, ירושלים, שכם חיפה, עכו, נצרת, צפת שמות ישובים בארץ על שמו: למשל חמדיה ע"ש אלחמדיה

נושא רביעי: הדרוזים בסוריה ובלבנון (4שעות)

מרכזי ההתיישבות של הדרוזים במאה ה-19 היו בסוריה ובלבנון. הדרוזים קיימו חיים מדיניים, חברתיים וכלכליים ושמרו על ישותם ומורשתם כעדה בתקופת השלטון העות'מאני.

ביחידה זו הלומדים ילמדו על מעמדם של הדרוזים בתקופה העות'מאנית ועל השינויים והמאבקים הפנימיים על רקע השלטון באזור. נושא זה מזמן דיון בערכים המרכזיים המאפיינים את החברה הדרוזית כמו שמירה על זהותם הדתית, תרבותם ומורשתם בתקופת השלטון העות'מאני ולאורך ההיסטוריה.

מטרות:

1. לנתח את מערכת היחסים בין הדרוזים לשלטון העות'מאני, וכן את יחסי הגומלין עם הגורמים המקומיים בסוריה ובלבנון, כדי להבין את ההשפעות ההיסטוריות על החברה והפוליטיקה באזור.
2. לחקור את היחסים בין השלטון הדרוזי לשלטון המצרי בתקופת אברהים פאשה, ולהבין את השפעותיהם על מבנה השלטון המקומי והחברה באזור.
3. לנתח את תפקידם של הדרוזים בסוריה ובלבנון ככוח פוליטי וחברתי, ולבחון את השפעתם על האירועים הפוליטיים והחברתיים במהלך ההיסטוריה המודרנית.
4. לבחון את האתגרים החברתיים והתרבותיים המיוחדים העומדים בפני הקהילה הדרוזית ואת הדרכים שלה לשימור המורשת והתרבות שלה בסביבה המשתנה.

ידע	דיון בערכים	מיומנויות והצעות דידקטיות
מרכזי התיישבות הדרוזים בסוריה ובלבנון. החיים המדיניים, הפוליטיים, החברתיים והכלכליים של הדרוזים בלבנון בתקופת השלטון העות'מאני *הדרוזים תחת השלטון של אברהים פאשה מושגים: הרי השוף (הר הלבנון), הסולטאן מחמוד השני	שמירה על הערכים, המורשת והתרבות בעדה הדרוזית באיזו מידה הצליחו הדרוזים לשמור על זהותם התרבותית והדתית תוך כדי השתלבות בתהליכים של שוויון פוליטי וחברתי במדינות אלה?	אוריינות לשונית/ מידע/ דיגיטלית קריאת מפה על התיישבות הדרוזים בסוריה ובלבנון והסקת מסקנות אוריינות לשונית/ ניתוח טקסטים הסיבות להתנגדות הדרוזים למהפכת אברהים פאשה

נושא חמישי: הלאומיות הערבית (7 שעות)

התנועות הלאומיות שהתעוררו באירופה במהלך המאה התשע עשרה השפיעו על האוכלוסייה הערבית במדינות ערב באימפריה העות'מאנית, בפרט עם תחילת התגבשותה של תנועה לאומית טורקית שאימצה את מדיניות הטורקיפיקציה.

סופרים ואינטלקטואלים בחברה הערבית חיזקו את התודעה הלאומית של הערבים, את עברם ותרבותם.

הפעילות הלאומית הערבית באה לידי ביטוי בהקמתם של בתי ספר, ספריות, אגודות, ומפלגות פוליטיות. בשנת 1913 נערכה בפרס ועידה ערבית כללית, וגובשה תכנית פוליטית ערבית. התפתחות זו הובילה להתנגשות עם הפטריוטים הטורקיים, ודרישה של הערבים להפרדה מוחלטת מהאימפריה העות'מאנית.

הוראת נושא זה מאפשרת ללומדים להבין את השפעתה של הלאומיות הערבית על עולמם הפוליטי, החברתי והכלכלי אז והיום.

נושא הלאומיות מזמן דיון בחשיבות על שמירת זכויות הפרט, על השייכות לקבוצה לאומית ולזהות קבוצתית.

מטרות:

1. לנתח את המושג לאומיות ולהבין את מאפייניה המרכזיים של הלאומיות הערבית, תוך בחינת השפעתה על התפתחויות פוליטיות וחברתיות במזרח התיכון.
2. לנתח את הסיבות להופעת הלאומיות הערבית בעידן המודרני, תוך כדי חקירת ההשפעות של תהליכים פוליטיים, חברתיים וכלכליים על תודעה לאומית.
3. לבחון את שלבי ההתפתחות של התנועה הלאומית הערבית מסוף המאה ה-19 ועד לסיום מלחמת העולם הראשונה, תוך הבנת ההשפעות הפוליטיות, החברתיות והכלכליות על התנועה.
4. לבחון את האתגרים וההשלכות של תנועות לאומיות על החברה והאנושות, תוך הבנת השפעתן על חיי הפרט והקהילה בתקופות שונות.
5. לבחון את השפעת הלאומיות הערבית על החברה במדינות ערב, תוך התמקדות בתרומתה לחיזוק תחושת השייכות והאחדות בין קבוצות שונות ולקידום זכויות פוליטיות וחברתיות.

יָדַע	דִּיּוֹן בְּעֵרְכִים	מִיּוֹמָנוּיּוֹת וְהַצָּעוֹת דִּידִקְטִיּוֹת
מהי לאומיות? הנסיבות להתעוררות התנועה הלאומית הערבית מאפייני הלאומיות הערבית שלבי ההתפתחות של התנועה הלאומית הערבית מסוף המאה התשע עשרה ועד סוף מלחמת העולם הראשונה. *השפעת התנועות הלאומיות באירופה על התנועה הלאומית הערבית *אנשי רוח שהשפיעו על עיצוב הלאומיות הערבית מושגים: פאן ערביות (الوحدة العربية), הלאומיות האתנית והלאומיות הפוליטית, סוריה הגדולה, סאטע אל- חוסרי, עבד א-רחמן אל-כוואכבי, ח'ליל א-סכאכני	ההשלכות של תנועות לאומיות על החברה והאנושות: הלאומיות יכולה להיות מאחדת, מפרה ומקדמת ומצד שני יכולה להיות מפלגת ומבטלת זהויות תרבות וחינוך כמטפחים מודעות אינטלקטואלית ולאומית. כיצד השפיעו המוסדות החינוכיים והתרבותיים על עיצוב זהות לאומית והגברת ההבנה החברתית, וכיצד סייעו בתהליך זה גם בהקשר של שוויון זכויות והכרת תרבויות שונות?	קריאת מפה השוואה והסקת מסקנות -התפשטות הלאומיות הערבית במזרח התיכון העשרה: צבעי הלאומיות הכלל-ערבית והדגל של המרד הערבי

נושא שישי: מפת המזרח התיכון החדשה בעקבות מלחמת העולם הראשונה (7 שעות)

למלחמת העולם הראשונה וכניסת האימפריה העות'מאנית למלחמה היו השלכות חשובות על המזרח התיכון בכלל ועל מדינות ערב בפרט.

גובשו הסכמים ובעיקר הסכם סייקס-פיקו שהוביל לשינויים והופעת מדינות חדשות במזרח התיכון.

בעקבות נפילת האימפריה העות'מאנית קמה הרפובליקה הטורקית המודרנית, בהובלתו של מוסטפא כמאל אטאטורק. הוטל מנדט בריטי על עירק, מזרח ירדן פלסטיין (ארץ ישראל). וכן מנדט צרפתי על סוריה ולבנון. מצרים הייתה תחת כיבוש בריטניה. וכן תוניס, אלג'יריה ומרוקו תחת כיבוש צרפתי. לפיכך, נקבעו גבולות חדשים למפת המזרח התיכון בעקבות מלחמת העולם הראשונה.

היחידה תעסוק גם ביחסים בין ערביי פלסטיין (ארץ ישראל) והיישוב היהודי באותה תקופה שהיו מורכבים והושפעו מהעליות/הגירות לארץ.

ביחידה זו הלומדים יבינו את השפעתם של כוחות המערב על השינויים במפת האזור לאחר המלחמה ועל הקמת מדינות חדשות ושינויי גבולות המשפיעים על המציאות הפוליטית והחברתית עד היום.

נושא זה מזמן דיון בערכים של שמירה על זהות לאומית ותרבותית, ועל רצון לעצמאות של קבוצות אתניות.

מטרות:

1. להבין ולהעריך את ההשלכות של קריסת האימפריה העות'מאנית על העולם, תוך דגש על השפעותיה המיוחדות על המזרח התיכון.
2. לנתח את תוכן ההסכמים שהשפיעו על גורל מדינות ערב לאחר מלחמת העולם הראשונה ולהבין את ההשפעות הפוליטיות, החברתיות והכלכליות של הסכמים אלה על האזור.
3. להכיר את "המפה החדשה" של המזרח התיכון בעקבות ההסכמים בין המעצמות הגדולות ולהבין את השפעת השינויים הגיאוגרפיים על יחסי הכוח, הלאומיות והסכסוכים באזור.
4. להבין את התמודדות מנהיגי המעצמות עם זכויות האדם והשלום במזרח התיכון לאחר מלחמת העולם הראשונה, ולבחון את הצעדים שנקטו להתמודד עם האתגרים הפוליטיים והחברתיים שנגרמו בעקבות השינויים באזור.
5. להבין את הסיבות להחלת המנדט על האזורים הערבים השונים ואת ההשפעות שהיו לכך על המבנה הפוליטי והחברתי של האזור.
6. להבין שהעלייה (عالي) של יהודים לארץ נבעה מהקשר ההיסטורי בין העם היהודי לארץ ישראל, תוך דגש על הריבונות היהודית בעת העתיקה והשפעתה על עליית היהודים לארץ.

7. להבין את מורכבות היחסים בין ערביי פלסטין (ארץ ישראל) והיישוב היהודי, ולבחון את הגורמים החברתיים, הפוליטיים וההיסטוריים שהשפיעו על הקשרים ביניהם.

מחזור

יָדַע	דִּין בְּעֵרִכִּים	מִיּוֹמְנוּיּוֹת וְהַצָּעוֹת דִּידְקָטִיּוֹת
הגורמים לנפילת האימפריה העות'מאנית והשפעתם על המזרח התיכון ועל העולם המנדט הבריטי והמנדט הצרפתי עלייה (عاليه) יהודית לפלסטין (ארץ ישראל) - חידוש ההגירה השלישית לאחר מלחמת העולם הראשונה - הסיבות והמאפיינים - היחסים בין הערבים ליהודים בפלסטין (ארץ ישראל)	ההסכמים אחרי מלחמת העולם: אחריות המעצמות לעמים הנתונים לחסותם מה הייתה השפעת המדיניות של המעצמות על זכויות היסוד של העמים הנתונים לחסותן, וכיצד השפיעו השינויים הפוליטיים על תחושת השייכות והעצמאות של קבוצות שונות במזרח התיכון? תמיכה בזכויות אדם, קידום שלום ויציבות ברחבי העולם, מוסר גלובלי ומנהיגות עולמית אילו אתגרים עמדו בפני המעצמות והמדינות החדשות בקידום ערכים של שלום וזכויות האדם? כיצד התמודדו מנהיגי המעצמות עם אחריותם להבטיח את טובת העמים הנתונים לחסותם, ומה היו הצעדים שננקטו כדי להתמודד עם הבעיות שנגרמו בעקבות השינויים הפוליטיים והחברתיים?	אוריינות לשונית (איסוף מידע ממפות היסטוריות) והסקת מסקנות -קריאת מפה – מפת המזרח התיכון לפני ומפת המזרח התיכון החדשה בעקבות מלחמת העולם הראשונה אוריינות לשונית (איסוף מידע ממפות היסטוריות) והסקת מסקנות -קריאת מפה – דרכים לסימון גבולות וחלוקת מדינות- גבולות טבעיים וגבולות מלאכותיים בעקבות ההסכמים איסוף לשונית/ מידע / דיגיטלית-השוואת צירי זמן על ההסכמים השונים באזור. אוריינות לשונית / חשיבה ביקורתית ניתוח טקסט על הגורמים לקריסת האימפריה העות'מאנית. ניתוח טקסט ממקורות שונים מנקודות מבט שונות -המנדט הבריטי והצרפתי באזור. אוריינות לשונית / אוריינות מידע והצגת המידע בצורה מגוונת -עיון בהסכמים השונים וכתובת נקודות מרכזיות -הבעת עמדה (פודקאסט/ דגם, ציור מפה/ דיבייט) יחידת הוראה
*היחס לתושבים המקומיים במנדט הבריטי *היחס לתושבים המקומיים במנדט הצרפתי		
מושגים: הסכם סייקס פיקו, הצהרת בלפור, הסכם סן רמו, מנדט, הסוכנות היהודית, עליה		

נספח- חלוקת השעות חובה/רשות

תוכנית הלימודים לכיתה ו'

מושגים	רשות	חובה	הנושא
היסטוריה, מקור ראשוני, מקור משני, מפות, ציר זמן		2 שעות מהי היסטוריה? המקורות ללימוד ההיסטוריה- תקופות מרכזיות בהיסטוריה	מה היא היסטוריה? (2 שעות)
פוליס, דמוקרטיה, אתונה	4 שעות מקורם של היוונים התנאים הגיאוגרפים של יוון פני השטח הגיאוגרפים והשפעתם על האוכלוסייה, החברה והמשטר	2 שעות ערי המדינה "הפוליס" ספרטה: החברה הספרטנית מבנה השלטון החינוך הצבאי אתונה: החברה האתונאית מוסדות השלטון	ההיסטוריה של יוון העתיקה- מהמאה השישית עד למאה הרביעית לפני הספירה (6 שעות)
הלניזם, אימפריה	1 שעות - השפעת ההלניזם על עמי המזרח	2 שעה אלכסנדר מוקדון תכונותיו כשליט - מסעות הכיבוש של אלכסנדר מוקדון גורמים להצלחתו בביסוס האימפריה הלניזם - מאפייני ההלניזם	עליית מקדוניה וההלניזם- המאה הרביעית לפני הספירה (3 שעות)
רפובליקה, אימפריה, קיסר, קולוסיאום, קליאופטרה, משטר דיקטטורי	4 שעות הגורמים להפיכתה של רומא מעיר מדינה לאימפריה הצבא הרומי	2 שעות מאפייני המשטר ברומא (מוסדות הרפובליקה)	האימפריה הרומית- תולדות האימפריה הרומית 753 לפני הספירה עד למחצית הראשונה של המאה הראשונה לספירה (6 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	יחס האימפריה לעמים הנשלטים שלטונם של הקיסרים (יוליוס, אוקטביוס, אוגוסטוס)		
מדינה עצמאית, מרכז דתי רוחני, דת מונותאיסטית כנען, הורדוס, ממלכת בבל, טיטוס עברי العبرانيون (אלעבראניון)	3 שעות נפילתה של ממלכת יהודה מלכי יהודה מורדים במלכות בבל, גלות בבל הגורמים להפיכת יהודה לפרובינציה רומית	2 שעות כניסתם של עם ישראל לארץ כנען גדולתה של ממלכת יהודה בימי דוד ושלמה חורבן בית המקדש הראשון (586 לפנה"ס) חורבן בית המקדש השני (70 לספירה) תוצאות והשלכות	המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי מהכניסה לארץ כנען ועד חורבן בית שני (עד 70 לספירה) (5 שעות)
נצרות, ישוע, כנסייה, אפיפיור, משיח, פאולוס, השליחים הברית הישנה והחדשה, מנזרים	2 שעות התפשטות הדת הנוצרית -שלבי התפשטות הדת הנוצרית -גורמים שהשפיעו על התפשטות הדת	3 שעות ישוע כמייסד הדת הנוצרית -דמותו של ישוע - עיקרי מצוות הנצרות	הופעתה והתפשטותה של דת הנצרות מתחילת המאה הראשונה לספירה ועד תחילת המאה הרביעית לספירה (5 שעות)
ג'אהל, כעבה, שבט, نسب -נסב, عصبية -עצביה, קבליה, בדואי, חדר, مروءة – מורואה, רחלת אל-שתאא ואל-סיפ ח'דיג'ה, אלוחיי של המלאך גבריאל	3 שעות גיאוגרפיה ודמוגרפיה של חצי האי ערב -ערים מרכזיות חד'אראת אלחג'אז -מאפייני החברה הג'אהלית	3 שעות תקופת הג'אהליה -מקור השם "ערבים" מעמדה של מכה (דת, פוליטיקה, מסחר, חברה)	הערבים בתקופת הג'אהליה משנת 500 לספירה עד 570 לספירה (6 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	(מבנה חברתי מדיני, מוצא, שפה, מנהגים, מסורת) -הדתות בתקופת הג'אהליה	מיקומה של מכה והתעצמות שבט קוריש.	
הכעבה, שנת הפיל, אל-דעוה الدعوة, אלביעה, אלאוס אלח'זראג',אלאנצאר + אלמהג'רין = הצחאבא, עהד אלאומה, ספר אלעהדה אלעומוריה, עאם אלג'מאעה	9 שעות ההגירה הראשונה של הצחאבה לחבשה וחשיבותה תפקידה העיקרי של ההגירה לית'ריב בבניית האומה והמדינה האסלאמית הח'ליפים הראשיון משנת 632 ועד שנת 661 -השנה ההג'רית והלוח השנה המוסלמי -ארגון מדיני של האימפריה -אל-דואוין, אלבריד- הדואר -ההתייחסות לתושבים הלא מוסלמים	12 שעות הולדת הנביא מוחמד ע"ה וראשית חייו -תולדות חייו של הנביא מוחמד ע"ה, - נישואיו לח'דיג'ה וחיו במכה עליית האסלאם: -הורדת ההתגלות -אל-דעוה الدعوة הסודית -אל-דעוה الدعوة הגלויה -האתגרים שעמדו בפני הנביא מוחמד ע"ה בהפצת הקריאה האיסלמית -חמש מצוות היסוד באסלאם(העדות, התפילה, הצדקה, הצום והעלייה לרגל) הקוראן -חשיבותו של הקוראן באסלאם והכרתו -השפה הערבית וחשיבותה -מבנה הקוראן -סוגי הסורות	הולדת הנביא מוחמד ע"ה ועליית האסלאם עד סוף ח'ליפות הראשיון 661 לספירה (21 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		-החדית' וסוגיו התפשטות האסלאם בתקופת הנביא מוחמד ע"ה -הדרכים בהפצת האסלאם - הסיריא והע'זווא -פעילותו במכה ההגירה לית'ריב -אלמדינה 622 -הקמת המדינה האסלאמית הראשונה -העלייה לית'ריב כנקודת מפנה בהפצה וביסוס הקריאה האיסלמית - אלפתחאת בתקופת נביא מוחמד ע"ה הח'ליפים הראשיון משנת 632 ועד שנת 661 -אופן בחירתם -התפשטות אימפריית האסלאם -הפצת האסלאם על ידי הח'ליפים	
בני חסות – אָהֶל אֶלְדִּ'מָּה אנשי הספר אָהֶל אֶל-כְּתָאב, מס גולגולת- ג'יזיה	4 שעות	2 שעות	יהודים ונוצרים במדינה האסלאמית- מימי הנביא מוחמד

מושגים	רשות	חובה	הנושא
ראש הגולה	מעמד הכלכלי והחברתי של היהודים והנוצרים במדינה האסלאמית בתקופת הנביא מוחמד ע"ה -	מעמד הדתי של היהודים והנוצרים במדינה האסלאמית בתקופת הנביא מוחמד ע"ה מעמד של היהודים והנוצרים בתקופת הח'ליפים הראשון -חובות וזכויות בחוקי עומר	ע"ה ועידן הראשון (עד 661 לספירה) (6 שעות)

תוכנית הלימודים לכיתה ז

מושגים	רשות	חובה	הנושא
קרב קרבלא, אל-חגאג בין יוסף אל-ת'קפי שיעה, אלח'וארג', המוואלי	3 שעות הח'ליפה עבד אל מליכ בן מרואן התפתחות והתרחבות של האימפריה האומיית	4 שעות האימפריה האומיית - נסיבות עליית בית אומיה לשלטון הח'ליפים: מנהיגותם ותרומתם לאימפריה ולחיזוק מעמדם של המוסלמים: - מועאויה בן אבי סופיאן - עומר בן עבד אלעזיז אופן בחירת הח'ליפים בתקופת האימפריה האומיית- מבחירה ישירה לירושה	א. האימפריה האסלאמית בימי הביניים: המדינה האומיית, המדינה העבאסית והמדינה האומיית בספרד המוסלמית (20 שעות) נושא ראשון: האימפריה האומיית 661 לספירה עד 750 לספירה (7 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		האתגרים שעמדו בפני שבט אומייה ההישגים של האימפריה האומיית: - קביעת השפה הערבית כשפת הממשל - הארגון המנהלי של בית אומיה - יצירת מטבעות ערביים לאימפריה האומיית - התרומה התרבותית של בית אומיה מאפייני שלטון האימפריה האומיית הגורמים לנפילתה של האימפריה האומיית (חברתי, פוליטי)	
דעווה, אבו געפר אלמנסור, הארון אל-רשיד, אל-מואלי, נקבת אל ברמכה, הח'ליפה אל-אמין, הח'ליפה אלמאמון ואלמועתצם באללה	3 שעות הגורמים לנפילת האימפריה העבאסית. - כלכלי חברתי - פוליטי (שושלות אלבויהין ואל-סלאגקה)	4 שעות הדעווה העבאסית ותפקידם של אל-מואלי בהצלחת הדעווה העבאסית. - המייסד הח'ליף אבו ג'עפר אל-מנצור - הח'ליף הארון אל ראשיד המוסדות שהוקמו בימי בית עבאס - חיסבה - מוסד השוק - אלוזארה – יועץ הח'ליפה - קאדי אלמזאלם - שופט מוסלמי "תור הזהב" בתקופה העבאסית פיתוח השפה הערבית, הספרות והשירה, האומנות, המדע והפילוסופיה	נושא שני: האימפריה העבאסית 750 לספירה - 1258 לספירה (7 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		מאפייני שלטון האימפריה העבאסית	
הרמב"ם, מסגד אלהמברא, קסר קורדובה, אלמוושאחאת	6 שעות מייסד אימפריית בית אומיה באנדלוסיה -הח'ליפה עבד אל-רחמן אל-דאח'ל הנסיבות והגורמים להקמת האימפריה האומיית באנדלוסיה אימפריית בית אומייה באנדלוסיה ומאפייניה גבולות המדינה רנסנס אינטלקטואלי ותרבותי חינוך-חינוך חנים לעניים, ספריות, אוניברסיטאות מסחר קורדובה-בירת החליפות האנדלוסית היהודים תחת שלטון האימפריה האומיית באנדלוסיה שקיעתה של האימפריה האומיית באנדלוסיה		נושא שלישי: האימפריה האומיית באנדלוסיה 756-1492 לספירה (6 שעות)
פרנקים, קלוביס, קרל הגדול, תיקוף (פריוודיציה) של ימי הביניים	1 שעות הקמת ממלכת הפרנקים –הגרמאנים הנסיבות להופעת הפרנקים הישגים מרכזיים של ממלכת הפרנקים שהובילו להפיכתה לאימפריה -ארגון מנהלי של האימפריה	2 שעות שינוי המציאות באירופה בעקבות התפוררות האימפריה הרומית נדידת העמים והשפעתה על היווצרות ממלכות אירופה	אירופה בימי הביניים (המאה ה-5 עד המאה ה-15 בקירוב) (13 שעות) נושא ראשון: הופעת הממלכות הגרמאניות (3 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	-הקמת בתי ספר בעזרת בישופים ונזירים -צבא חזק -הגדלת שטחה של האימפריה הסיבות לנפילתה של ממלכת הפרנקים על ידי יורשי קרל הגדול	תיחום תקופת ימי הביניים: גישות שונות לקביעת תחילתה וסופה של התקופה בהיסטוריה הכללית ייחודיות והמשכיות בין העת העתיקה וימי הביניים הקמת ממלכת הפרנקים – הגרמאנים	
פאודליזם, וסל, סניור צמית, אביר, היררכיה, מערכת סוסים, טירות וביצורים אחוזות אירופה בימי הביניים		4 שעות התפתחות המשטר הפאודלי כמענה לשינויים שחלו באירופה עם התפוררות האימפריה הרומית - הגורמים להיווצרותו של המשטר הפאודלי - המשטר הפאודלי: מלוכה וכנסייה(מבנה ומאפיינים) - המבנה ההיררכי הפאודלי והכנסייתי -חלוקת התפקידים והסמכויות במבנה זה השפעת מבנה המשטר הפאודלי על החברה - חברה מעמדית של מתפללים, לוחמים, עמלים - תלות חוזית במערכת היחסים בן המעמדות בחברה הפאודלית (סניור, וסל) - חיי היום-יום בחברה פאודלית	נושא שני: המערכת הפיאודלית (4 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		הסיבות והגורמים לדעיכתו של הפיאודליזם	
כנסייה, אפיפיור, מנזר, נזיר, אירוע קנוסה, סנט בנדיקטוס	2 שעות -תנועת הנזירות והמנזר -ההשפעה התרבותית של הדת הנוצרית	2 שעות הכנסייה והאפיפיורות - המבנה והארגון של הכנסייה - מעמדה ותפקידה המרכזי של הכנסייה ומעורבותה בתחומי החיים השונים -אפיפיור וקיסר-מאבק בין מלוכה לכנסייה על עליונות ושליטה	נושא שלישי: הכנסייה והאפיפיורות (4שעות)
שלטון מלכותי, ריצארד הראשון (לב הארי)	3 שעות צרפת: -משפחות האצולה קאפה ובורבון . אנגליה : -ויליאם הכובש מחזיק את השלטון באנגליה -התפתחותה של אנגליה בימי הביניים ומאפייני משטר המלוכה באנגליה.		נושא רביעי: מלכים וממלכות במערב אירופה: אנגליה וצרפת (3 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
מסעי הצלב, ממלכת ירושלים, צלאח אד-דין, קרב קרני חיטין ,	2 שעות מסעי הצלב -הקשיים בהם נתקלו הצלבנים -ממלכת ירושלים הצלבנית - התנאים והגורמים לסיום מסעי הצלב	3 שעות מסעי הצלב -מניעים ונסיבות למסעי הצלב (כלכלי, חברתי, דתי פוליטי) -מסע הצלב הראשון לירושלים -מסע הצלב השני לפלסטין (ארץ ישראל) - צלאח אל-דין אלאיובי ממשפחת אל- זנקילחה -קרב קרני חיטין -יחס הצלבנים למוסלמים, לנוצרים המקומיים וליהודים בפלסטין (ארץ ישראל)	מסעי הצלב – 1096-1291 לספירה (6 שעות)
הפאטימים, האיובים, הממלוכים, דאר אלחכמה, אוניברסיטת אלאזהר קרב חיטין, קרב עין ג'לוט, מסגדים בארץ מתקופת הממלוכות האסלאמיות ממלוכים בחריה, ממלוכים בורג'יה	6 שעות המדינות המוסלמיות בימי הביניים: -היבטים מדיניים, כלכליים, פוליטיים, חברתיים תרבותיים וצבאיים, של כל מדינה -גורמים פנימיים וחיצוניים לנפילתן של מדינות אלה	3 שעות המדינות המוסלמיות בימי הביניים: תחום שלטונה של כל אחת מהמדינות - דמויות ושליטים בולטים: -המדינה הפאטימית- עוביד אללה בן אל-חוסין אל-מהדי, אל- חאכם ב- אמר אללה	המדינות המוסלמיות בימי הביניים: המדינה הפאטימית, האיובית והמדינה הממלוכית (9 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		-המדינה האיובית - סלאח אל-דין אל-איובי, המלכה שג'ר אל-דור -המדינה הממלוכית- הסולטן ביברס, קוטוז -חשיבותן של מדינות אלה בתולדות האסלאם	
ג'אמע אלאזהאר	1 שעות תפיסת העולם התרבותית הייחודית של הדרוזים.	3 שעות הדרוזים בתקופה הפאטימית התהוות העדה הדרוזית (מוצאם, מקום התהוותם) מנהיגים ושליטים דרוזים מרכזיים בתקופה הפאטימית אלחכים באמר אללה מוחמד בן אסמאעיל א-דרזי	הדרוזים (4 שעות)
אשכנזים-ספרדים, חסדאי אבן שפרוט, הרמב"ם, نظام الملة - הזכויות שניתנו ליהודים ולנוצרים בימי השלטון העות'מאני	2 שעות גירוש היהודים מספרד ב-1492	5 שעות מרכזי היישוב היהודיים בארצות האסלאם מעמדם של היהודים-זכויות וחובות מוסדות והארגון החברתי של היהודים	היהודים בארצות האסלאם בימי הביניים (7שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		התרבות והמורשת היהודית תחת שלטון האסלאם	

תוכנית הלימודים לכיתה ה'

מושגים	רשות 4 שעות	חובה 1 שעות	הנושא
הומניזם, מאקייאווילי	ההומניזם -המניעים להופעת ההומניזם -השפעת ההומניזם על אירופה	-מאפיינים ויתרונות של ההומניזם	זרמים אידיאולוגיים בעת החדשה (ההומניזם הרנסנס , הרפורמציה הדתית) (17 שעות) נושא ראשון:ההומניזם (5 שעות)
רנסנס, פירנצה, בית מדיצ'י, דנטה אליגיירי, לאונרדו דה וינצ'י, "איש אשכולות"	3 שעות השפעת הרנסנס על אירופה - חידושים באומנות ובאדריכלות (מיכלאנג'לו, ליאונרדו דה וינצ'י, בוטיצ'לי)	4 שעות הרנסנס "תחייה מחדש" מאפייני הרנסנס -מהפכת הדפוס -אמנות ואדריכלות -פילוסופיה וספרות הגורמים לעליית הרנסנס באיטליה -מרכזים עירוניים באיטליה בתקופת הרנסנס וחשיבותם -החברה העירונית ואורח חייה	נושא שני: הרנסנס המאה ה-14 עד המאה ה-17 (7 שעות)
מרטין לותר, רפורמה, פרוטסטנטים	3 שעות הרפורמציה הדתית -הסיבות לרפורמציה -השינויים בחברה בעקבות הרפורמה -התנועה הלותרנית והחלוקה הדתית -התנועה הרפורמית- קלווין, תפיסתה והשלכותיה	2 שעות -השינויים בחברה בעקבות הרפורמה	נושא שלישי:הרפורמציה הדתית (5 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
כף התקווה הטובה, מצפן ואסטרולב	4 שעות דמויות מרכזיות מרקו פולו, קולומבוס, ואסקו דה גאמה	4 שעות המניעים לתגליות הגאוגרפיות (דתיים, כלכליים, חברתיים). הקשיים והאתגרים שעמדו בפני המגלים גילוי אמריקה וכף התקווה הטובה השפעה הדדית של תרבויות-היבטים חיוביים ושליילים (חקלאות, בעלי חיים, מזון, מנהגים, עבודות, ניצול החלש).	תגליות גיאוגרפיות - אמריקה, כף התקווה הטובה (8 שעות)
הבסטיליה, מהפכה, חוקה, חוקת 1791, דיקטטורה, רפובליקה, אמנציפציה, רוסו	4 שעות דמויות מרכזיות במהפכה המרכזית, רובספייר, רוסו, מרי אנטואנט, וולטייר, לואי ה-16	5 שעות המהפכה הצרפתית הגורמים והנסיבות לפרוץ המהפכה -המשטר הישן והמשטר החדש -הצהרת זכויות האדם והאזרח: ("חירות, שוויון ואחוה") -משטר הטרור	המהפכה הצרפתית והאימפריה של נפוליאון נושא ראשון: המהפכה הצרפתית (9 שעות)
שלטון ריכוזי, "קוד נפוליאון" משטרה חשאית, הפרדת הדת מהמדינה, ההפיכה של ברמר, קרב הפירמידות, קרב אבו קיר (קרב הנילוס), דיקטטורה, משאל העם, מדיניות אדמה חרוכה	2 שעות -מלחמות נפוליאון -כיבושה של אירופה והכתרתו לקיסר -קרב ווטרלו -קרב טרפלגר שקיעתה ונפילתה של האימפריה של נפוליאון	4 שעות הופעתו ועלייתו לשלטון של נפוליאון נסיבות עלייתו לשלטון מדיניות הפנים של נפוליאון (היבטים כלכליים מדיניים דתיים חברתיים וערכיים)	נושא שני: האימפריה של נפוליאון (6 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	-התבוסה ברוסיה	האימפריה של נפוליאון והריבונות הצרפתית באירופה	
מוחמד אל פאתח, צבא הניצ'רים, קרב מרג' דאבק, קרב אל-רידאניה, ממלוכים, קאנון נאמה- זיכיונות זרים, אל-סדר אל-אעט'ם, שיח' אלאסלאם, אלסבאהייה, אל- וולאיה (אלה), הסנג'אק (חבל ארץ), הסכם שלום של קוצ'וק כינארג'י 1774, התנועה הוואהבית, פח'ר אל- דין אלמעני השני, ד'אהר אל-עומר אל זיידאני, אחמד פאשה אל-ג'זאר, שיטת המילת	10 שעות שליטים בולטים באימפריה העות'מאנית: אורהאן, עות'מאן הראשון, סלים הראשון, סולימן הראשון אתגרים פנימיים וחיצוניים של האימפריה התמוטטות האימפריה העות'מאנית -תבוסות צבאיות -שחיתות במוסדות המדינה והחברה -תנועות בדלניות באימפריה העות'מאנית.	10 שעה האימפריה העות'מאנית מקורם של העות'מאניים והקמת המדינה העות'מאנית התפשטות האימפריה העות'מאנית מערכת הממשל והמנהל באימפריה העות'מאנית היחסים בין השלטון המרכזי והשלטון המקומי (מוסלמים, יהודים, נוצרים) לאוכלוסייה במדינות האימפריה הישגים של האימפריה (אדריכלות, מפעלי בנייה תשתיות, מדע -כיבוש קונסטנטינופול -מדינות ערב תחת שלטון עות'מאני	המדינה העות'מאנית עד לסוף המאה השמונה עשרה. (20 שעות)

תוכנית הלימודים לכיתה ט

מושגים	רשות	חובה	הנושא
קפיטליזם, סוציאליזם, עיור, ריבוד חברתי, קרל מרקס		3 שעות אנגליה – חלוצת המהפכה התעשייתית- הגורמים להיווצרותה של המהפכה באנגליה תחומי התיעוש: המעבר מכלכלה חקלאית לכלכלה תעשייתית -קיטור כמקור לאנרגיה -שינוי בדרכי הייצור השפעת המהפכה על חיי היחיד והחברה -קפיטליזם כשיטה כלכלית -תהליכי עיור, ההגירה מהכפר אל העיר בניית תשתיות-מסילת ברזל: הגברת הניידות ברחבי העולם וקיצור מרחקים -פיתוח בתחומי התרבות, הרפואה(חיסונים), המדע, הטכנולוגיה והטלגרף -יצירת חברה המושתתת על מעמדות חדשים: פרולטריון-פועלי תעשיה, קפיטליסטים-בעלי הון -תנאי החיים של הפועלים, עבודת נשים וילדים	אירופה והעולם מאז המהפכה התעשייתית ועד סיום מלחמת העולם הראשונה (22 שעות) נושא ראשון: המהפכה התעשייתית באירופה (3 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		המאבק לצדק חברתי מאבק הפועלים לקבלת זכויות -ייסוד מפלגות פועלים ואיגודים מקצועיים	
מטרנך, מציני, מולדת, פטריטיות	2 שעות השפעות כיבושי נפוליאון המאבק לשחרור לאומי -מהפכת "אביב העמים" השלבים העיקריים במאבק לאיחוד גרמניה ולאיחוד איטליה	2 שעות עלייתו של הרעיון הלאומי -מהי לאומיות? - תנועות לאומיות בעידן המודרני -היסודות המשותפים לאומה : טריטוריה, דת, שפה, דגל, סמל, המנון, תרבות, מורשת והיסטוריה. גורמים לצמיחת תנועת הלאומיות באירופה - המהפכה הצרפתית - המהפכה התעשייתית - הליברליזם - התפשטות הדמוקרטיה באירופה	נושא שני: הפיכות אביב העמים והתפתחות התנועות הלאומיות באירופה. (4 שעות)
אימפריאליזם קולוניאליזם, תקרית פשודה, מלחמת הבורים		3 שעות המניעים לאימפריאליזם והקולוניאליזם -כלכליים, חברתיים, פוליטיים השתלטות מדינות אירופה על אפריקה והמזרח הרחוק: אסיה	נושא שלישי: האימפריאליזם בעת החדשה, הקולוניאליזם האירופאי. (3 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
		מאפייני האימפריאליזם המערבי בסין וביפן -השלכות האימפריאליזם על סין ויפן אפריקה -שליטים אירופאים אל מול ילידים: ניצול כלכלי, כיבוש ודיכוי פוליטי, מיסיון נוצרי, וכפייה תרבותית ודתית -השפעת על היחיד והחברה באפריקה	
שלטון פדרלי, קונגרס, אברהם לינקולן, מלחמת האזרחים בארצות הברית קולומבוס, מסיבת התה בבוסטון, פסל החירות	2 שעות שגשוג כלכלי בארצות הברית ועליית כוחה של ארצות הברית בזירה הבינלאומית	2 שעות התגבשות המדיניות של ארה"ב וההתרחבות הטריטוריאלית במהלך המאה התשע עשרה. בעיית העבדות ומלחמת האזרחים בארצות הברית, 1861-1865 לספירה.	נושא רביעי: אירועים מרכזיים בהיסטוריה של ארה"ב. (4 שעות)
חבר הלאומים	3 שעות מאפייני המלחמה -מלחמה טוטאלית -מרכזיות העורף במלחמה -מלחמת החפירות -טכנולוגיה חדישה שלבי מלחמת העולם הראשונה -קרבות ואירועים מרכזיים	5 שעות הגורמים והאירועים לפרוץ מלחמת העולם הראשונה -הלאומיות באירופה -הסכמים ובריתות בין מדינות -האימפריאליזם הצדדים הלוחמים מעצמות המרכז:	נושא חמישי: מלחמת העולם הראשונה והסדרי השלום לאחר המלחמה (8 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	-מלחמת החפירות - מהפכת הסוציאליזם ויציאת רוסיה מהמלחמה הצטרפות ארה"ב למלחמה	(הקיסרות הגרמנית, האימפריה האוסטרו הונגרית, האימפריה העות'מנית, ממלכת בולגריה) מדינות ההסכמה: האימפריה הבריטית , הרפובליקה הצרפתית, האימפריה הרוסית, ממלכת איטליה, ארה"ב, יפן הגורמים והאירועים לפרוץ מלחמת העולם הראשונה בהיבטים פוליטיים כלכליים לאומיים -הריגת יורש העצר האוסטרי -החימוש באירופה סיום המלחמה והסדרי השלום -מדינות "שנעלמו" ומדינות חדשות קמות -מרכז הכוח עובר מאירופה לארה"ב -הסדרי השלום והשלכותיהם -14 הנקודות של וילסון -החלטות ועידת ורסאי	
קרב אהראם, מונופול, שלטון אבסולוטי, מודרניזציה	4 שעות מסע נפוליאון למצרים וללבנט (الشام)	2 שעות שיקולים לכיבוש מצרים -מיקומה האסטרטגי	המזרח התיכון מהמאה ה-19 עד סוף מלחמת העולם הראשונה (38 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	נסיבות וגורמים לתבוסת נפוליאון במצרים שלטונו של מוחמד עלי במצרים -נסיבות עלייתו לשלטון -ביסוס שלטונו של מוחמד עלי -הישגים ורפורמות: מנהל, צבא וחקלאות	-מצרים תחת שלטון האימפריה העות'מאנית המתפוררת -חקר המדע והתרבות	נושא ראשון: האימפריה העות'מאנית ומצרים (6 שעות)
פירמאן, יניצ'רים, קו שריף ג'לחנה, קו הומאיון, מלחמת קרים 1853, מלחמת רוסיה-עות'מאנית 1877, השאלה המזרח תיכונית, עקרון איזון הכוחות הבינלאומי	6 שעות גורמים לרפורמה (חיצוניים ופנימיים) (צבאי, כלכלי, פוליטי, טכנולוגי ותרבותי). השפעת הרפורמות -מודרנזציה באימפריה העות'מאנית מדינות ערב בסהר הפורה בעידן הרפורמה התערבות אירופית בענייני האימפריה העות'מאנית.	2 שעות תקופת הארגון מחדש -טנזימאט (עהד אלתנזימאט) והרפורמות (עהד אלסלאחאת) בתקופת שלטונם של הסולטן סלים השלישי ומחמוד השני (כלכלה, חברה דת צבא משפט חינוך תשתיות)	נושא שני: ניסיונות רפורמה באימפריה העות'מאנית ובעידן הטנזימאט (8 שעות)
חוקת מדחת פאשה, ג'מאל אלדין אלאפג'אני, מדיניות הטורקיפיקציה	4 שעות שלטונו של עבדול חמיד השני -מדיניות הפנים -מדיניות חוץ -הרפורמות שהנהיג (חינוך, חברה, כלכלה, תקשורת, משפט) והשלכותיהן על החברה -השלטון האוטוקרטי של עבדול חמיד והרפורמות	2 שעות שלטונו של עבדול חמיד השני -נסיבות עלייתו לשלטון הרעיון של הליגה האסלאמית	נושא שלישי: האימפריה העות'מאנית בתקופת שלטונו של הסולטאן עבדול חמיד השני (6 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	מהפכת "הטורקים הצעירים" הסיבות למהפכה והשלכותיה נפילתו של הסולטאן עבדול חמיד השני		
הרי השוף (הר הלבנון), הסולטאן מחמוד השני	3 שעות הדרוזים תחת השלטון של אברהים פאשה	1 שעות מרכזי התיישבות הדרוזים בסוריה ובלבנון. החיים המדיניים, הפוליטיים, החברתיים והכלכליים של הדרוזים בלבנון בתקופת השלטון העות'מאני	נושא רביעי: הדרוזים בסוריה ובלבנון (4 שעות)
פאן ערביות (الوحدة العربية), הלאומיות האתנית והלאומיות הפוליטית, סוריה הגדולה, סאטע אל-חוסרי, עבד א-רחמן אל-כוואכבי, ח'ליל א-סכאכני	3 שעות השפעת התנועות הלאומיות באירופה על התנועה הלאומית הערבית אנשי רוח שהשפיעו על עיצוב הלאומיות הערבית	4 שעות מהי לאומיות? הנסיבות להתעוררות התנועה הלאומית הערבית מאפייני הלאומיות הערבית שלבי ההתפתחות של התנועה הלאומית הערבית מסוף המאה התשע עשרה ועד סוף מלחמת העולם הראשונה.	נושא חמישי: הלאומיות הערבית (7 שעות)
הסכם סייקס פיקו, הצהרת בלפור, הסכם סן רמו, מנדט, הסוכנות היהודית, עליה/ הגירה	3 שעות היחס לתושבים המקומיים במנדט הבריטי	4 שעות הגורמים לנפילת האימפריה העות'מאנית והשפעתם על המזרח התיכון ועל העולם	נושא שישי: מפת המזרח התיכון החדשה בעקבות מלחמת העולם הראשונה (7 שעות)

מושגים	רשות	חובה	הנושא
	היחס לתושבים המקומיים במנדט הצרפתי	המנדט הבריטי והמנדט הצרפתי עלייה (עליה) יהודית לפלסטין (ארץ ישראל) - חידוש העלייה השלישית לאחר מלחמת העולם הראשונה - הסיבות והמאפיינים - היחסים בין הערבים ליהודים בפלסטין (ארץ ישראל)	

נושא	חובה 30 -	בחירה 30	30% בין תחומי 18 -	20% בחירה - 12	מס' שעות 60 -
מהי היסטוריה	2				2
ההיסטוריה של יוון העתיקה- מהמאה השישית עד למאה הרביעית לפני הספירה	2	4			6
עליית מקדוניה וההלניזם- המאה הרביעית לפני הספיר	2	1			3
האימפריה הרומית- תולדות האימפריה הרומית 753 לפני הספירה עד למחצית הראשונה של המאה הראשונה לספירה	2	4			6
המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי מהכניסה לארץ כנען ועד חורבן בית שני (עד 70 לספירה)	2	3			5
הופעתה והתפשטותה של דת הנצרות מתחילת המאה הראשונה לספירה ועד תחילת המאה הרביעית לספירה	3	2			5
הערבים בתקופת הג'אהליה משנת 500 לספירה עד 570 לספירה	3	3			6
הולדת הנביא מוחמד ע"ה ועליית האסלאם עד סוף ח'ליפות הראשידון 661 לספירה	12	9			21
יהודים ונוצרים במדינה האסלאמית- מימי הנביא מוחמד ע"ה ועידן הראשידון (עד 661 לספירה)	2	4			6
	30	30	0	0	60

כיתה ז

נושא	50%	בחירה 30	30%	בין תחומי 18	20%	בחירה 12	מס' שעות 60
האימפריה האסלאמית בימי הביניים: המדינה האומיית, המדינה העבאסית והמדינה האומיית בספרד (המוסלמית 20 שעות)							
נושא ראשון: האימפריה האומיית 661 לספירה עד 750 לספירה	4	3					7
נושא שני: האימפריה העבאסית 750 לספירה - 1258	4	3					7
נושא שלישי: האימפריה האומיית באנדלוסיה 756-1492 לספירה		6					6
אירופה בימי הביניים (המאה ה-5 עד המאה ה-15 בקירוב) (14 שעות)							
נושא ראשון: הופעת הממלכות הגרמאניות	2	1					3
נושא שני: המערכת הפיאודלית	4						4
נושא שלישי: הכנסייה והאפיפיורות	2	2					4
נושא רביעי: מלכים וממלכות במערב אירופה: אנגליה וצרפת		3					3
מסעי הצלב – 1096-1291 לספירה (6 שעות)	3	3					6
הביניים: המדינה הפאטימית, האיובית והמדינה הממלוכית (9 שעות) המדינות המוסלמיות בימי	3	6					9
הדרוזים (4 שעות)	3	1					4
היהודים בארצות האסלאם בימי הביניים (7 שעות)	5	2					7
	30	30	0	0	0		60

כיתה ה'

נושא	חובה 50%	בחירה 50%	30% בין תחומי 18 -	20% בחירה - 12	מס' שעות - 60
זרמים אידיאולוגיים בעת החדשה (ההומניזם הרנסנס , הרפורמציה הדתית) (17 שעות)					
נושא ראשון: ההומניזם (5 שעות)	1	4			5
נושא שני: הרנסנס המאה ה-14 עד המאה ה-17 (7 שעות)	4	3			7
נושא שלישי: הרפורמציה הדתית (5 שעות)	2	3			5
תגליות גיאוגרפיות - אמריקה, כף התקווה הטובה (8 שעות)	4	4			8
המהפכה הצרפתית והאימפריה של נפוליאון (15 שעות)					
נושא ראשון: המהפכה הצרפתית (9 שעות)	5	4			9
נושא שני: האימפריה של נפוליאון (6 שעות)	4	2			6
המדינה העות'ומאנית עד לסוף המאה השמונה עשרה. (20 שעות)	10	10			20
	30	30			60

כיתה ט'

נושא	חובה	בחירה	30% בין תחומי 18 -	20% בחירה - 12	מס' שעות - 60
אירופה והעולם מאז המהפכה התעשייתית ועד סיום מלחמת העולם הראשונה (22 שעות)					
נושא ראשון: המהפכה התעשייתית באירופה (3 שעות)	3				3
נושא שני: הפיכות אביב העמים והתפתחות התנועות הלאומיות באירופה. (4 שעות)	2	2			4
נושא שלישי: האימפריאליזם בעת החדשה, הקולוניאליזם האירופאי. (3 שעות)	3				3
נושא רביעי: אירועים מרכזיים בהיסטוריה של ארה"ב. (4 שעות)	2	2			4
נושא חמישי: מלחמת העולם הראשונה והסדרי השלום לאחר המלחמה (8 שעות)	5	3			8
המזרח התיכון מהמאה ה-19 עד סוף מלחמת העולם הראשונה (38 שעות)					
נושא ראשון: האימפריה העות'מאנית ומצרים (6 שעות)	2	4			6
נושא שני: ניסיונות רפורמה באימפריה העות'מאנית ובעידן הטנזימאט (8 שעות)	2	6			8
נושא שלישי: האימפריה העות'מאנית בתקופת שלטונו של הסולטאן עבדול חמיד השני (6 שעות)	2	4			6

4			3	1	נושא רביעי: הדרוזים בסוריה ובלבנון (4 שעות)
7			3	4	נושא חמישי: הלאומיות הערבית (7 שעות)
7			3	4	נושא שישי: מפת המזרח התיכון החדשה בעקבות מלחמת העולם הראשונה (7 שעות)
60			30	30	

?